

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

MAGISTRSKO DELO

**ANALIZA INSTITUCIONALNE UREDITVE SLOVENSКИH
TURISTIČNIH KMETIJ**

Ljubljana, julij 2016

BARBARA BEZEK

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisana Barbara Bezek, študentka Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, avtorica predloženega dela z naslovom Analiza institucionalne ureditve slovenskih turističnih kmetij, pripravljenega v sodelovanju s svetovalcem prof. dr. Mitjem Kovačem,

IZJAVLJAM

1. da sem predloženo delo pripravila samostojno;
2. da je tiskana oblika predloženega dela istovetna njegovi elektronski obliki;
3. da je besedilo predloženega dela jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam oziroma navajam v besedilu, citirana oziroma povzeta v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani;
4. da se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku Republike Slovenije;
5. da se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega dela dokazano plagiatorstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom;
6. da sem pridobila vsa potrebna dovoljenja za uporabo podatkov in avtorskih del v predloženem delu in jih v njem jasno označila;
7. da sem pri pripravi predloženega dela ravnala v skladu z etičnimi načeli in, kjer je to potrebno, za raziskavo pridobila soglasje etične komisije;
8. da soglašam, da se elektronska oblika predloženega dela uporabi za preverjanje podobnosti vsebine z drugimi deli s programsko opremo za preverjanje podobnosti vsebine, ki je povezana s študijskim informacijskim sistemom članice;
9. da na Univerzo v Ljubljani neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve predloženega dela v elektronski obliki, pravico reproduciranja ter pravico dajanja predloženega dela na voljo javnosti na svetovnem spletu prek Repozitorija Univerze v Ljubljani;
10. da hkrati z objavo predloženega dela dovoljujem objavo svojih osebnih podatkov, ki so navedeni v njem in v tej izjavi.

V Ljubljani, dne 5.7.2016

Podpis študentke: _____

KAZALO

UVOD	1
1 TURIZEM NA PODEŽELJU IN TURIZEM NA KMETIJAH	6
1.1 Opredelitev osnovnih pojmov	6
1.2 Dejavniki razvoja turizma na podeželju in turizma na kmetijah	9
2 EKONOMSKI UČINKI TURIZMA	11
2.1 Analiza ekonomskih učinkov turističnega sektorja v Sloveniji, Avstriji in Veliki Britaniji	12
2.1.1 Posredni in neposredni učinki turizma na BDP	13
2.1.2 Kapitalske investicije v turizem	16
2.1.3 Vplivi turizma na zaposlenost	17
2.1.4 Prihodki mednarodnih turističnih prihodov	18
3 UREJENOST TURIZMA NA EVROPSKI RAVNI	19
3.1 Pomembnejše pravne podlage na področju turizma v EU	19
3.1.1 Organiziranost turizma v Sloveniji	20
3.1.2 Organiziranost turizma v Avstriji	20
3.1.3 Organiziranost turizma v Veliki Britaniji	21
3.2 Urejenost turistične dejavnosti na kmetijah na ravni EU	21
4 TURIZEM NA KMETIJAH V VELIKI BRITANJI	22
4.1 Organiziranost	23
4.2 Kategorizacija in kontrola kakovosti	23
4.3 Zakonodaja	24
5 TURIZEM NA KMETIJAH V AVSTRIJI	24
5.1 Organiziranost	25
5.2 Kategorizacija in kontrola kakovosti	26
5.3 Specializacija	26
5.4 Zakonodaja	26
6 TURIZEM NA KMETIJAH V SLOVENIJI	27
6.1 Vrste turistične dejavnosti na kmetiji	28
6.2 Organiziranost	29
6.3 Kategorizacija in kontrola kakovosti	30
6.4 Specializacija	31
6.5 Pogoji za opravljanje dopolnilne dejavnosti turizma na kmetiji	32
6.5.1 Zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu	33
6.5.2 Zdravstveno-sanitarni pogoji	34
6.5.3 Pogoji za predelavo in ponudbo živil živalskega in rastlinskega izvora	35
6.5.4 Pogoji glede prostorov na turistični kmetiji z namestitvijo	37
6.5.5 Pogoji glede obratovalnega časa	40

6.5.6	Prijava gostov na turistični kmetiji	40
6.6	Obdavčitev turistične dejavnosti na kmetiji	41
7	PRAVNO-EKONOMSKA ANALIZA TURISTIČNIH KMETIJ V SLOVENIJI, AVSTRIJI IN VELIKI BRITANiji	43
7.1	Analiza ekonomskih učinkov turizma na podeželju	43
7.1.1	Ekonomski učinki turističnih kmetij v Sloveniji	44
7.1.2	Ekonomski učinki turističnih kmetij v Avstriji.....	45
7.1.3	Ekonomski učinki turizma na podeželju v Veliki Britaniji	46
7.2	Primerjalna analiza turizma na kmetijah med Slovenijo, Avstrijo in Veliko Britanijo.....	46
7.3	Institucionalna analiza.....	49
7.3.1	Opredelitev najučinkovitejših nosilcev tveganj	49
7.3.2	Analiza institucionalnih spodbud za rast	53
7.3.3	Analiza transakcijskih stroškov	54
7.4	Akcijski okvir implementacije predlogov v slovensko zakonodajo.....	60
	SKLEP	64
	LITERATURA IN VIRI	67

KAZALO SLIK

Slika 1:	Posredni učinek turizma (v odstotkih BDP) v Avstriji, Sloveniji in Veliki Britaniji v obdobju 1988–2025	15
Slika 2:	Neposredni učinek turizma (v odstotkih BDP) v Avstriji, Sloveniji in Veliki Britaniji v obdobju 1988–2025	16
Slika 3:	Delež kapitalskih investicij v turizmu (kot odstotek vseh investicij) v Avstriji, Sloveniji in Veliki Britaniji v obdobju 1988–2025	17
Slika 4:	Delež neposrednih in posrednih zaposlitev v turizmu (v odstotkih) v Avstriji, Sloveniji in Veliki Britaniji v obdobju 1988–2025	18
Slika 5:	Prihodki od mednarodnih turističnih prihodov (v odstotkih celotnega izvoza) v Avstriji, Sloveniji in Veliki Britaniji v obdobju 1988–2025	19
Slika 6:	Povprečno število ležišč, prihodov in prenočitev na turističnih kmetijah v Sloveniji in Avstriji.....	49
Slika 7:	Dejavniki obvladovanja tveganja in kazalniki uspešnosti	52

KAZALO TABEL

Tabela 1:	Primerjava med Avstrijo, Slovenijo in Veliko Britanijo po velikosti, številu prebivalcev in BDP na prebivalca, podatki za leto 2013.....	12
Tabela 2:	Primerjava med Avstrijo, Slovenijo in Veliko Britanijo po mednarodnih turističnih prihodih, številu mednarodnih turističnih nočitev in	

mednarodnih turističnih prejemkih, absolutno in relativno, podatki za leto 2013.....	13
Tabela 3: Število objektov in ležišč turističnih kmetij z nastanitvijo v Sloveniji v obdobju 2010–2014	44
Tabela 4: Število prihodov in število prenočitev na turističnih kmetijah z nastanitvijo v obdobju 2010–2014	45
Tabela 5: Absolutna primerjava med Slovenijo, Avstrijo in Veliko Britanijo po različnih kmetijskih in turističnih kazalnikih.....	47
Tabela 6: Primerjava transakcijskih stroškov Slovenije, Avstrije in Velike Britanije	57
Tabela 7: Primerjava transakcijskih stroškov turističnih kmetij v Sloveniji, Avstriji in Veliki Britaniji	59

UVOD

Po zatonu tradicionalne agrarne panoge je turizem postal ena izmed najbolj priljubljenih strategij razvoja podeželja (Farmaki, 2012). Ena od posledic rasti turizma na kmetijah je, da podeželje kot prostor za pridelavo izgublja na pomenu v korist podeželja za potrošnjo in rekreacijo (Burton & Wilson, 2006; Crouch, 2006). Turizem na kmetijah prinaša velike koristi za kmetije, nosilce turistične dejavnosti na kmetiji in okoliško prebivalstvo (Tew & Barbieri, 2012). Percepcija uvedbe turizma na podeželje je večinoma pozitivna, saj je mišljenje, da mešanje dveh panog, torej turizma in kmetijstva, lahko ublaži lokalna vprašanja, povezana s pomanjkanjem delovne sile v turizmu in pomanjkanjem trga za kmetijske proizvode (Andereck & Vogt, 2000; Torres & Momsen, 2004). Ugotavljam pa, da se na tem področju pojavlja tudi nekaj slabosti. To področje je urejeno z večjim številom zakonov, uredb in pravilnikov, ki se večkrat spreminjajo, kar povzroča nestabilno poslovno okolje ter vzpostavlja nezaželene spodbude za nastanek sive ekonomije med nosilci dejavnosti turizma na kmetijah. Pretirana institucionalna regulacija, prenormiranost tega področja tako po nepotrebnem zvišuje transakcijske stroške nosilcem turistične dejavnosti na kmetijah in s tem zmanjšuje alokacijsko učinkovitost, ekonomsko aktivnost, družbeno blaginjo ter neposredno zavira razvoj turizma na podeželju. Posredno pa lahko prekomerna regulacija vpliva tudi na to, da se kmetje ex ante ne odločajo za dopolnilno dejavnost turizma ali pa jo morebiti celo opuščajo zaradi preštevilnih in prezapletenih administrativnih postopkov. Posledica prevelike reguliranosti področja je posredno lahko tudi odseljevanje ljudi s podeželja.

Turizem na kmetijah postaja vse bolj zanimiva dopolnilna dejavnost tudi v Sloveniji. S pomočjo različnih spodbud (mednarodnih, državnih in lokalnih) se je prebudila zavest slovenskega prebivalstva, da lahko potencialnim turistom ponudi doživetje pokrajine, kjer se nahaja kmetija, gostoljubnost ljudi in pristno domačo kuhinjo (Dekleva, Stanič, Rožič, Lah, & Pergar, 1998). Podeželje je ena izmed destinacij, ki ima veliko potencialov za nova in privlačna doživetja, ta potencial pa je treba s pomočjo izvirnosti oblikovati v najboljše možno doživetje (Šauperl, 2000). Za tržno zanimiv proizvod pa gre zato, ker predstavlja pravo nasprotje množičnemu turizmu. V Sloveniji je kmetijstvo tradicionalna panoga in s turizmom na kmetijah se to tradicijo predstavlja turistom. V Sloveniji med sooblikovalci turizma velja soglasje, da mora ves turistični razvoj postati trajnosten (Vlada Republike Slovenije, 2012, str. 9). Strategija razvoja slovenskega turizma uvršča turizem na podeželju in turizem na kmetijah med temeljne usmeritve turistične ponudbe kot del ponudbe doživetja v naravi (Vlada Republike Slovenije, 2012, str. 44). Zasnovan je na privlačnosti narave in kulturne dediščine podeželja, gostoljubnosti in domačnosti kmečke družbe, pestri gastronomiji, znanju podeželskih ljudi in individualnosti ponudbe (Vlada Republike Slovenije, 2012, str. 48). Razvoj turizma na kmetijah temelji na odgovornem in spoštljivem odnosu do naravnega, kulturnega in družbenega okolja. Kmetje namreč že stoletja skrbijo za ohranjanje narave za pridobivanje hrane in trajnostno gospodarijo z gozdovi ter skrbijo za ohranjanje okolja (Vlada Republike Slovenije, 2012, str. 48).

Turizem na kmetijah je urejen z/s:

- Zakonom o kmetijstvu (Ur. l. RS, št. 45/2008, 57/2012, 90/2012 – ZdZPVHVVR, 26/2014, 32/2015),
- Zakonom o dohodnini (Ur. l. RS, št. 13/2011-UPB, Odl.US: 9/2012, 24/2012, 30/2012, 40/2012 – ZUJF, 75/2012, 94/2012, Odl. US: 52/2013, 96/2013, Odl. US: 29/2014, 50/2014, 23/2015, 55/2015),
- Zakonom o davku na dodano vrednost (Ur. l. RS, št. 13/2011-UPB, 18/2011, 78/2011, 38/2012, 83/2012, 86/2014, 90/2015),
- Zakonom o zdravstveni ustreznosti živil in izdelkov ter snovi, ki prihajajo v stik z živili (Ur. l. RS, št. 52/2000, 42/2002, 47/2004 ZdZPZ),
- Zakonom o gostinstvu (Ur. l. RS, št. 93/2007 – UPB, 26/2014 – ZKme-1B),
- Zakonom o prijavi prebivališča (Ur. l. RS, št. 59/2006 – UPB, 111/2007),
- Zakonom o spodbujanju razvoja turizma (Ur. l. RS, št. 2/2004, 57/2012, 17/2015),
- Zakonom o varnosti in zdravja pri delu (Ur. l. RS, št. 43/2011), Zakonom o davčnem potrjevanju računov (Ur. l. RS, št. 57/2015),
- Uredbo o dopolnilnih dejavnostih na kmetiji (Ur. l. RS, št. 57/2015),
- Pravilnikom o zdravstvenih zahtevah za osebe, ki pri delu v proizvodnji in prometu z živili prihajajo v stik z živili (Ur. l. RS, št. 82/2003, 25/2009),
- Pravilnikom o kategorizaciji nastanitvenih obratov (Ur. l. RS, št. 62/2008, 80/2008 – popr., 115/2008, 72/2009),
- Pravilnikom o merilih za določitev obratovalnega časa gostinskih obratov in kmetij, na katerih se opravlja gostinska dejavnost (Ur. l. RS, št. 78/1999, 107/2000, 30/2006, 93/2007),
- Pravilnikom o minimalnih tehničnih pogojih in o obsegu storitev za opravljanje gostinske dejavnosti (Ur. l. RS, št. 21/2014),
- Pravilnikom o registraciji in odobritvi obratov na področju živil (Ur. l. RS, št. 96/2014),
- Pravilnikom o določitvi majhnih količin živil, pogojih za njihovo pridelavo ter o določitvi nekaterih odstopanj za obrate na področju živil živalskega izvora (Ur. l. RS, št. 96/2014),
- Pravilnikom o razvrstitvi kmetijskih gospodarstev v območja z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost (Ur. l. RS, št. 12/2015) in
- Pravilnikom o izvrševanju zakona o prijavi prebivališča (Ur. l. RS, št. 105/2001, 78/2002, 57/2007, 67/2008).

Prav ta prekomerna reguliranost in urejenost ter kompleksnost zakonodaje nosilec dopolnilne dejavnosti turizma na kmetijah prinaša veliko zapletov pri registraciji in obratovanju dopolnilne dejavnosti. Ti zapleti se najprej pojavljajo pri ureditvi vseh prostorov na kmetiji, ki so namenjeni turistom in obiskovalcem ter morajo zadostovati določenim standardom in zahtevam. Nato pa se pojavljajo še pri pridobivanju vseh

dovoljenj s strani inšpekcij in odgovornih organov, da sploh pridobijo dovoljenje za izvajanje dopolnilne dejavnosti turizma na kmetiji. Vse to povzroča časovno in finančno neučinkovitost ter posledično tudi sivo ekonomijo.

Za tematiko zakonodaje na področju turističnih kmetij sem se v prvi vrsti odločila zato, ker menim, da področje turizma na kmetijah predstavlja velik potencial za izboljšanje turistične ponudbe tako na lokalnem področju kot na področju celotne Slovenije. Naša država se na trgu predstavlja kot zelena, aktivna in zdrava (Vlada Republike Slovenije, 2015, str. 44), ponudba turizma na kmetijah pa predstavlja bistvo življenja z naravo, aktivnosti na prostem in zdravje. Za raziskavo obstoječe zakonodaje na tem področju pa sem se odločila, ker verjamem, da obstaja kar nekaj možnosti za deregulacijo na tem področju in stabilizacijo poslovnega okolja za turistične kmetije. Za primerjalno analizo omenjenega področja sem izbrala Avstrijo in Veliko Britanijo. Avstrije ne samo zato, ker je sosednja država in geografsko podobna Sloveniji, ampak tudi zato, ker se na področju turizma velikokrat primerjamo z njo, prav tako pa nam je kulturno podobna in ponuja podobne turistične proizvode kot Slovenija. Veliko Britanijo sem izbrala zaradi njenega učinkovitega institucionalnega okolja in ekonomski aktivnosti naklonjenega pravnega sistema (Posner, 2011). Zweigert in Kotz (1998) sta pravni red razdelila v štiri družine, romansko, germansko, nordijsko in anglo-ameriško. Velika Britanija je predstavnica tako imenovanega »common law«, iz katerega izvira anglo-ameriška pravna družina, medtem ko Avstrija in Slovenija pripadata kontinentalnemu germanskemu pravnemu sistemu, ki uporablja civilno pravo (Zweigert & Kotz, 1998).

Namen magistrskega dela je na osnovi teoretičnih in znanstvenih izhodišč analizirati dopolnilno turistično dejavnost na kmetijah ter poiskati ključne institucionalne vire neučinkovitosti in vire transakcijskih stroškov na področju njene urejenosti. S tem želim ključnim deležnikom pri oblikovanju zakonodaje na tem področju podati konkretne normativne predloge za njihovo izboljšanje.

Cilj magistrskega dela je najprej proučiti ekonomske učinke turizma v posameznih proučevanih državah, kjer želim prepoznati pomen turističnega sektorja v državah. Nato želim s pregledom literature in trenutno veljavne zakonodaje proučiti urejenost turizma na kmetijah v Avstriji, Veliki Britaniji in Sloveniji ter zakonsko urejenost na področju opravljanja turistične dejavnosti na kmetiji. Najti želim razlike med urejenostjo turizma na podeželju med Slovenijo, Avstrijo in Veliko Britanijo. Na podlagi proučitve stanja na ekonomskem in zakonodajnem področju turističnih kmetij na ravni Evropske unije (v nadaljevanju EU), v Avstriji in Veliki Britaniji pa želim podati konkretne predloge za izboljšanje zakonodaje in organiziranosti na področju dopolnilne dejavnosti turizma na kmetijah v Sloveniji. S pomočjo institucionalne in primerjalnopravne analize želim identificirati ključne institucionalne vire neučinkovitosti ureditve turističnih kmetij v Sloveniji in na podlagi te analize podati seznam normativnih predlogov zakonodajalcu za

vzpostavitev preglednejšega in rasti naklonjenega, učinkovitejšega institucionalnega okolja.

V magistrskem delu poskušam odgovoriti na naslednja raziskovalna vprašanja:

- ali trenutno institucionalno okolje in veljavna zakonodaja v Sloveniji zavirata ali spodbujata rast turističnih kmetij in njihovo blaginjo,
- kako je urejeno področje turističnih kmetij v Avstriji in Veliki Britaniji; ali njuno institucionalno okolje in veljavna področna zakonodaja zagotavljata spodbude za razvoj in rast turističnih kmetij ter ali sta bolj restriktivna kot ta v Sloveniji,
- kakšni so ekonomski učinki turizma na kmetijah v posameznih proučevanih državah,
- kateri so viri neučinkovitosti, ki jih generira trenutna institucionalna ureditev turističnih kmetij v Sloveniji,
- katere primere dobre prakse iz Avstrije in Velike Britanije je mogoče prenesti v slovensko zakonodajo.

Izdelava magistrskega dela metodološko temelji na kombinaciji deduktivnega in induktivnega raziskovalnega pristopa ter pozitivne in normativne ekonomske analize.

Deduktivni pristop daje poudarek razvoju iz teorije do realnosti, začne pa se z izdelavo predpostavk, iz katerih se razvijejo hipoteze, ki se na koncu raziskave soočajo z rezultati empiričnih opazovanj (Kerkmeester, 2000). Pozitivna ekonomska analiza analizira, kakšen zakon dejansko je in kakšni so njegovi učinki in posledice (Posner, 2011; Kovač, 2011). Deduktivni pristop in pozitivna analiza v magistrskem delu predstavljata analizo obstoječega stanja na področju urejenosti turističnih kmetij v Sloveniji, Avstriji in Veliki Britaniji.

Teoretični del temelji na deskriptivnem pristopu in analitičnem pregledu relevantne literature na področju turističnih kmetij. Sekundarni podatki so v tem delu pridobljeni z vsebinskim pristopom. Gre za pristop, s katerim se sekundarne podatke išče s pomočjo ključnih besed oziroma fraz prek knjižničnega kataloga ali na svetovnem spletu (Bregar, Pfajfar, & Ograjenšek, 2009). Zakonodaja na turistični sektor vpliva posredno in neposredno. S pozitivno analizo Slovenije, Avstrije in Velike Britanije na področju neposrednih in posrednih učinkov turizma na bruto domači proizvod (v nadaljevanju BDP), vplivov turizma na zaposlenost, prihodkov mednarodnih turističnih prihodov in kapitalskih investicij v turizem se kažejo razlike med posameznimi državami, ki so posredno odvisne tudi od zakonodaje v posameznih državah. Mihalič (2008) razlikuje med neposrednimi vplivi turistične potrošnje, ki so potrošnja prve transakcije neposredno med turistom ter njegovimi dobavitelji, ter posrednimi vplivi, ki so vsi vplivi na proučevano gospodarstvo, nastali zaradi prve transakcije turistične potrošnje. Mihalič (2010) vplive turizma na zaposlenost poimenuje kot zaposlitveno funkcijo, ki se nanaša na sposobnost

turizma, da ustvarja relativno veliko delovnih mest. Kapitalske investicije so investicije podjetij v turistično gospodarstvo (Mihalič, 2010).

Nadalje uporabim kombinacijo induktivnega pristopa in normativne ekonomske analize. Induktivni pristop se po Kerkmeesterju (2000) začne z empiričnim opazovanjem, nadaljuje pa s posploševanjem za razvoj teorije. Normativna ekonomska analiza je analiza zakona z ekonomskega vidika, priporočila za spremembo zakonov pa so pridobljena na podlagi ekonomske analize, torej tega, kakšna naj bi zakonodaja bila (Posner, 2011; Paces & Visscher, 2011; Kovač, 2011; Cooter & Ulen, 2012). Prek induktivnega pristopa analiziram urejenost turističnih kmetij v Avstriji in Veliki Britaniji ter to prek primerov dobre prakse uporabim na primeru slovenske zakonodaje. Induktivni raziskovalni pristop je uporabljen na podlagi normativne ekonomske analize, primerjalne analize in kritičnega razmisleka, ki temelji na institucionalni analizi stanja zakonodaje na področju turističnih kmetij v Sloveniji. Institucionalna analiza je predstavljena s pomočjo analize institucionalnih spodbud za rast in produktivno obnašanje, analize najučinkovitejših nosilcev tveganja in analize transakcijskih stroškov. Iz dobljenih rezultatov institucionalne analize in na osnovi primerov dobrih praks primerjanih držav izdelam akcijski načrt za prenos zakonodaje. Akcijski načrt v pravo in ekonomiji je izdelan s ciljem učinkovitosti in maksimizacije družbene blaginje (Paces & Visscher, 2011).

Normativna ekonomska analiza je opravljena s pomočjo statističnih podatkov o ekonomskih učinkih turizma na kmetijah v posameznih državah. Primerjam podatke o številu turističnih kmetij, številu ležišč na turističnih kmetijah, številu prihodov in prenočitev na turističnih kmetijah ipd. V tem delu so sekundarni podatki pridobljeni s institucionalnim pristopom, kjer se podatke išče pri institucionalnih ponudnikih sekundarnih podatkov (Bregar, Pfajfar, & Ograjenšek, 2009). V magistrskem delu uporabim podatke institucij, kot so Svetovna turistična organizacija (angl. *United Nations World Tourism Organisation*, v nadaljevanju UNWTO), Statistični urad Republike Slovenije (v nadaljevanju SURS), Statistični urad EU (angl. *Statistical Office of the European Union*, v nadaljevanju Eurostat), Svetovni potovalni in turistični svet (angl. *World Travel & Tourism Council*, v nadaljevanju WTTC), Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj (angl. *Organisation for Economic Co-operation and Development*, v nadaljevanju OECD), in podatke iz drugih razpoložljivih virov.

Pri zbiranju ekonomskih podatkov o turizmu na podeželju in na kmetijah se pojavljajo omejitve. Lane et al. (2013) navajajo, da se te omejitve pojavljajo, ker se turizem na podeželju in na kmetijah integrira v ostale sektorje, zato njegovi celotni učinki niso prepoznani. Pravijo, da je turizem na kmetijah finančno vključen v kmetijsko dejavnost, saj dobiček, ki ga prinaša turizem, pokriva izgubo, ki jo prinaša kmetijska dejavnost. Prav tako se vsi nakupi obiskovalcev v vasi ne razlikujejo od nakupov lokalnih ljudi in podjetja, ki upravljajo z javnim prevozom, le redko razlikujejo med turističnimi in javnimi prevozi. Omejitve se pojavljajo tudi pri raziskovanju števila zaposlenih v turizmu na podeželju in

turizmu na kmetijah, saj ena oseba lahko dela na več delovnih mestih in pogosto na delovnih mestih v več kot enem sektorju, kar onemogoča natančno oceno števila delovnih mest (Lane et al., 2013, str. 38). Da bo ekonomska analiza med posameznimi državami primerljiva, analiziram podatke za kmetije, ki nudijo namestitve. Kjer ti podatki niso na voljo, pa analiziram podatke za ves turizem na podeželju, ki vključuje tudi turizem na kmetijah.

Prvo poglavje je namenjeno teoretičnemu pregledu in predstavitvi definicij turizma, turizma na podeželju in turizma na kmetijah, ki jih povzamem iz domače in tuje literature. Nato podam dejavnike razvoja turizma na podeželju in kmetijah. V naslednjem poglavju analiziram ekonomske učinke turizma v proučevanih državah, kjer je predstavim pomembnost celotnega turizma v proučevanih državah. Tretje poglavje je namenjeno pregledu urejenosti turizma in turističnih kmetij na ravni EU in vseh treh proučevanih držav ter pregledu zakonodaje, ki ureja to področje. Sledijo poglavja, kjer proučim organiziranost in urejenost turizma na kmetijah v Veliki Britaniji, Avstriji in Sloveniji. V sedmem poglavju analiziram ekonomske učinke turizma na podeželju ter jih primerjam med posameznimi državami. Na koncu sedmega poglavja pa podam še konkretne predloge za spremembo zakonodaje na področju turističnih kmetij v Sloveniji.

1 TURIZEM NA PODEŽELJU IN TURIZEM NA KMETIJAH

Pri pregledovanju slovenske in tuje literature s področja turizma in turizma na kmetijah se pojavlja več pojmov, ki jih v prvem poglavju natančno definiram.

1.1 Opredelitev osnovnih pojmov

Pojem turizem ima veliko različnih definicij. Prva znanstvena definicija je tako imenovana santgallenska definicija turizma, ki pravi, da je turizem celota odnosov in pojavov, ki nastanejo zaradi potovanja in bivanja oseb, za katere kraj zadrževanja ni niti glavno in stalno bivališče niti kraj zaposlitve (Kaspar, 1996). United Nation World Travel Organization (1994 v Planina & Mihalič, 2002) opredeljuje turizem kot aktivnosti, ki so povezane s potovanjem in z zadrževanjem oseb zunaj običajnega življenjskega okolja za ne več kot eno leto zaradi zabave, poslov in drugih motivov. Mihalič (2008) pa navaja, da turizem danes razumemo kot potovanje in bivanje zunaj običajnega življenjskega okolja zaradi preživljanja prostega časa, zabave, poslov in drugih motivov.

Pri opredelitvi podeželskega turizma se v literaturi pojavlja več definicij. Nesoglasja, ki preprečujejo enotno definicijo, se pojavljajo predvsem pri opredelitvi razlik med podeželskim turizmom, turizmom na kmetiji in turizmom na vasi. Nekateri raziskovalci razumejo turizem na kmetiji in turizem na vasi kot podkategorijo podeželskega turizma, drugi pa menijo, da so vse te vrste kategorije zase (Pušnik, 2013).

Do takšne zmede pri opredelitvi je prišlo zaradi slabo raziskanega trga podeželskega turizma. Omenjena vrsta turizma je začela pridobivati na pomenu v 80. letih, od takrat pa se je razvilo veliko različnih tipov podeželskega turizma. Povečala se je tudi priljubljenost določenih športnih in drugih aktivnosti, ki se odvijajo v naravi, ter zdravega načina življenja (Page & Getz, 1997).

V tuji literaturi navadno zasledimo pojem ruralni turizem (angl. *rural tourism*). Pojem ruralen pa lahko ima več različnih pomenov, kot so podeželje, divjina, obrobje, območje kmetij, zaselek, vas ipd. (Cloke, Marsden, & Mooney, 2006).

Lane (1994, str. 16) pravi, da je ruralni turizem preprosto turizem, ki se odvija na podeželju. Sharpley in Sharpley (1997, str. 20) pa pravita, da je podeželski turizem gospodarska aktivnost, ki je odvisna od podeželja in ga prav tako tudi izrablja.

OECD (1994) je opredelila, da mora podeželski turizem biti:

- lociran na podeželju,
- funkcionalno podeželski – kar pomeni, da mora biti zgrajen na značilnostih podeželja, kot so majhno podjetje, odprt prostor, stik z naravo, dediščino in tradicionalno družbo,
- podeželski po velikosti – v manjšem obsegu;
- tradicionalen po značaju – počasen po rasti, povezan z lokalnimi družinami in mora delovati dolgoročno v dobrobit podeželja;
- različnih vrst – naj predstavljajo sestavljen vzorec podeželskega okolja, ekonomije, zgodovine in lokacije.

V literaturi se poleg podeželskega turizma uporablja tudi izraz agroturizem (angl. *agri tourism*), ki ga v slovenskem jeziku enačimo z izrazom turizem na kmetijah. Najenostavnejša definicija razlike med omenjenima izrazoma je, da je agroturizem, turizem, ki se odvija na kmetijah, podeželski oziroma ruralni turizem pa se odvija na podeželju (Lane et al., 2013, str. 27).

V literaturi se pojavljata še pojma turizem na deželi in turizem na vasi, kar ni enako, čeprav se ta dva izraza v praksi med seboj zamenjujeta (Kulovec, 2002, str. 14). Turizem na vasi je turistična dejavnost, ki se pojavlja v okviru celotne vasi oziroma celotnega naselja. Pri turizmu na deželi pa se poleg kmetov ponudnikov pojavljajo tudi ponudniki, kot so gostilne in lastniki zasebnih sob. Turizem na kmetijah je oblika turistične ponudbe, ki je povezana s kmetijsko dejavnostjo, ki v svoji turistični ponudbi vključuje prenočišče, hrano, dodatne dejavnosti, povezane s kmetijstvom, in različne vrste rekreacije (Šauperl, 2000, str. 15–16).

Page in Getz (1997) ugotavljata, da je opredelitev podeželskega turizma koristna za javni sektor in politiko, saj ti potrebujejo jasno definicijo za določitev upravičenosti do

subvencij, spodbud in dovoljenj, ki pomagajo ohranjati podeželsko krajino. Manj pa je opredelitev pomembna za poslovne subjekte na podeželju in verjetno je pravzaprav nepomembna za obiskovalce in turiste.

UNWTO (Lebe, 2007/2008a, str. 61–62) opredeljuje različne zvrsti turizma na podeželju:

- **turizem na vasi** je namenjen izletnikom in turistom, ki prihajajo na podeželje z željo po uživanju lokalno pridelane hrane ter doživljanju kulturne tradicije podeželja. Od ponudnikov pričakujejo, da bo vas varno dosegljiva, hiše pa naj bi imele tradicionalno podobo in bile kar se da čiste;
- **ekoturizem** je največkrat povezan s podeželskim turizmom in ga pogosto ponujajo na zaščiteneh območjih. Takšna zvrst turizma na podeželju obiskovalcem omogoča intenzivno doživljanje tako naravnih dobrin kot kulturnih vzorcev in dediščine;
- **rokodelski turizem** privablja goste v kraje, kjer se je zasidrala katera od obrti, kot so na primer rezbarjenje, čevljarstvo, izdelovanje regionalno tipičnih tekstilnih izdelkov ali krajevno tipične prireditve različnih zvrsti;
- **turistične kmetije** temeljijo na ponudbi majhnega števila ležišč in gostom ponujajo soudeležbo pri kmečkih opravilih. Gostje lahko spoznajo življenje v avtentičnem podeželskem okolju in se ukvarjajo z vrsto rekreativnih dejavnosti v naravi, kot so pohodništvo, lov ali ribolov.

Lebe (2007/2008b, str. 156–157) navaja štiri elemente ponudbe turističnih kmetij:

- kmetija in življenje na kmetiji: kmetje nudijo različne vrste namestitve, življenje s kmečko družino, doživljanje stika z živalmi in opravili na kmetiji. Prav tako tudi možnost uživanja domače pridelane hrane;
- življenje na vasi: vas kot kraj zagotavlja storitveno infrastrukturo, kot so trgovina, pošta, gostilna, cerkev ipd.;
- odprti prostor daje občutek svobode, nudi svež zrak, čisto vodo, zeleno naravo, dediščino in zgodovino. Omogoča tudi različne športne aktivnosti;
- ljudje obiskovalcem nudijo občutek domačnosti in gostoljubje. Ljudje so najpomembnejši element, ki tvori edinstvenost turizma na podeželju.

Bojnec (2006) navaja, da turizem na podeželju temelji na uporabi nočitvenih kapacitet. Te prenočitvene zmožnosti turistom nudijo možnost za izlete po podeželju in za različne športne aktivnosti. Pomemben del ponudbe predstavljajo majhni družinski hoteli in apartmaji, kjer se gosti oskrbujejo sami, ponudba prenočišč z zajtrkom ter kampi. Turizem na kmetiji temelji na celotni programski ponudbi kmetije, ki goste integrira v življenje na kmetiji, kar predstavlja glavno ponudbo. Po Lane e tal. (2013) turizem na kmetijah zagotavlja celostno turistično izkušnjo, saj nudi tako prenočišče kot dodatno ponudbo hrane in pijače ter zanimivosti.

1.2 Dejavniki razvoja turizma na podeželju in turizma na kmetijah

Farmaki (2012) pravi, da turisti prihajajo na podeželje zaradi različnih razlogov – zaradi pobeга iz vsakdanjika in/ali mesta, sprostitve, kulturnih in naravnih znamenitosti ter naravnih danosti. Primarni razlog pa je stik z naravo in kulturo. Beeton (1999) navaja, da je največji motivator za obisk podeželja izkusiti podeželsko idilo. Podobno tudi Hernantes, Munoz in Santos (2007) pravijo, da je glavna motivacija posameznikov, ki potujejo na podeželje, stik s podeželskim načinom življenja in z naravo. English Tourist Board (1987) poroča, da je osebni stik v namestitvenih obratih ključni razlog, da si mnogi turisti izberejo počitnice na podeželju. Raziskava, opravljena v Veliki Britaniji, ugotavlja, da so glavni motivatorji za obisk podeželja sprostitve, čist zrak, mir in tišina ter zdravje (Countryside Commission, 1995). Page in Getz (1997) turizem na podeželju opisujeta z dejavniki, ki ga delajo privlačnega, kot so oddaljenost, samota, mir, tišina, okolje, namenjeno sprostitvi, možnosti ukvarjanja s športom in z ostalimi rekreacijami, čist zrak, divjina in z njo povezan živalski svet, prostor za druženje s prijatelji in z družino, kjer turisti spremenijo svoje vsakdanje urbano okolje ter sodelujejo v podeželskih dejavnostih.

Kim (2005) opredeljuje tri tržne segmente v podeželskem turizmu:

- podeželsko usmerjeni turisti, ki opravljajo aktivnosti, povezane s podeželjem;
- pasivni podeželski turisti, ki sodelujejo pri klasičnih turističnih aktivnostih, kot sta sproščanje in obiskovanje kulturnih znamenitosti;
- turisti, ki obiskujejo prijatelje in sorodnike na podeželju.

Tradicionalno je bilo kmetijstvo osrednja dejavnost na podeželju. Bilo je glavni zaposlovalec in generator dohodka v večini podeželskih gospodarstev, posredno pa je imelo močan vpliv na tradicijo, strukturo moči in življenjski slog (Lane et al., 2013, str. 29). Posledica skupne kmetijske politike v EU je upadanje neposrednih dohodkov na področju kmetijstva, kar je tudi razlog, da morajo kmetje iskati dodatne vire prihodkov (Potočnik Slavič & Schmitz, 2013). Lane et al. (2013) navajajo, da so se morali kmetje diverzificirati, če so hoteli ohraniti prihodek na kmetiji, prav turizem jim je ponudil nov prihodek, ki ni odvisen od kmetijskega. Z diverzifikacijo se namreč tveganja v nepredvidljivem poslovnem okolju porazdelijo. Schmitt (2010) je mnenja, da se v turizem usmerijo tiste kmetije, ki so se že v preteklosti zanašale na več virov prihodkov in za njih prehod v turizem ni tako težak. Za kmete predstavlja usmeritev v turizem dodaten prihodek, kar pomeni dolgoročnejšo varnost v kmetovanju, zato ni presenetljivo, da imajo ti kmetje visoko raven zadolženosti in otroke, ki v prihodnosti želijo nadaljevati kmetijsko tradicijo (Walford, 2001). Potočnik Slavič in Schmitz (2013) navajata, da naj bi turizem na kmetijah spodbujal zaposljivost, trajnostno stabilnost na podeželju in generiral nove prihodke; Sharpley in Vass (2006) pa pravita, da turizem na kmetijah rešuje socialno-ekonomske probleme podeželja.

Lane et al. (2013) poleg zgoraj omenjenih prednosti turizma na podeželju za kmete opredeljujejo tudi prednosti, ki vplivajo na celotno območje, kjer je prisoten turizem na podeželju: nova znanja in spretnosti ter manjšanje depopulacije na podeželju s priseljevanjem ljudi iz mest. Ti priseljenci nato obnavljajo stare kmetije in ostale nepremičnine, povezane s turizmom. Avtorji navajajo, da se s turizmom na podeželju povečujejo tudi zaposlitvene možnosti za ženske.

Pozitivni učinki turizma na podeželju se lokalno generirajo preko davkov na promet, lokalnega zaposlovanja in podpiranja lokalnih podjetij, kot so restavracije in trgovine (Saxena, Clark & Ilbery, 2007; Sharpley, 2007; Veeck, Che & Veeck, 2006).

Turizem na podeželju kot tudi turizem na kmetijah sta v turizmu tržni niši, ki se širita ob prehodu množičnega turizma v turizem posebnih interesov. To je posledica dostopnosti do informacij prek interneta, nove prometne infrastrukture, naraščajočega individualizma in intelektualne radovednosti (Lane et al., 2013. str. 15). Turizem na podeželju v večini sestavljajo deležniki iz zasebnega sektorja, kot že omenjeno, predvsem zaradi novih prihodkov in ustvarjanja novih delovnih mest. Turizem na podeželju po podatkih Lane et al. (2013) običajno zagotavlja od 10 do 20 % prihodkov in delovnih mest na podeželju.

Po drugi strani pa številni avtorji opozarjajo na slabosti oziroma negativne eksternalije turizma na podeželju, kot so fizična škoda na občutljivih ekosistemih zaradi nenadzorovanega števila obiskovalcev, ogrožanje kulturne dediščine na podeželju zaradi zunanjih vplivov in kulture. Turisti lahko dosežejo še tako oddaljene in nedosegljive dele podeželja, kar predstavlja izziv pri ohranjanju tradicionalnega podeželja in divjine ter pretirano zanašanje na turizem (Lane et al., 2013). Butler in Clark (1992) tako navajata, da turizem na podeželju ni idealna rešitev za njegov razvoj, predvsem zaradi uhajanja prihodkov, nestanovitnosti, nizkih plač, uvožene delovne sile in konservatizma vlagateljev. Pravita, da so najslabše okoliščine za razvoj turizma na podeželju, ko je podeželsko gospodarstvo šibko, saj po njunih besedah turizem ustvarja zelo neuravnotežene prihodke in distribucijo zaposljivosti, zato je bolje, da se turizem pojavlja kot dodatna dejavnost na podeželju in ne kot steber razvoja podeželja. Pri razvoju turizma kot dopolnilne dejavnosti na kmetiji se pojavljajo številni izzivi, ki lahko omejijo njegov prispevek k dolgoročni finančni varnosti kmetij (Sharpley & Vass, 2006). Nekatere študije so pokazale, da turizem prispeva relativno malo dodatnih prihodkov na kmetiji (Frater, 1983; Hjalager, 1996; Oppermann, 1996). Sharpley (2007) prepoznava ovire pri visokih investicijskih stroških, nizkih donosih in pomanjkanju ustreznega usposabljanja kmetov. Sharpley in Vass (2006) tako navajata štiri ovire pri diverzifikaciji kmetij v turizem:

- lokacija – vsa podeželska območja niso zanimiva za turizem;
- visoke začetne investicije;
- trženje – posamezne kmetije nimajo znanja in resursov za učinkovito trženje, zato je nujno, da se povezujejo v lokalne, regionalne ali nacionalne organizacije;

- kakovost – kakovost ponudbe proizvodov in storitev mora zadostovati potrebam obiskovalcev.

Pogosto spregledana ovira za rast turizma na podeželju je lahko tudi samo institucionalno okolje, ki je lahko vir številnih neučinkovitosti. Te neučinkovitosti izvirajo iz zapletenih birokratskih postopkov pri urejanju formalnosti na kmetiji, ki se želi ukvarjati z dopolnilno dejavnostjo turizma, kar povzroča visoke transakcijske stroške in neučinkovitosti. Ekonomska teorija opredeljuje transakcijske stroške kot stroške, ki spremljajo vsako transakcijo (Coase, 1937). Kovač (2011) navaja, da je prostovoljna transakcija koristna za obe stranki, vendar transakcijski stroški zmanjšujejo vrednost izmenjave in obe stranki v transakciji bosta želeli te stroške zmanjšati. Z drugimi besedami, transakcijski stroški upočasnijo gibanje omejenih virov. V svetu z ničelnimi transakcijskimi stroški stranke vedno proizvajajo ekonomsko učinkovite rezultate, vendar so transakcijski stroški v resničnem svetu prisotni vsakodnevno in prav zakonodajna pravila lahko izboljšujejo njihovo alokacijsko učinkovitost ter s tem povečujejo socialno blaginjo ali pa jo v primeru, ko so transakcijski stroški visoki, zmanjšujejo (Kovač, 2011). Coase (1988, 1998), North (1990) in Williamson (1996) trdijo, da je učinkovit pravni sistem v svetu pozitivnih transakcijskih stroškov ključnega pomena za doseganje ekonomske učinkovitosti, blaginje in rasti. Nedavne empirične raziskave so tako podale argumente o vplivu in pomenu transakcijskih stroškov za dolgoročno gospodarsko rast, zato morajo zakonodajni organi minimizirati transakcijske stroške, ki nastanejo zaradi različnih pravnih institucij, da bi spodbudili gospodarsko rast (Kovač & Spruk, 2015).

V primeru zakonodaje na področju turističnih kmetij pri nas so transakcijski stroški prisotni zaradi izjemno velike količine zakonov, uredb in pravilnikov, za katere so pristojne različne institucije. Prav tako kmetje kot nosilci dopolnilne dejavnosti pravijo, da jim največ težav povzročata hitro spreminjanje zakonodaje in dolgo čakanje na obvezna dovoljenja (Kumer, 2011). Problemi se pojavljajo na primer tudi pri ostrih zahtevah glede higienskih standardov in tehnične opremljenosti prostorov. Nosilci morajo voditi vse evidence čiščenja, evidence temperatur v hladilnikih in zamrzovalnikih. Veliko problemov jim povzročata tudi zakol živali in s tem povezana veterinarska inšpekcija, ki zahteva posebne prostore za zakol živali in predelavo mesa (Kumer, 2011).

2 EKONOMSKI UČINKI TURIZMA

Turizem je s svetovnega vidika globalna gospodarska dejavnost, ki prispeva pomemben delež pri zaposlovanju, prihodkih, investicijah in BDP. Po podatkih organizacije World Travel and Tourism Council (2015a) je turizem leta 2014 prispeval kar 9,8 % k svetovnemu BDP, kar pomeni 7,6 milijarde ameriških dolarjev (v nadaljevanju USD). Turistični sektor je zaposloval kar 227 milijonov ljudi, kar pomeni, da je vsaka 11 zaposlitev povezana s turizmom. Prihodki od mednarodnih turističnih prihodov so na svetovni ravni v letu 2014 prispevali 5,7 % celotnega svetovnega izvoza oziroma

1.243 milijard USD, investicije v turizem pa so predstavljale 4,3 % svetovnih investicij oziroma 814 milijard USD (World Travel and Tourism Council, 2015a, str. 1).

2.1 Analiza ekonomskih učinkov turističnega sektorja v Sloveniji, Avstriji in Veliki Britaniji

Kot že omenjeno, na to, kako je turizem ekonomsko uspešen v posamezni državi, posredno vpliva tudi zakonodaja. Če je prisotnih veliko število zakonov in so ti omejujoči, to negativno vpliva na rast BDP in posledično tudi na rast turizma.

V Tabeli 1 je predstavljena primerjava med Avstrijo, Slovenijo in Veliko Britanijo po velikosti države, številu prebivalcev in BDP na prebivalca. Iz tabele je razvidno, da je v primerjavi s Slovenijo število prebivalcev v Avstriji kar štirikrat večje, v Veliki Britaniji pa kar tridesetkrat večje. Podobno je tudi pri velikosti držav, Avstrija je štirikrat večja od Slovenije, Velika Britanija pa dvanajstkrat večja. BDP na prebivalca je med primerjanimi državami v Sloveniji najnižji in znaša 28.512 USD na prebivalca, v Veliki Britaniji pa 36.208 USD na prebivalca. Najvišji BDP na prebivalca ima Avstrija, kjer ta znaša 44.402 USD na prebivalca (World Economic Forum, 2015). Iz vseh teh podatkov lahko vidimo, da je Slovenija najmanjša kot tudi najmanj razvita izmed primerjanih držav. Avstrija pa je, čeprav ni največja, najbolj razvita in z največjo blaginjo.

Tabela 1: Primerjava med Avstrijo, Slovenijo in Veliko Britanijo po velikosti, številu prebivalcev in BDP na prebivalca, podatki za leto 2013

	Velikost države v km ²	Število prebivalcev	BDP na prebivalca (v USD)
Avstrija	83.879	8.473.786	44.402
Slovenija	20.270	2.060.484	28.512
Velika Britanija	243.610	64.097.085	36.208

Vir: World Economic Forum, The Travel & Tourism Competitiveness Report, 2015.

Iz Tabele 2 so razvidni absolutni in relativni podatki o mednarodnih turističnih prihodih, nočitvah in prejemkih, ki so izračunani glede na število prebivalcev, za Avstrijo, Slovenijo in Veliko Britanijo. Glede na število prebivalcev je bilo najmanj turističnih prihodov na prebivalca v Veliki Britaniji, in sicer 0,51 prihoda. V Sloveniji je bilo v letu 2013 1,1 turističnega prihoda na prebivalca in največ v Avstriji, 2,93 turističnega prihoda na prebivalca. Tudi glede števila mednarodnih turističnih nočitev lahko iz relativnih podatkov vidimo, da ima Avstrija skoraj trikrat več mednarodnih nočitev na prebivalca kot Velika Britanija in skoraj štirikrat več kot Slovenija. Zadnji kazalnik pa kaže, kolikšni so mednarodni turistični prejemki, kjer je po relativnih podatkih na vodilnem mestu Avstrija. Avstrija je imela v letu 2013 kar 2.390 USD prejemkov na prebivalca, Slovenija 1.310 USD in najmanj Velika Britanija (630 USD).

Iz podatkov v nadaljevanju je razvidno, da je Avstrija med vsemi tremi proučevanimi državami tudi z vidika turizma najbolj uspešna, saj pri vseh treh kazalnikih dosega najboljše rezultate. Sledi ji Velika Britanija, ki ima več mednarodnih turističnih prihodov in nočitev na prebivalca kot Slovenija, vendar pa ima Slovenija enkrat več mednarodnih turističnih prejemkov na prebivalca kot Velika Britanija.

Tabela 2: Primerjava med Avstrijo, Slovenijo in Veliko Britanijo po mednarodnih turističnih prihodih, številu mednarodnih turističnih nočitev in mednarodnih turističnih prejemkih, absolutno in relativno, podatki za leto 2013

	Število mednarodnih turističnih prihodov		Število mednarodnih turističnih nočitev		Mednarodni turistični prejemki (v 1.000 USD)	
	Absolutno	Per capita	Absolutno	Per capita	Absolutno	Per capita
Avstrija	24.813.000	2,93	94.874.000	11,20	20.220.000	2,39
Slovenija	2.259.000	1,10	5.962.000	2,89	2.708.000	1,31
Velika Britanija	32.813.000	0,51	245.295.000	3,83	40.589.000	0,63

Vir: United Nation World Travel Organization, Austria: Country – specific: Basic Indicators (Compendium) 2009–2013 (04.2015), 2015a; United Nation World Travel Organization, Slovenia: Country – specific: Basic Indicators (Compendium) 2010-2014 (09.2015), 201b5; United Nation World Travel Organization, United Kingdom: Country – specific: Basic Indicators (Compendium) 2009-2013 (04.2015), 2015c.

Mednarodni turistični prihodi so se na svetovni ravni v letu 2014 povečali za 4,3 % in so dosegli rekordnih 1.133 milijonov prihodov (United Nation World Travel Organization, 2015). Na evropski ravni so se mednarodni turistični prihodi v letu 2014 glede na leto 2013 povečali za 2,7 % in so dosegli 582 milijonov prihodov, v Avstriji se je število mednarodnih prihodov v letu 2014 glede na prejšnje leto povečalo za 1,9 %, v Sloveniji za 6,7 % in v Veliki Britaniji za 5 % (United Nation World Travel Organization, 2015). Vidimo lahko, da se trend mednarodnih turističnih prihodov tako na svetovni kot tudi evropski ravni povečuje. V Sloveniji in Veliki Britaniji povprečno celo bolj kot na ravni Evrope, medtem ko je trend v Avstriji še vedno pozitiven, vendar manjši kot na ravni Evrope. WTTC vsako leto odda poročilo o ekonomskih učinkih turizma po posameznih državah, regijah in skupno svetovno poročilo. V nadaljevanju so analizirani učinki turizma na BDP, zaposlenost in investicije v turizem v analiziranih državah.

2.1.1 Posredni in neposredni učinki turizma na BDP

Analiza ekonomskih vplivov turizma, ki jo opravlja WTTC, se razlikuje od satelitskih računov za turizem, saj ti upoštevajo samo neposredne učinke turizma. Satelitski računi za turizem so standarden statistični okvir in glavno orodje za ekonomsko merjenje turizma. Satelitski računi za turizem omogočajo usklajevanje turistične statistike z ekonomske perspektive, ki je primerljiva z ostalimi ekonomskimi statistikami (The conceptual

framework for TSA – Tourism Satellite Account: Recommended Methodological Framework, 2016). Analiza, ki jo opravlja WTTC, pa vključuje tudi posredne in inducirane ekonomske vplive (World Travel and Tourism Council, 2015a, str. 2).

Neposredni ali direktni prispevek turizma k BDP vključuje skupno potrošnjo rezidentov in nerezidentov znotraj posamezne države, ki je namenjena potovanjem oziroma turizmu (prostočasni in poslovni namen), ter vladne izdatke za zagotavljanje turističnih storitev, ki so neposredno povezane z obiskovalci (muzeji, nacionalni parki). Neposredni prispevek je torej enak donosu turističnih podjetij, kot so hoteli, letalske družbe, turistične agencije itd. (World Travel and Tourism Council, 2015a, str. 2).

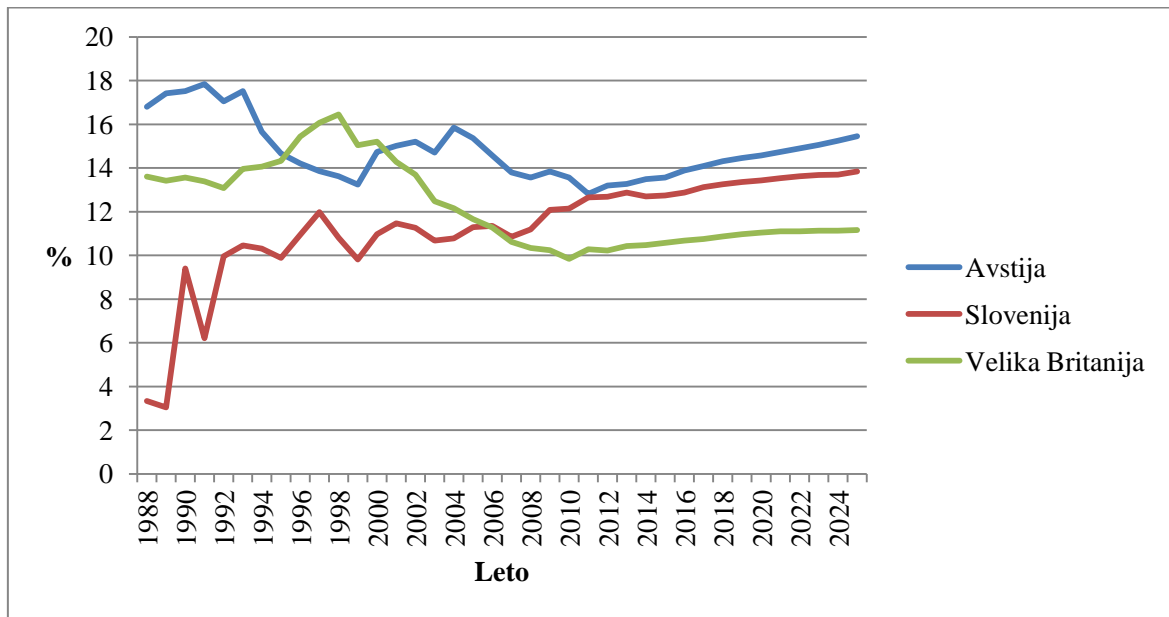
Posredni ali celotni prispevek turizma k BDP vključuje širši prispevek (posredni in neposredni) na ekonomijo države. Posredni prispevek turizma k BDP predstavlja vse zaposlitve, ustvarjene na podlagi investicijske potrošnje za turistične namene (izgradnja novih hotelov, nakup novih letal), kolektivnih vladnih izdatkov za promocijo turizma, administracijo, varnost itd. Posredni prispevek pa predstavlja tudi domača potrošnja blaga in storitev v sektorjih, ki so neposredno povezani s turizmom (restavracije, čistilni servisi, IT-podjetja itd.), (World Travel and Tourism Council, 2015a, str. 2).

Inducirani prispevek je prispevek k BDP in zaposlenosti zaradi potrošnje ljudi, ki so poredno ali neposredno zaposleni v turističnem sektorju (World Travel and Tourism Council, 2015a, str. 2).

Neposredni učinki turističnega sektorja na svetovni ravni znašajo 3,1 % svetovnega BDP, kar pomeni, da je turistični sektor večji od avtomobilskega in kemijskega sektorja ter je po velikosti primerljiv z bančnim in izobraževalnim sektorjem (World Travel and Tourism Council, 2015b, str. 1).

Slika 1 predstavlja delež celotnih, torej posrednih učinkov turizma za proučevane države. V Sloveniji je delež skupnih učinkov turizma v letu 2014 obsegal 12,7 % BDP, v Avstriji 13,5 % in v Veliki Britaniji 10,5 %. Od leta 1988 se je delež turizma v Sloveniji povečeval, medtem ko je v Avstriji in Veliki Britaniji padal. Šele od leta 2010 naprej se delež turizma v skupnem BDP povečuje v vseh treh državah, rast pa je pričakovana do leta 2025. Iz grafa na Sliki 1 je razvidno, da so učinki turizma v Veliki Britaniji manjši kot v Sloveniji in Avstriji. Velik delež v BDP v Veliki Britaniji predstavlja namreč storitveni sektor bančništva in finančni sektor.

Slika 1: Posredni učinek turizma (v odstotkih BDP) v Avstriji, Sloveniji in Veliki Britaniji v obdobju 1988–2025

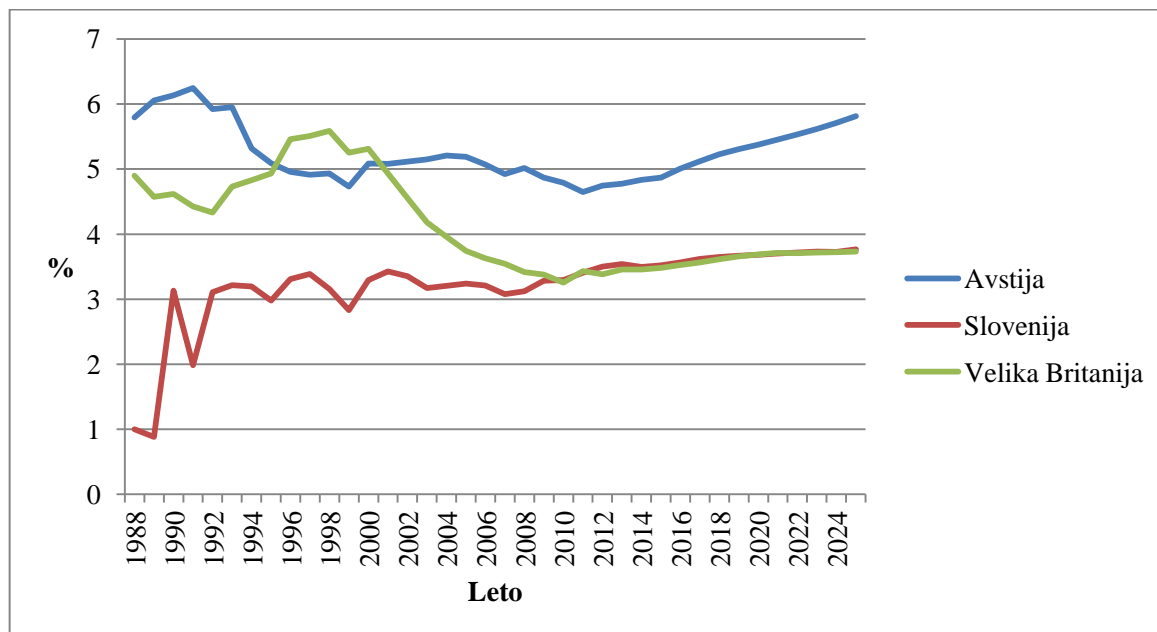

Vir: WTTC – data gateway, Total contribution to GDP, 2015a.

Podatki iz Slike 2 kažejo neposredne učinke turizma na BDP držav, ki so bili v letu 2014 v Sloveniji 3,5 %, v Avstriji 4,9 % in v Veliki Britaniji 3,5 % BDP. To pomeni, da je neposredni učinek turizma na BDP držav skoraj enak v Sloveniji in Veliki Britaniji, v Avstriji pa je večji kot v ostalih dveh državah. Napoved do leta 2025 napoveduje rast vpliva neposrednih učinkov turizma na BDP držav (World Travel and Tourism Council, 2015a).

Iz grafov, ki prikazujejo neposredne in posredne učinke turizma na BDP držav, lahko vidimo razmerje med učinki med Slovenijo in Veliko Britanijo. Posredni učinki turizma v BDP so v Sloveniji večji kot v Veliki Britaniji, medtem ko so neposredni učinki na skoraj enaki ravni. Do razlike prihaja zaradi velikih kapitalskih investicij v Sloveniji, ki so se v Sloveniji bistveno povečale po letu 2006, kar podrobneje predstavlja Slika 3.

Slika 2: Neposredni učinek turizma (v odstotkih BDP) v Avstriji, Sloveniji in Veliki Britaniji v obdobju 1988–2025

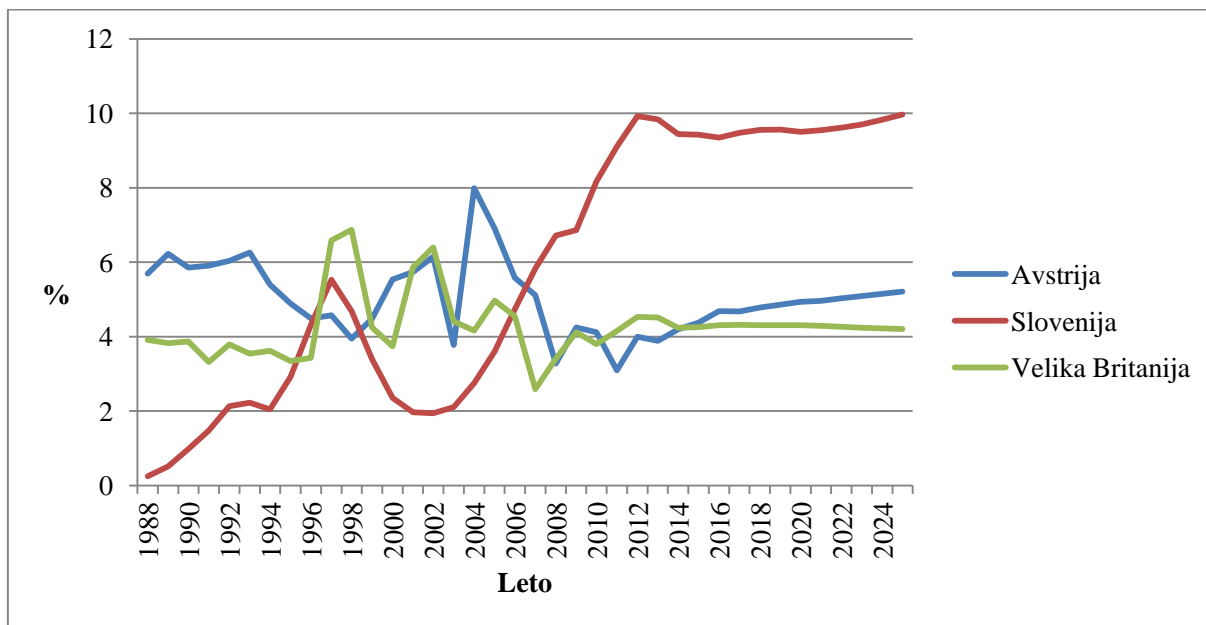

Vir: WTTC – data gateway, Direct contribution to GDP, 2015b.

2.1.2 Kapitalske investicije v turizmu

Ta kazalnik predstavlja delež vseh kapitalskih investicij v turizmu kot delež vseh investicij v posamezni državi. Iz Slike 3 je jasno razvidno, da imata Avstrija in Velika Britanija podoben delež investicij v turizmu v letu 2014 (Avstrija 4,19 % in Velika Britanija 4,24 %), Slovenija pa ima bistveno večjega, in sicer 9,44 % v letu 2014. Strma rast na področju kapitalskih investicij v turizmu je vidna zaradi usmerjene investicijske politike, ki je bila načrtovana v okviru Strategije slovenskega turizma 2002–2006 in je temeljila na kakovostni obnovi obstoječih in izgradnji novih turističnih kapacitet (Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo, 2015). Prav tako je rast investicij povzročil javni razpis »Dvig konkurenčnosti turističnega gospodarstva – turistična infrastruktura«, objavljen v Uradnem listu 10. 7. 2009, v višini 23 milijonov EUR (Razvoj poslovnega okolja in investicij (tudi javni razpisi za sofinanciranje turistične infrastrukture), 2015). Vsi omenjeni ukrepi so posledica vstopa Slovenije v EU in z njo povezanih razpoložljivih sredstev. Napoved do leta 2025 kaže, da se bo trend kapitalskih investicij v Sloveniji upočasnjeval in bo le zmerno rasel. V Avstriji je napovedana rahla rast po letu 2016, medtem ko bo v Veliki Britaniji ta trend rahlo negativen.

Slika 3: Delež kapitalskih investicij v turizmu (kot odstotek vseh investicij) v Avstriji, Sloveniji in Veliki Britaniji v obdobju 1988–2025

Vir WTTC – data gateway, Investment (Capital investment), 2015c.

2.1.3 Vplivi turizma na zaposlenost

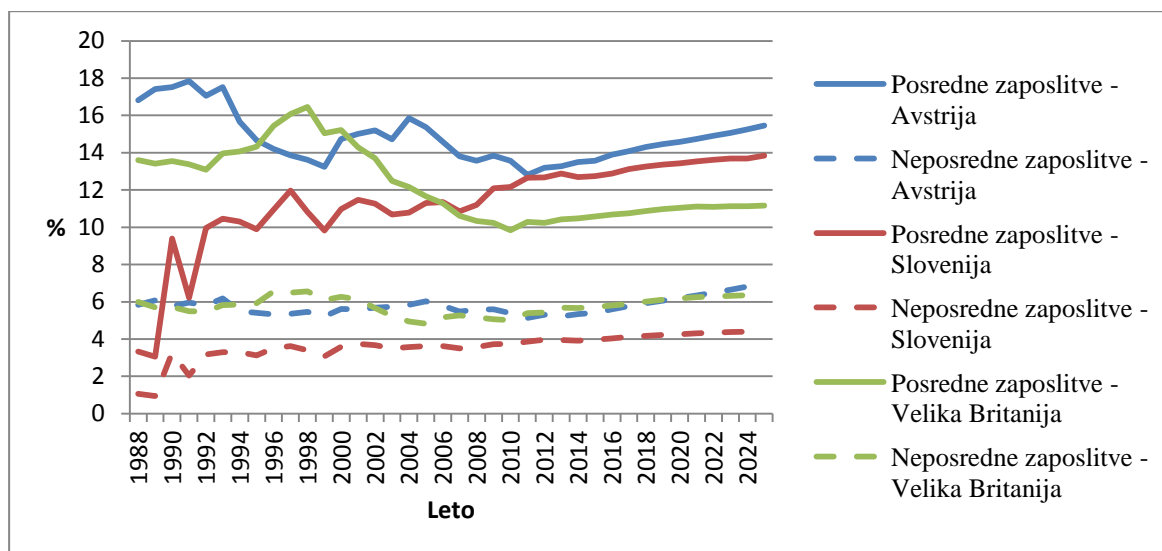
Neposredno je v turističnem sektorju globalno zaposlenih 105 milijonov ljudi, kar je sedemkrat več kot v avtomobilskem in petkrat več kot v kemičnem sektorju. Čeprav je turistični sektor po velikosti in prispevkih h globalnemu BDP primerljiv z bančnim sektorjem, še vedno zaposluje štirikrat več ljudi. Posredno pa je v turistični sektor vključeno kar 277 milijonov ljudi, kar presega vse sektorje razen trgovinskega in kmetijskega (World Travel and Tourism Council, 2015b, str. 3–4).

Iz Slike 4 je razviden delež vseh neposrednih zaposlitev v turističnem sektorju po posameznih državah. V Sloveniji je bilo v letu 2014 3,97 % vseh zaposlitev v državi v turističnem sektorju, v Avstriji 5,33 % in v Veliki Britaniji 5,67 % vseh zaposlitev. Če gledamo širšo sliko, kjer upoštevamo tudi vse zaposlitve, ki so posredno povezane s turizmom, pa se številke močno povečajo. Tako je v Sloveniji posredno s turističnim sektorjem povezanih kar 12,7 % vseh zaposlitev v državi, v Avstriji 13,57 % in v Veliki Britaniji 10,58 %.

Tudi tu lahko vidimo razliko med Slovenijo in Veliko Britanijo med posrednimi in neposrednimi zaposlitvami v turizmu. Velika Britanija ima namreč več neposrednih zaposlitev v turizmu, medtem ko ima Slovenija več posrednih zaposlitev kot Velika Britanija. Pri Veliki Britaniji lahko vidimo padec posrednih zaposlitev v 90. letih in rahlo rast od leta 2006, medtem ko je v Sloveniji od osamosvojitve naprej trend posrednih

zaposlitev pozitiven. Kot je razloženo že pri kapitalskih investicijah, so se posredne zaposlitve v Sloveniji začele povečevati skupaj z investicijami v turistični sektor, kjer so se zaradi turizma začela generirati dodatna delovna mesta.

Slika 4: Delež neposrednih in posrednih zaposlitev v turizmu (v odstotkih) v Avstriji, Sloveniji in Veliki Britaniji v obdobju 1988–2025

Vir: WTTC – data gateway Direct contribution to employment, 2015d; WTTC – data gateway, Total contribution to employment, 2015e;

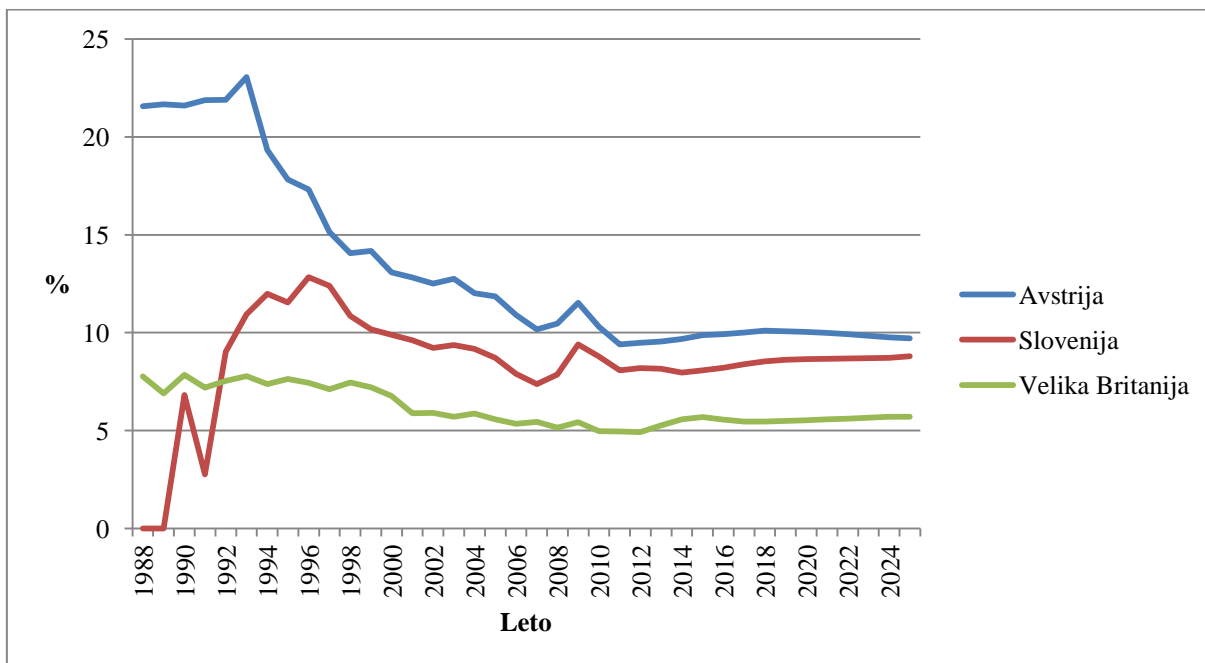
2.1.4 Prihodki mednarodnih turističnih prihodov

Pomemben makroekonomski kazalnik je tudi delež prihodkov od mednarodnih turističnih prihodov s prostočasnim in poslovnim namenom, izključuje pa mednarodno potrošnjo za izobraževanje (World Travel and Tourism Council, 2015b).

Ta kazalnik je primerjan tudi že v Tabeli 2, vendar je tam relativno primerjan per capita in ne kot delež vsega izvoza, kot je razloženo v Sliki 4. Izsledki so podobni.

Delež prihodkov od mednarodnih turističnih prihodov je bil v letu 2014 v Sloveniji 7,96 % celotnega izvoza države, v Avstriji je bil ta delež 9,67 % in v Veliki Britaniji 5,69 %. Vidimo lahko, da turizem v Avstriji prispeva največji delež k celotnemu izvozu države v primerjavi z ostalima dvema državama (World Travel and Tourism Council, 2015b). Na drugem mestu je Slovenija, v Veliki Britaniji pa turizem prinaša najmanjši delež vsega izvoza med primerjanimi državami. Kot že omenjeno, iz tega lahko sklepamo, da turistični sektor v Veliki Britaniji ni tako pomemben kot v ostalih dveh državah.

Slika 5: Prihodki od mednarodnih turističnih prihodov (v odstotkih celotnega izvoza) v Avstriji, Sloveniji in Veliki Britaniji v obdobju 1988–2025

Vir: WTTC – data gateway, Visitor exports (Foreign spending), 2015f.

WTTC pri analizi ekonomskih učinkov na koncu pripravi seznam oziroma lestvico, po kateri razvrsti države po relativni pomembnosti turističnega sektorja v celotnem prispevku k BDP. Po neposrednem prispevku turističnega sektorja k celotnemu BDP je med 184 državami na prvo mesto umeščen Macao (43,9 %), na drugo Maldivi (41,5 %) in na tretje Britanski Deviški otoki (30,3 %), Avstrija se uvršča na 59., Slovenija na 63. in Velika Britanija na 74. mesto med 184 državami. (World Travel and Tourism Council, 2015a).

3 UREJENOST TURIZMA NA EVROPSKI RAVNI

Turizem ima v EU ključno vlogo za gospodarski razvoj in ekonomsko, socialno in teritorialno kohezijo EU (Resolucija Evropskega parlamenta o Evropi, prvi svetovni turistični destinaciji – nov okvir evropske turistične politike (2010/2206(INI)). Po podatkih omenjene resolucije turistični sektor v EU proizvaja 10 % BDP in zaposluje 12 % vse delovne sile, s čimer je tretja najpomembnejša socialno-gospodarska dejavnost v EU.

3.1 Pomembnejše pravne podlage na področju turizma v EU

Lizbonska pogodba uvaja samostojno pravno podlago (XXI. poglavje Turizem in 176. B člen) na področju turizma. Na podlagi Lizbonske pogodbe lahko EU sprejema samostojne razvojne in organizacijske ukrepe za spodbujanje konkurenčnosti evropskega turizma, ki se izvajajo kot dopolnitev razvojnih ukrepov držav članic za to področje, saj je dejavnost

turizma v pristojnosti držav članic in ni urejena na področju celotne EU (Vlada Republike Slovenije, 2012, str. 29).

Leta 2007 je Evropska komisija pripravila Agendo za trajnostni in konkurenčen evropski turizem, ki jo je potrdil tudi Svet EU. Ta agenda predstavlja pomemben strateški dokument za spodbujanje okoljske, družbene in ekonomske trajnosti turizma v EU (Vlada Republike Slovenije, 2012, str. 29).

Poročilo iz leta 2010 o Evropi, prvi svetovni turistični destinaciji – nov okvir evropske politike (2010/2206(INI)), katere resolucija je bila sprejeta 27. 9. 2011, prav tako predstavlja strateški dokument na področju turizma, v katerem je EU določila nov, prečiščen okvir politike in akcijski načrt za turizem.

Dokument COSME (Okvirni program EU za konkurenčnost malih in srednje velikih podjetij 2014–2020) od leta 2014 kot uredba in okvirni program vsebinsko in finančno dopolnjuje ukrepe držav članic na področju razvoja turizma (Vlada Republike Slovenije, 2012, str. 29).

3.1.1 Organiziranost turizma v Sloveniji

V Sloveniji spada turistična dejavnost pod področje delovanja Ministrstva za gospodarski razvoj in tehnologijo, pod delovno področje turizma. Sektor za turizem pokriva področji razvoja in promocije turizma ter investicijske politike in razvoj poslovnega okolja. Organizacija, ki izvaja naloge nacionalne turistične organizacije, je z avgustom 2015 ponovno Javna agencija Republike Slovenije za trženje in promocijo turizma, Slovenska turistična organizacija (v nadaljevanju STO). Glavna naloga STO je povečanje prepoznavnosti Slovenije kot turistične destinacije in upravljanje z znamko »I feel Slovenia«. Ministrstvo s svojim proračunom prek sektorja za turizem skrbi za delovanje regionalnih destinacijskih organizacij in te naprej za lokalne turistične organizacije. Prav tako je del slovenskega turizma tudi Turistična zveza Slovenije, ki je nevladna organizacija, ki združuje turistična društva, občinske zveze in druge društvene organizacije. Ostali deležniki v turističnem sektorju so še turistična podjetja, interesna združenja, turistično-gostinska zbornica in obrtno-podjetniška zbornica.

3.1.2 Organiziranost turizma v Avstriji

Turizem je v Avstriji organiziran na nacionalni, deželni in lokalni ravni. Na nacionalni ravni je organiziran s strani Ministrstva za gospodarstvo, družino in mlade, ki je odgovorno za financiranje turizma, statistiko, okoljske dajatve, delovno zakonodajo in notranjo varnost (European Commission, 2012). Vlade devetih zveznih dežel (Gradiščansko, Koroška, Salzburg, Štajerska, Spodnja Avstrija, Gornja Avstrija, Tirolska, Dunaj in Predarlško) samostojno oblikujejo turistično politiko in so odgovorne za organiziranost,

pravno ureditev, trženje, okoljska vprašanja itd. (Knežević Cvelbar, 2011). Najnižja je lokalna raven, kjer odločajo župani, ki oblikujejo turistično politiko.

3.1.3 Organiziranost turizma v Veliki Britaniji

V Veliki Britaniji je za turizem odgovoren Sektor za kulturo, medije in šport. Za turizem so v nadaljevanju pristojne Škotska, Wales, Severna Irska in London, Sektor za kulturo, medije in šport pa ohranja odgovornost za turizem v Angliji, razen Londona. Z razvojem Akta za turizem leta 1969 so se ustanovili turistični odbori za Anglijo, Škotsko in Wales z nalogo promocije in razvoja turizma v Veliki Britaniji. Odbor za Severno Irsko je bil priključen leta 1992 (Organisation for Economic Co-operation and Development, 2012). Nacionalna turistična organizacija, ki skrbi za promocijo Velike Britanije na tujih trgih in svetuje vladi glede mednarodne konkurenčnosti, je Visit Britain. Visit Britain vključuje tudi organizacijo Visit England, ki je odgovorna za promocijo Anglije na domačem in na izbranih tujih trgih. Dežele Severne Irske, Škotske in Walesa so same odgovorne za promocijo in razvoj turizma (Organisation for Economic Co-operation and Development, 2012).

3.2 Urejenost turistične dejavnosti na kmetijah na ravni EU

Kot turistična dejavnost ni neposredno urejena na ravni EU, tako se tudi ureditev turizma na kmetijah razlikuje med državami članicami.

Turistično dejavnost na podeželju omenja Resolucija Evropskega parlamenta o Evropi, prvi svetovni turistični destinaciji – nov okvir evropske turistične politike (2010/2206(INI)). Resolucija v svoji 45. točki pravi, da je treba ustrezno podpreti podeželski in kmečki turizem, saj področji, ki izboljšujeta kakovost življenja, omogočata raznolikost gospodarske dejavnosti in virov dohodkov na podeželju, ustvarjata delovna mesta in ohranjata ljudi na teh območjih. S tem preprečujeta upadanje poseljenosti in vzpostavljata neposredno povezavo s promocijo tradicionalnih ekoloških in naravnih proizvodov. Zato je treba na teh območjih zagotoviti neoviran dostop do prometnega omrežja in interneta. V 45. točki še navaja, da bo to pripomoglo k doseganju cilja spodbujanja novih oblik turizma, podaljšanja turističnih sezon in prerazporeditve turističnih dejavnosti med območji z visoko koncentracijo turizma in tistimi z velikim, a ne dovolj izkoriščenim turističnim potencialom.

EuroGites je evropska nevladna organizacija podeželskega turizma, ki je sestavljena iz 35 organizacij iz 27 držav (About us, 2015). Med evropskim letom turizma v letu 1990 so se nacionalne podeželske in kmetijske organizacije iz Francije, Nemčije, Italije, Portugalske in z Islandije sestale, da bi razpravljale o ustanovitvi evropske krovne organizacije turističnih kmetij. Predlagana organizacija bi lahko lobirala in se promovirala na evropski ravni ter postavila platformo za razpravo, predstavitev dobrih primerov in novih idej.

Organizacija z imenom EuroGites je bila uradno registrirana leta 1991 v Strasbourgu (Lane et al., 2013, str. 84). Je neprofitna organizacija, podprta s strani svojih članov, ki so v večini tudi neprofitne organizacije. Največji podpornik in zagovornik je bila francoska organizacija Gites de France, ki je največja podeželska turistična organizacija v Evropi. Po zadnji reorganizaciji v letu 2002 je organizacija EuroGites locirana v Madridu. V tem času je vzpostavila spletno stran v angleškem, francoskem, nemškem in španskem jeziku, ki ponuja dostop do spletnih strani svojih članov ter do vrste publikacij in novic. V imenu svojih članov je sodelovala v političnih razpravah, raziskovalnih projektih in svetovala Evropski komisiji pri projektih razvoja podeželja ter skupini za trajnostni turizem. Pripravila je pet večjih evropskih konferenc z naslovom Evropski kongres turizma na podeželju, zadnjega oktobra 2014 na avstrijskem Tirolskem.

EuroGites se financira izključno s prispevki. Lane et al. (2013) navajajo, da osnovna letna članarina znaša 400 EUR in doplačilo 40 EUR centov za vsakega člana nacionalne organizacije, vendar je članarina omejena na 4.000 EUR. V letu 2011 je organizacija tako zbrala le 19.000 EUR. EuroGites se zaradi tako minimalnega financiranja, ki omogoča le malo novih dejavnosti, zanaša na pomoč in dobro voljo svojih članov ter na večinoma neplačano delo generalnega sekretarja Klause Ehrlica. Financiranje je omejeno, ker nacionalne organizacije svoje izdatke raje usmerijo na domače dejavnosti in nasprotujejo povišanju članarine, ki jo morajo plačati EuroGitesu.

Organizacija se sooča tudi s problemi glede članstva. Po letu 1990 se je organizaciji pridružilo več držav vzhodne Evrope, vendar je nekaj držav tudi izstopilo, med njimi tudi Italija in Nemčija. Nekatere so izstopile, ker so se počutile dovolj močne, da preživijo same, in druge zaradi finančnih težav (Lane et al., 2013, str. 86).

4 TURIZEM NA KMETIJAH V VELIKI BRITANJI

Turizem na kmetijah v Veliki Britaniji nima tako dolge tradicije kot v nekaterih drugih državah v Evropi (Sharpley & Vass, 2006). Skupna kmetijska politika EU in nekatere bolezni, ki so ogrožale proizvodnjo hrane, so pritiskale na kmete, da so se diverzificirali v nekmetijske dejavnosti. Tako je v Veliki Britaniji kar 50 % kmetij takih, ki poleg kmetijstva opravljajo še dodatno dejavnost. Podatki kažejo, da prihodek iz nekmetijske dejavnosti presega kmetijski prihodek v 30 % teh kmetij (Carter, 1998; Department for Environment, Food and Rural Affairs, 2008). V letu 1988 je bila predstavljena shema subvencij za diverzifikacijo kmetij, ki je izdatno povečala zanimanje kmetov za dodatno usmeritev kmetije v turizem (Walford, 2001). Več kot četrtino subvencij je bilo namenjenih za razvoj nastanitvenih kapacitet na kmetijah (Ilbery & Stiell, 1991).

4.1 Organiziranost

V Veliki Britaniji je organizacija, kjer se povezujejo turistične kmetije, imenovana Farm Stay United Kingdom (v nadaljevanju Farm Stay UK). Ustanovljena je bila leta 1983 in je sestavljala 23 lokalnih skupin. Za njeno ustanovitev so finančno prispevali Sektor za okolje, hrano in podeželje, Kraljevo kmetijsko združenje Anglije, Nacionalna turistična organizacija in revija Farmers Weekly. Trenutno je v združenje včlanjenih več kot 1.000 nastanitvenih obratov. Farm Stay UK je neprofitni konzorcij v lasti kmetov in skrbi predvsem za izboljšanje in povečanje prihodkov in zasedenosti nastanitvenih objektov (About Farm Stay UK, 2015).

Prednosti članstva v Farm Stay UK se nanašajo predvsem na dejavnosti trženja in ostalih prednosti za turistične kmetije (Benefits of Farm Stay UK Membership, 2015a):

- del spletne strani Farm Stay UK (z zemljevidom, sliko in dodatnimi ponudbami) in letnega vodiča po turističnih kmetijah v Veliki Britaniji;
- del nacionalne oglaševalske kampanje;
- pravica do uporabe njihove znamke, ki zagotavlja kakovost, standarde in varnost;
- prisotnost na internetnem portalu rezervacij;
- podpora družinam na turističnih kmetijah z izmenjavo izkušenj, idej in dobrimi praksami;
- redno glasilo z novostmi;
- regionalne in nacionalne konference kot zbirno mesto turističnih kmetij;
- podpora glavne pisarne v smislu svetovanja in usmerjanja;
- dostop do centralne podatkovne baze;
- lobiranje na državni ravni.

4.2 Kategorizacija in kontrola kakovosti

Posebne klasifikacije za turistične kmetije v Veliki Britaniji ni. Turistične kmetije se prostovoljno odločijo, ali bodo sodelovale v nacionalni klasifikaciji. Zato kar 52 % vseh nastanitvenih obratov ni vključenih v sistem klasifikacije nastanitvenih obratov (Latvian County Tourism Association, b. l.).

Namestitve so označene z 1–5 zvezdic. Za ocenjevanje skrbi organizacija Quality in Tourism, ki je del nacionalne organizacije za turizem v Veliki Britaniji – Visit England. Namestitve ocenjujejo glede na spodnje dejavnike (Quality Schemes, 2015):

- stanje – vzdrževanje in videz nepremičnine oziroma nastanitvenega objekta;
- fizično in osebno udobje – ali kakovost prispeva k udobju gosta ali ne;
- storitve in gostoljubnost do gostov;
- pozornost na podrobnosti – zagotoviti posebno izkušnjo gostom in nudenje visokih standardov vsem gostom;

- enostavnost uporabe in izbire;
- čistoča.

4.3 Zakonodaja

Kmetije, ki so lahko članice, morajo ustrezati določilu, da nastanitev na kmetiji pomeni nastanitev na zemljiščih, ki se uporabljajo za poslovne dejavnosti kmetijstva, gozdarstva ali vrtnarstva in so te vir dohodka za kmetijo, kar preverja tudi organizacija Farm Stay UK (Benefits of Farm Stay UK Membership, 2015a).

V Veliki Britaniji ni posebnih zakonov, ki se nanašajo na turizem na podeželju. Za nastanitvene obrate manjše velikosti velja splošna turistična zakonodaja. Namestitve, ki nudijo sobo in zajtrk (angl. *Bed & Breakfast*, v nadaljevanju B&B), z do 4 sobami se ne smatrajo kot gospodarska dejavnost. B&B lahko gostom nudi zajtrk in večerjo. Vsak novo odprt nastanitveni obrat se mora prijaviti na občini in sprejeti določbe, povezane s protipožarnimi predpisi in predpisi glede ponudbe hrane itd. (EuroGites, 2011). Kmetije, ki se začnejo ukvarjati s turizmom, morajo pridobiti posebna dovoljenja za načrtovanje in gradnjo, če želijo obstoječo infrastrukturo spremeniti, razširiti ali jo na novo zgraditi (EuroGites, b. l.).

V Veliki Britaniji obstajajo različna davčna in pravna pravila, odvisno od tega, kako je podjetje registrirano. Ali je registrirano kot samostojni podjetnik posameznik, družba z omejeno odgovornostjo itd. (EuroGites, b. l.). Davek morajo plačevati vsi B&B obrati tako kot vsa podjetja v državi, razen če podjetnik ne namerava ponuditi nastanitve za krajši čas in za več kot šest oseb hkrati in če lastnik prebiva v delu nastanitvenega obrata oziroma nepremičnine in preostali del oddaja gostom. Davek na dohodek iz poslovne dejavnosti morajo plačevati tudi vsi samooskrbovalni obrati, kot so npr. apartmaji, razen če oddajajo namestitve za krajši čas, za manj kot 140 dni v obdobju enega leta (Self catering and holiday let accommodation, 2016). Torej je le del premoženja, ki je namenjen za poslovne namene, del obdavčitve.

Meja za vstop kmetij v sistem davka na dodano vrednost (v nadaljevanju DDV) je v Veliki Britaniji omejena s £73.000, v sistem DDV so avtomatsko vključene vse turistične kmetije, kjer je že osnovna dejavnost kmetijstva registrirana za DDV (Hazlewoods, 2012).

5 TURIZEM NA KMETIJAH V AVSTRIJI

Avstrija velja za vodilno državo v Evropi glede razvitosti turizma na kmetijah (Nilsson, 2002). Severna Tirolska pa je verjetno regija v Evropi in mogoče na svetu, kjer je največ kmetij vključenih v turizem (Embacher, 1994)

5.1 Organiziranost

Turizem na podeželju je urejen s strani Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo, okolje in upravljanje voda. Nadalje pa je organiziran po posameznih provincah. Turistične kmetije se vključujejo tudi v razna gospodarska združenja oziroma zbornice, kot je na primer Gospodarska zbornica Avstrije na ravni države. Zbornica ima specializirana področja za gastronomijo, hotele, spa, zdravilišča, potovalne agencije itd. Aktivno sodelovanje gospodarskih zbornic nudi jamstva za partnerstvo med javnim in zasebnim sektorjem (Šimkova, 2014).

V Avstriji ima vsaka izmed osmih dežel (Štajerska, Zgornja Avstrija, Spodnja Avstrija, Gradiščansko, Predalpska, Tirolska, Salzburška in Koroška) svojo deželno združenje turističnih kmetij. Kmetije se tako lahko med seboj bolje združujejo in izpolnjujejo svoje interese (Kumer, 2011). Vsa združenja se povezujejo v nacionalno združenje Urlaub am Bauernhof, kar pomeni Počitnice na kmetiji, ki je bilo ustanovljeno leta 1991 in je najbolj učinkovita, inovativna ter najbolje financirana razvojna organizacija za turizem na kmetijah v Evropi in najverjetneje tudi na svetu (Lane et al., 2013, str. 75). Združenje je podprto s strani Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo, okolje in upravljanje voda in Ministrstva za gospodarstvo, družino in mlade, ki je odgovorno za turistično politiko v Avstriji. Organizacija je zasebno neprofitno združenje, ki zaposluje 22 ljudi. Upravljajo ga predsednik in štirje člani sveta, ki so izvoljeni s strani regionalnih organizacij in ključnih deležnikov (Lane et al., 2013, str. 76).

V združenje Urlaub am Bauernhof je včlanjenih okoli 2.500 turističnih kmetij v Avstriji, ki skupaj ponujajo 33.000 postelj. Približno polovico nastanitev predstavljajo turistične sobe s ponudbo nočitve z zajtrkom, preostalo polovico pa turistični apartmaji (Embacher, 2014).

Združenje se delno financira z državnim denarjem (50 %), ostalo polovico pa pridobi s prispevki članic združenja. Članice morajo vsako leto plačati 35 EUR na posteljo plus DDV (Lane et al., 2013, str. 76). Ostale prispevke pa plačujejo glede na to, kje se njihova kmetija oglašuje. Članstvo v takem združenju kmetijam prinaša veliko prednosti, kot so (Successful Austrian Project of Rural Tourism Businesses, 2015):

- pojavljanje na dveh internetnih straneh in drugih socialnih omrežjih;
- del nacionalne in regionalne organizacije, ki ponuja pogovor in nasvete;
- kvartalno glasilo in statistike o delovanju turističnih kmetij;
- zastopanje članov združenja na sejnih po Avstriji, Madžarski, Nemčiji, Nizozemski in Češki;
- dostop do pomembnih analiz trga;
- sponzorstvo na dogodkih in skupno trženje;
- dostop do izobraževanj.

5.2 Kategorizacija in kontrola kakovosti

Znamka Urlaub am Bauernhof zagotavlja kakovostno ponudbo kmetij, vinotočev in alpskih koč (Our brand name stands for certified quality, 2015). Posebna kvalifikacija zagotavlja določeno stopnjo kakovosti ponudbe in storitev. Kakovost se na avstrijskih turističnih kmetijah označuje s številom cvetov marjetice, kar je bilo sprejeto že ob ustanovitvi nacionalne organizacije Urlaub am Bauernhof v letu 1991 (Embacher, 1994). Ocenjevalna lestvica je sestavljena iz štirih cvetov, en cvet ni uporabljen, dva kažeta zadostno, tri dobro in štirje zelo dobro kakovost namestitve (glej Prilogo 1), (Forbord, Schermer, & Gießmair, 2012).

5.3 Specializacija

Specializacija predstavlja obliko razlikovanja med turističnimi kmetijami za lažjo in boljše zagotovitev zadovoljstva gostov. V Avstriji razlikujejo med različnimi vrstami turističnih kmetij (Embacher, 2002):

- ekološke kmetije;
- zdraviliške kmetije;
- kmetije za otroke in mladostnike;
- kmetije brez ovir (za invalidne osebe);
- kmetije za ježo konj;
- vitalne kmetije (kmetije s raznoliko športno ponudbo) in
- vinogradniške kmetije.

5.4 Zakonodaja

Avstrija nima posebne zakonodaje za turizem na kmetijah, zanj velja splošna turistična zakonodaja, ki je dopolnjena z nekaterimi kriteriji, merili, standardi in klasifikacijami, ki jih je pripravila organizacija Urlaub am Bauernhof. Zakonodajni postopki so preneseni na provincialno raven. Province so tako pristojne za vse zadeve, povezane s turizmom in prostim časom (Tourism in Austria, 2015).

Pravni predpisi obstajajo za najem zasebnih sob, ne glede na to, ali so te v urbanih ali podeželskih območjih. Kot rečeno, se predpisi za vsako deželo razlikujejo, imajo pa tudi skupne značilnosti. Obrat, ki ima do 10 ležišč, se ne šteje kot poslovna dejavnost, za obrat, ki ima več kot 10 ležišč, pa veljajo pravila, ki se nanašajo na penzione in hotele. V organizaciji Urlaub am Bauernhof je 20 % takih kmetij, ki nudijo več kot 10 ležišč (Forbord, Schermer, & Gießmair, 2012). Obrat z do 10 ležišči se šteje k dopolnilni gospodinjski dejavnosti in tako na kmetiji ne smejo biti zaposleni dodatni delavci. Podobno je urejeno tudi zasebno oddajanje apartmajev, ki ne sme presegati treh enot. Dohodek od oddajanja apartmajev se šteje kot prihodek kapitala oziroma nepremičnine in ne kot prihodek od poslovne dejavnosti. Ponudnik lahko tako nudi do 10 ležišč in dodatno

do tri enote apartmajev in se to še vedno ne šteje kot poslovna dejavnost, saj zakon vsako dejavnost (torej B&B in apartmaje) razlikuje kot dve različni kategoriji (EuroGites, 2005).

Velikost turističnih kmetij se močno razlikuje, prav tako se razlikuje njihova proizvodna usmerjenost. Prav vse kmetije, ki se ukvarjajo s turizmom, pa morajo, če se hočejo včlaniti v združenje Urlaub am Bauernhof, imeti živino (ne samo konje), kar naj bi potrošniki pričakovali. Kmetije namreč prehitro postanejo »nekmečke« in so že mala podjetja, s tem predpisom pa hočejo v Avstriji ohraniti prvovrstnost kmetij (Forbord, Schermer, & Gießmair, 2012).

Na kmetiji je lahko nuden zajtrk kot tudi ostali obroki (razen Salzburga, kjer se gostom lahko ponudi samo zajtrk), morajo pa biti postreženi kot del družinskega obroka, kmetija torej ne sme imeti menija. Hrana ne sme biti nudena gostom v apartmajih (EuroGites, 2005).

Nastanitveni obrat na podeželju se mora prijaviti pri lokalni turistični organizaciji za potrebe turističnega davka. Ni pa potrebnih dodatnih registracij. Za gradnjo novih objektov je potrebno gradbeno dovoljenje, enako kot za zasebni objekt. Na podeželju je večina zemlje kategorizirana kot kmetijsko zemljišče, kjer pa ni dovoljena gradnja poslovnih objektov (EuroGites, 2005).

Pri davku na prihodek se 50 % vseh prihodkov v primeru B&B in 30 % v primeru samostojnih enot šteje kot strošek, ostalo pa je osebni dohodek oziroma dohodek od lastnine, ki ga je treba oddati v letno dohodnino (EuroGites, 2011). V sistem DDV niso vključene turistične kmetije, ki imajo manj kot 10 ležišč. Tiste z več ležišči in samostojne enote pa so za vstop v sistem DDV omejene s prometom, ki ne sme presegati 30.000 EUR letno (EuroGites, 2011).

6 TURIZEM NA KMETIJAH V SLOVENIJI

V Sloveniji se turizem na kmetiji uvršča med dopolnilne dejavnosti na kmetiji. Dopolnilna dejavnost je v Zakonu o kmetijstvu (Ur. l. RS, št. 45/2008, 57/2012, 90/2012 ZdZPVHVVR, 26/2014 32/2015, v nadaljevanju ZKme) v 99. členu opredeljena kot dopolnilna dejavnost na kmetiji, ki omogoča boljšo rabo proizvodnih zmogljivosti in delovnih moči kmetije ter pridobivanje dodatnega dohodka na kmetiji.

V Sloveniji poznamo več vrst dopolnilnih dejavnosti na kmetiji, ki jih določa Uredba o dopolnilnih dejavnosti na kmetiji (Ur. l. RS, št. 57/2015, v nadaljevanju Uredba). Uredba navaja 10 različnih vrst dopolnilnih dejavnosti, med katerimi je tudi turizem na kmetiji:

- predelava primarnih kmetijskih pridelkov;
- turizem na kmetiji;
- predelava gozdnih lesnih asortimentov;

- prodaja kmetijskih pridelkov in izdelkov s kmetij;
- vzreja in predelava vodnih organizmov;
- dejavnost, povezana s tradicionalnimi znanji na kmetiji, s storitvami oziroma z izdelki;
- predelava rastlinskih odpadkov ter proizvodnja in prodaja energije iz obnovljivih virov;
- storitve s kmetijsko in gozdarsko mehanizacijo in opremo ter ročna dela;
- svetovanje in usposabljanje v zvezi s kmetijsko, gozdarsko in dopolnilno dejavnostjo;
- socialno-varstvene storitve.

Kot že omenjeno, v Sloveniji področje turističnih kmetij ureja več zakonov, pravilnikov in uredb. V tem poglavju proučim trenutno veljavno slovensko zakonodajo.

6.1 Vrste turistične dejavnosti na kmetiji

Uredba turizem na kmetiji deli na dva dela, na gostinsko in negostinsko dejavnost:

Oblike gostinske dejavnosti so:

- turistična kmetija z nastanitvijo;
- izletniška kmetija;
- vinotoč in
- osmica.

Oblike negostinske dejavnosti so:

- prevoz potnikov z vprežnimi vozili in s traktorji (kmetija mora zagotoviti najmanj dve lastni živali ali traktor in vozilo za prevoz potnikov);
- ježa živali;
- oddajanje površin za piknike (kmetija mora zagotoviti požarno varnost in sanitarije za goste);
- muzeji in tematske zbirke;
- tematski parki;
- apiturizem (čebelar mora zagotoviti lasten čebelnjak oziroma stojišče s čebeljimi panji in imeti najmanj 10 čebeljih družin);
- športni ribolov na vodnih površinah na kmetiji (kmetija mora zagotoviti sanitarije za goste).

Negostinske dopolnilne dejavnosti se opravljajo na lokalnem trgu, razen oddajanje površin za piknike, muzeji in tematske zbirke, tematski parki ter športni ribolov, ki se lahko opravljajo v oddaljenosti do 3 km zračne linije od naslova kmetije.

Turistične kmetije, ki jih proučujem v magistrskem delu, spadajo med gostinske dejavnosti, ki so v nadaljevanju podrobneje razložene.

Kmetija z nastanitvijo in kmetija s prostorom za kampiranje. Kmetija z nastanitvijo gostu lahko ponuja sobe, skupna ležišča, stanovanje ali apartma ter prostor za kampiranje. Poleg tega mora imeti tudi kuhinjo za pripravo jedi, prostor za strežbo jedi in pijač ter stranišče za goste. Če so gostje nastanjeni v apartmaju ali na prostoru za kampiranje in si kuhajo sami, potem kuhinja in prostor za strežbo niso obvezni. Gostom lahko turistična kmetija zagotavlja nočitev z zajtrkom, polpenzion ali polni penzion, lahko pa odda samo apartma, brez dodatne ponudbe hrane. Na kmetiji je mogoče urediti prostor za kampiranje, kjer si gostje lahko postavijo avtodome, šotore in počitniške prikolice (Pogoji za opravljanje turistične dejavnosti na kmetiji, 2015).

Izletniška turistična kmetija. Primarno ponuja samo hrano in pijačo, ne ponuja pa prenočišč, razen če ima dovoljenje za turistično kmetijo z nastanitvami. Izletniška turistična kmetija lahko nudi doma pridelane in predelane pijače ter jedi iz domačega okolja (Krašovec & Kulovec, 1997). Pristojni organ samoupravne lokalne skupnosti lahko dovoli kmetu, da nudi tudi kupljeno pijačo (Pogoji za opravljanje turistične dejavnosti na kmetiji, 2015)

Uredba v 16. členu navaja, da je lahko na izletniških kmetijah največ 60 sedežev pred objektom, 60 sedežev v objektu in največ 60 gostov naenkrat. Če ima izletniška kmetija tudi dovoljenje za opravljanje turizma na kmetiji z nastanitvijo, se omejitev sedežev ne nanaša na nastanitvene goste.

Vinotoč in osmica. Uredba v 16. členu pravi, da gre pri vinotoču in osmici za strežbo in prodajo lastnega vina in drugih doma pridelanih alkoholnih in brezalkoholnih pijač (sadni mošt, sok, žganje, liker, čaj), dokupijo se lahko le ustekleničena naravna in mineralna voda ter kava. Gostinske storitve se nudijo na kmetiji, lahko pa tudi v vinski kleti. V vinotoču se lahko ne glede na omejitev lastnih virov, ki velja za kmetije z gostinsko dejavnostjo, nudijo hladni prigrizki, kruh, pecivo te ali druge kmetije. V vinotočih je lahko največ 60 sedežev pred objektom, 60 sedežev v objektu in največ 60 gostov naenkrat.

V vinotoču se lahko nudita hrana in pijača vse leto oziroma dokler imajo na zalogi svojo lastno pijačo, medtem ko so osmice lahko odprte največ dvakrat letno po 10 dni. Osmice izhajajo iz časa Marije Terezije in so razširjene predvsem na Primorskem. V vinotoču se lahko ponuja samo hladne prigrizke, domač kruh in domače pecivo, domače vino ter druge brezalkoholne in alkoholne pijače. Osmice pa lahko poleg vsega naštetega ponujajo tudi tri tople, krajevno značilne jedi.

6.2 Organiziranost

V Sloveniji se turistične kmetije povezujejo v Združenje turističnih kmetij Slovenije, ki je bilo ustanovljeno leta 1997 in trenutno povezuje že 400 turističnih kmetij, ki imajo okrog 11.800 sedežev in 2.600 ležišč. Skupno je bilo v Sloveniji januarja 2013 po podatkih kmetijske svetovalne službe Kmetijsko gozdarskih zavodov Slovenije registriranih 850

turističnih kmetij. Od tega jih je 325 izletniških kmetij, 129 vinotočev, 31 osmic in 391 turističnih kmetij z nastanitvijo. Vse te kmetije imajo skupaj 33.937 sedežev in 4.751 ležišč (Predstavitev združenja, 2015). Po ustanovitvi združenja se je stopnja zasedenosti turističnih kmetij povečala za 50 % (Lane et al., 2013, str. 136).

Združenje skrbi za skupen nastop turističnih kmetij na trgu, razvoj ponudbe, informiranje in usposabljanje nosilcev dopolnilne turistične dejavnosti na kmetijah in zastopanje interesov članov na gospodarskem in pravnem področju. Združenje nudi svojim članom brezplačno svetovanje, mesečno informiranje o aktualnem dogajanju, brezplačno predstavitev na sejnih v okviru združenja, cenejše objave v promocijskih materialih združenja in na internetu ter ugodnejša oziroma brezplačna usposabljanja (Predstavitev združenja, 2015).

Združenje se financira iz članarin, ki znašajo 50 EUR na leto na člana in 100 EUR za tiste kmetije, ki hočejo biti predstavljene na večjezičnih spletnih portalih. Združenje se poleg prispevkov članov financira tudi s sredstvi za projekta dela za Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. Združenje je neprofitna organizacija, katere prihodki so v letu 2011 znašali 77.040 EUR (Lane et al., 2013, str. 137). Svetovanje turističnim kmetijam ponuja tudi kmetijska svetovalna služba.

Združenje ima dobre povezave z univerzitetnimi raziskovalci, z Ministrstvom za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano in z Ministrstvom za gospodarski razvoj in tehnologijo. Še posebej tesno sodeluje s Slovensko turistično organizacijo, ki pokriva 50 % vseh stroškov izdelave promocijskih katalogov. Mednarodno se povezuje z deželnim združenjem Urlaub am Bauernhof na Avstrijskem Koroškem in italijanskim ERSA Gorizia (Ente regionale per la promozione e lo sviluppo dell'agricoltura Friuli-Venetia Giulia) ter Associazione Agriturismo Friuli Venezia Giulia (Agenzia Regionale). Od leta 2004 pa je Združenje slovenskih turističnih kmetij tudi član Evropskega združenja za turizem na podeželju EuroGites (Predstavitev združenja, 2015).

6.3 Kategorizacija in kontrola kakovosti

Bizjak (1997) navaja, da je kakovost v turizmu sposobnost turistične storitve, da zadovolji potrebe oziroma pričakovanja gostov. Ureditev kakovosti v gostinskem sektorju zahteva Zakon o gostinstvu (Ur. l. RS, št. 93/2007 – UPB, 26/2014 – ZKme-1B), kjer pogojuje opravljanje gostinske dejavnosti s sprejetjem kategorizacije namestitvenih obratov.

Kategorizacija je urejena s Pravilnikom o kategorizaciji nastanitvenih obratov (Ur. l. RS, št. 62/2000, 80/2008 – popr., 115/2008, 72/2009), ki določa merila in način kategorizacije nastanitvenih obratov. Pravilnik se uporablja za naslednje obrate, razvrščene v skupine:

- hoteli, moteli, penzioni in gostišča;
- kampi;

- apartmaji – počitniška stanovanja in počitniške hiše;
- sobe;
- kmetije z nastanitvijo;
- marine.

Znak, s katerim se označuje kakovost storitev na turističnih kmetijah z nastanitvijo, je jabolko. Kmetija lahko doseže največ kategorijo štirih jabolk (glej Prilogo 2). Več jabolk zagotavlja višjo kakovost kot tudi večji obseg storitev. Z označitvijo omenjenih jabolk je izražena urejenost kmetije kot celote, največji poudarek pa je namenjen urejenosti prostorov, kjer se zadržujejo gostje. Vključene so tudi kakovost in pestrost jedi in pijače ter izbira možnosti za preživljanje prostega časa (Kakovost, 2015).

Pravilnik o kategorizaciji nastanitvenih obratov (Ur. l. RS, št. 62/2000, 80/2008 – popr., 115/2008, 72/2009) v 5. členu navaja, da mora nastanitveni obrat na zunanji steni objekta ali v prostoru, kjer sprejema goste, imeti na vidnem mestu označbo kategorije. Prav tako mora imeti izobešeno označbo kakovosti v cenikih ter v drugih trženjskih in promocijskih sredstvih.

Pravilnik o kategorizaciji nastanitvenih obratov (Ur. l. RS, št. 62/2000, 80/2008 – popr., 115/2008, 72/2009) pravi, da lahko kategorizacijo nastanitvenega obrata opravi gostinec, sobodajalec oziroma kmet, ki izvaja dopolnilno dejavnost turizma, s samoocenitvijo. To stori tako, da izpolni evidenčni in kategorizacijski list ter poročilo o samooceni. Postopek kategorizacije je končan, ko izvajalec dejavnosti podpiše poročilo o samooceni, v kateri določi kategorijo nastanitvenega obrata in pridobi označevalno tablo. Samoocenitev lahko poteka samo do kategorije treh jabolk. V primeru višje kategorije, torej štirih jabolk, mora postopek kategorizacije opraviti ocenjevalec. Postopek poteka tako, da izvajalec dejavnosti izpolni evidenčni list, ocenjevalcu pa posreduje zahtevek za izvedbo ocenitve. Ocenjevalec nato izpolni kategorizacijski list in izdela poročilo o ocenitvi. Kategorija nastanitvenega obrata, ki jo izdela ocenjevalec, velja pet let, samoocenitev pa velja do spremembe kategorizacije.

6.4 Specializacija

Kategorizaciji lahko sledi specializacija, ki pomeni zagotavljanje dodatne ponudbe in opremljenosti za posamezne ciljne skupine gostov in je korak k razločevanju ponudbe kot prilagajanju željam posameznih skupin (Pogoji za opravljanje turistične dejavnosti na kmetiji, 2015).

V Sloveniji se vse več kmetij odloča za specializacijo svoje ponudbe, saj s tem svojim gostom lahko izpolnijo še več želja in jim pomagajo pri izbiri preživetja počitnic. Znak specializacije od leta 2007 podeljuje Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije. Za razliko od kategorizacije specializacija ni obvezna, pridobi pa jo lahko samo kmetija z najmanj dvema jabolkom, pridobljenima s kategorizacijo nastanitvenih obratov (Specializirana

ponudba turističnih kmetij, 2015). Turistična kmetija jo lahko uporablja v vseh promocijskih sporočilih in mora biti obešena na vidnem mestu na kmetiji. Kmetija se lahko odloči med ekološko turistično kmetijo, kmetijo s ponudbo za zdravo življenje, družinam z otroki prijazno kmetijo, otrokom brez spremstva prijazno kmetijo, turistično kmetijo s ponudbo za kolesarje, vinogradniško kmetijo, invalidom prijazno in ljubiteljem konj prijazno turistično kmetijo (glej Prilogo 3).

Specializirana ponudba pa s seboj prinese dodatne zahteve, ki jih mora kmetija za pridobitev določene specializacije izpolniti. Poleg obveznih kriterijev, ki jih mora kmetija izpolniti, so možni še dodatni kriteriji, med katerimi si mora kmetija izbrati še tri ali štiri (glej Prilogo 3).

6.5 Pogoji za opravljanje dopolnilne dejavnosti turizma na kmetiji

Kmetija mora za opravljanje turistične dejavnosti na kmetiji izpolnjevati posebne pogoje, ki so obrazloženi v nadaljevanju.

ZKme navaja, da letni dohodek iz dopolnilne dejavnosti ne sme presegati treh povprečnih letnih plač na zaposlenega v Republiki Sloveniji v preteklem letu, na območjih z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost pa ne sme presegati petih povprečnih letnih plač. V območja z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost se uvrščajo kmetijska gospodarstva, ki imajo najmanj 50 % največje upravičene površine na gorskem območju, območju z drugimi naravnimi omejitvami ali območja s posebnimi omejitvami (Pravilnik o razvrstitvi kmetijskih gospodarstev v območja z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost, Ur. l. RS, št. 12/2015).

Uredba v 5. členu pravi, da mora vložnik pred oddajo vloge za izdajo dovoljenja za začetek delovanja v predpisanem roku vložiti zbirno vlogo v letu oddaje vloge za pridobitev dovoljenja in vsako naslednje leto z namenom ugotavljanja deleža lastnih surovin. Nosilec dopolnilne dejavnosti mora registracijo dopolnilne dejavnosti turizma na kmetiji opraviti na upravni enoti, na Zdravstvenem inšpektoratu RS, AJPES in DURS (Kmetijsko gozdarski zavod Nova Gorica, 2012). Upravna enota mora nato v roku največ 60 dni izdati ustrezno dovoljenje. Za določene dejavnosti se mora registrirati še v ostale registre. Če se kmetija ukvarja s pridelavo in predelavo živil rastlinskega izvora, se mora najmanj 15 dni pred začetkom obratovanja prijaviti na Upravo Republike Slovenije za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin. Če se kmetija ukvarja s predelavo živil živalskega izvora, se mora pred pričetkom obratovanja prijaviti na Veterinarski upravi Republike Slovenije, v nekaterih primerih je poleg registracije potrebna še odobritev s strani veterinarske uprave (Vatovec, Bokal, & Hauptman, 2013). Pred registracijo pa se mora seznaniti z vsemi pravili, ki zadevajo določeno vrsto dopolnilne dejavnosti na kmetiji.

Posebni pogoji za dopolnilno dejavnost na kmetiji, ki jo določa Uredba, pravijo, da se mora za gostinsko dejavnost zagotoviti tak obseg kmetijske dejavnosti, ki zagotavlja najmanj 50 % vrednosti lastnih surovin. Do največ 25 % vrednosti ponudbe lahko kmetija zagotovi z dokupom surovin, ki so pridelane na drugih kmetijah z lokalnega trga ali na drugih kmetijah, ki imajo dopolnilno dejavnost predelave. Do 25 % vrednosti ponudbe pa lahko kmetija dokupi v prosti prodaji. Kmetije na gorskem območju pa morajo zagotoviti najmanj 40 % vrednosti lastnih surovin, 35 % surovin lahko dokupijo na drugih kmetijah, 35 % pa jih lahko dokupijo v prosti prodaji.

V 14. členu Uredbe je navedeno, da mora nosilec dopolnilne dejavnosti turizma na kmetiji imeti na vidnem mestu ponudbe označeno poreklo surovin (lastna kmetija, druga kmetija ali prosta prodaja). Prav tako mora vso poreklo surovin dokazati s prejetimi računi in z evidencami o lastnih količinah predelanih surovin. Vse evidence mora hraniti 10 let od poslovnega dogodka.

Uredba v svojem 5. členu določa, da mora imeti kmetija z dopolnilno dejavnostjo v uporabi najmanj en hektar primerljivih¹ kmetijskih površin (razen v primeru predelave medu in čebeljih izdelkov).

ZKme navaja, da je »nosilec ali nosilka kmetijskega gospodarstva pravna ali fizična oseba, ki je pooblaščen ali upravičen, da za kmetijsko gospodarstvo vloga vloge iz naslova ukrepov kmetijske politike oziroma sodeluje pri izvajanju ukrepov kmetijske politike in posreduje podatke v evidence z delovnega področja ministrstva, pristojnega za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano«. V 100. členu pa opredeljuje, da je nosilec dopolnilne dejavnosti na kmetiji lahko sam nosilec kmetije ali pa katerikoli drug član kmetije, ki ima za opravljanje dopolnilne dejavnosti na kmetiji soglasje nosilca kmetije.

6.5.1 Zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu

Zakon o varnosti in zdravju pri delu (v nadaljevanju ZVZD-1), (Ur. l. RS, št. 43/2011) ureja področje pogojev dela tudi za dopolnilno dejavnost turizma.

¹ Za 1 hektar primerljivih kmetijskih površin se štejejo:

- 1 ha njivskih površin;
- 2 ha travniških površin;
- 0,25 ha trajnih nasadov – intenzivnih sadovnjakov, vinogradov, oljčnikov, matičnjakov, hmeljišč nasadi špargljev, artičok in hitro rastočega panjevca, drevesnice;
- 0,1 ha rastlinjakov;
- 6 ha drugih površin in
- 8 ha plantaže gozdnega drevja.

Po tem zakonu ločimo tri skupine nosilcev dopolnilnih dejavnosti (O dopolnilnih dejavnostih, 2016):

- delodajalci: kmetje, ki zaposlujejo delavce, morajo pripraviti izjavo o varnosti z oceno tveganja, zagotoviti osebno varovalno opremo, periodične preglede vseh sredstev za delo, električnih in strelovodnih instalacij, preizkus znanja iz varnosti in zdravja pri delu, preventivne zdravstvene preglede ter voditi ustrezne evidence;
- samozaposleni: kmetje, ki so pokojninsko in invalidsko zavarovani kot kmetje in ne zaposlujejo delavcev, morajo oceniti tveganje, če ugotovijo, do obstajajo nevarnosti za nezgode in poklicne bolezni. Nato morajo izdelati izjavo o varnosti z oceno tveganja in določiti ukrepe za zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu. Zagotoviti morajo uporabo osebne varovalne opreme, sprejeti ukrepe varstva pred požarom in prijaviti nezgode pri delu;
- ostali kmetje, ki opravljajo dejavnost zunaj kmetijstva, torej so zaposleni zunaj kmetije in kmetujejo v svojem prostem času, poleg tega pa opravljajo še dopolnilno dejavnost na kmetiji, niso zajeti v ZVZD-1.

6.5.2 Zdravstveno-sanitarni pogoji

Uredba opredeljuje, da za izdelke, ki so predelani na kmetiji in se nudijo in prodajajo le gostom v okviru dopolnilne dejavnosti turizma na kmetijah, ni treba pridobiti dovoljenja za opravljanje dopolnilnih dejavnosti predelave primarnih kmetijskih pridelkov vzreje in predelave vodnih organizmov. Če želijo te izdelke prodajati tudi zunaj dopolnilne dejavnosti turizma, pa morajo pridobiti ustrezna dovoljenja. V nadaljevanju so navedeni pogoji, ki jih morajo turistične kmetije izpolnjevati, če želijo svoje proizvode ponuditi tudi ostalim kupcem na trgu.

Za vse faze proizvodnje, predelave in prometa z živili, ki so namenjena končnemu potrošniku, mora nosilec zagotavljati, da potekajo v skladu s higienskimi načeli in v prostorih, ki ustrezajo higiensko tehničnim zahtevam. Kmetje, ki se ukvarjajo z gostinsko dejavnostjo, se morajo priglasiti pri Zdravstvenem inšpektoratu Republike Slovenije z vlogo za registracijo živilskega obrata in posodabljanje podatkov o obratu, ki jo pošljejo 15 dni pred pričetkom obratovanja na svojo območno enoto (Kmetijsko gozdarski zavod Nova Gorica, 2012). Vse postopke v zvezi z registracijo obratov na področju živil rastlinskega in živalskega izvora opredeljuje Pravilnik o registraciji in odobritvi obratov na področju živil (Ur. l. RS, št. 96/2014). Pravilnik o določitvi majhnih količin živil, pogojih za njihovo pridelavo, ter o določitvi nekaterih odstopanj za obrate na področju živil živalskega izvora (Ur. l. RS št. 96/2014) določa minimalne količine živil, za katere veljajo nekatera odstopanja.

Kmetje imajo možnost, da sledijo smernicam dobre higienske prakse za gostinstvo – sistem HACCP ali pa vzpostavijo lasten sistem. Sistem HACCP (angl. *Hazard Analysis and Critical Control Point System*) je preventivni sistem, ki omogoča identifikacijo

oziroma prepoznavanje, oceno, ukrepanje in nadzor nad morebitno prisotnimi dejavniki tveganja v živilih, ki lahko ogrožajo zdravje človeka (Zakon o zdravstveni ustreznosti živil in izdelkov ter snovi, ki prihajajo v stik z živali (Ur. l. RS, št. 52/2000, 42/2002, 47/2004 – ZdZPZ)). V večini primerov je enostavnejše upoštevanje smernic (Pogoji za opravljanje turistične dejavnosti na kmetiji, 2015). V primeru inšpekcijskega pregleda se nosilec lahko sklicuje na lasten sistem ali pa na smernice. Če se sklicuje na smernice, bo inšpektor najprej ocenil izvajanje zahtev smernic v obratu, če pa se nosilec sklicuje na lasten sistem, bo inšpektor najprej ocenil ustreznost sistema in šele nato tudi izvajanje tega sistema v obratu (HAACP (Smernice dobre higienske prakse v gostinstvu), 2015).

Smernice dobre higienske prakse za gostinstvo so osnovne usmeritve, ki so v pomoč gostinskim obratom pri izpolnjevanju zahtev Uredbe 852/2004 Evropskega parlamenta in Sveta o higieni živil. Smernice sta predložili Turistično gostinska zbornica pri Gospodarski zbornici Slovenije in Sekcija za gostinstvo in turizem pri Obrtno-podjetniški zbornici Slovenije, ki predstavljata dejavnost gostinstva v Sloveniji, in jih je uradno potrdilo Ministrstvo za zdravje (št. sklepa 021-10/2009-11 z dne 20. 12. 2010). Smernice se lahko dopolnijo, vendar jih mora ponovno potrditi tudi Ministrstvo za zdravje (HAACP (Smernice dobre higienske prakse v gostinstvu), 2015).

Zdravstvene zahteve in dolžnosti oseb, ki delajo z živali, določa Pravilnik o zdravstvenih zahtevah za osebe, ki pri delu v proizvodnji in prometu z živali prihajajo v stik z živali (Ur. l., št. 82/2003, 25/2009). Pravilnik določa tudi način in obseg pregledov teh oseb in predpisane evidence, ki jih mora voditi nosilec dejavnosti za zaposlene, ki prihajajo v stik z živali.

6.5.3 Pogoji za predelavo in ponudbo živil živalskega in rastlinskega izvora

Uredba v 10. členu navaja, da morajo kmetije pri predelavi živil živalskega in rastlinskega izvora v okviru dopolnilne dejavnosti na kmetiji pridelati najmanj 50 % količin lastnih surovin, do 50 % pa jih lahko dokupijo z drugih kmetij, kar se zagotavlja v koledarskem letu. Nosilec dopolnilne dejavnosti dokazuje količine in poreklo surovin s prejetimi računi in z evidencami o lastnih količinah predelanih surovin.

Na turistični kmetiji je dovoljeno (*Turistična dejavnost*, 2015):

- razkosavanje svežega mesa,
- izdelava mesnih izdelkov,
- obdelava, predelava mleka in proizvodnja mlečnih izdelkov,
- zakol in predelava sladkovodnih rib,
- zakol kuncev,
- zakol perutnine,
- zbiranje svežih jajc,
- pridelava medu in

- zakol prašičev, ovc in koz.

Na turistični kmetiji se lahko letno zakolje do 12 glav velike živine. Prašiči, ovce, koze in velika gojena divjad štejejo kot 0,4 glave živine; jagnjeta, kozlički in prašički – odojki do 20 kg žive teže pa kot 0,06 glave živine. Zakol je na kmetiji mogoč, če (Pravilnik o določitvi majhnih količin živil, pogojih za njihovo pridelavo ter o določitvi nekaterih odstopanj za obrate na področju živil živalskega izvora (Ur. l. RS, št. 96/2014)):

- so živali v reji nosilca dejavnosti najmanj 3 mesece ali od rojstva (jagnjeta, kozlički in prašički do 20 kg žive teže pa od rojstva ali najmanj 1 mesec);
- ima na voljo naslednje prostore in opremo: prostor za omamljanje in klanje živali, prostor za hlajenje ali hladilnik tolikšne zmogljivosti, da se lahko ohladi celotna količina mesa; garderobno omaro za delovno obutev in oblačila (mora biti v bližini klavnih prostorov), električno oziroma strelno napravo s penetrirnim klinom za omamljanje klavnih živali, kovinske podstavke za odiranje prašičev ali kotel za obarjanje prašičev, sterilizator za nože, posodo ali voziček, namenjen za veterinarski pregled trebušnih organov in za njihovo odstranitev iz klavnega prostora, obešala s kavljji za obešanje mesa in za veterinarski pregled organov.

Predelava mleka v mlečne izdelke je omejena s 600 litri mleka dnevno (Predelava živil živalskega izvora, 2016). Opremljenost prostora mora ustrezati sistemu HACCP oziroma lastnemu sistemu zagotavljanja dobre higienske prakse.

Pod predelavo živil rastlinskega izvora spadajo proizvodnja moke in drugih mlevskih izdelkov, peka kruha, potic, peciva in slaščic, proizvodnja testenin, peka sadnega kruha, kandiranje sadežev in drugih delov rastlin, proizvodnja rastlinskega olja, predelava in konzerviranje krompirja, sadja in zelenjave, proizvodnja vlaknin iz poljščin, predelava zelišč, proizvodnja eteričnih olj, predelava gozdnih sadežev, proizvodnja žganih pijač, proizvodnja piva, drugih fermentiranih pijač in sadnih vin. Kmetija mora za omenjene dejavnosti izpolnjevati standarde glede dovoljenega obsega, opremljenosti prostorov in oseb, ki sodelujejo pri predelavi (Uredba o dopolnilnih dejavnostih na kmetiji, Ur. l. RS, št. 57/2015).

Prostori in oprema za predelavo živil rastlinskega izvora se uporabljajo le za obdelavo, predelavo in skladiščenje surovin in živil. Prostori so primerno zaščiteni pred vstopom živali, priključeni na vir pitne vode, odvajanje odplak iz objekta mora biti urejeno v skladu s pravili, delovni prostori so čisti in dobro vzdrževani, tla in stene so do 1,8 m visoko iz materialov, ki omogočajo mokro čiščenje in razkuževanje, prav tako stroji in naprave v prostoru, delovni prostori so primerno osvetljeni, vsa živila in surovine so skladiščena dvignjeno od tal (Predelava živil rastlinskega izvora, 2016).

Vse osebe, ki sodelujejo v predelavi, morajo uporabljati delovno obleko in obutev (halja, predpasnik, pokrivalo, obutev), ki mora biti svetle barve, ki se lahko prekuha in lika pri temperaturi nad 100 stopinj Celzija. Delovna oprema mora biti shranjena v garderobni omari pred prostorom za predelavo živil (Predelava živil rastlinskega izvora, 2016).

6.5.4 Pogoji glede prostorov na turistični kmetiji z namestitvijo

Uredba v svojem 15. členu pravi, da morajo biti prostori, namenjeni opravljanju dopolnilne dejavnosti turistične kmetije z nastanitvijo, urejeni v objektih, ki jih ima nosilec kmetije ali člani kmetije, na kateri se opravlja kmetijska dejavnost, v lasti, najmanj 10-letnem najemu ali imajo na njej vpisano stavbno pravico za najmanj 10 let. V drugem odstavku 15. člena je navedeno, da lahko kmetija gostom nudi prenočišča v sobah, apartmajih, na skupnih ležiščih, v prostoru za kampiranje, na seniku, v čebelnjaku ali podobnih namestitvah. 15. člen Uredbe omejuje število ležišč v sobah, apartmajih in skupnih ležiščih na največ 30.

V petem odstavku 15. člena Uredba pravi, da morajo biti namestitvene zmogljivosti na naslovu kmetije, kjer se opravlja dopolnilna turistična dejavnost, ali v objektih, ki se prostorsko in vsebinsko navezujejo na osnovno in dopolnilno dejavnost na kmetiji, v oddaljenosti do 3 km zračne črte od naslova kmetije (oziroma na lokaciji planine, če planina pripada kmetiji, ali vinograda, če ta pripada kmetiji).

Pravilnik o kategorizaciji nastanitvenih obratov (Ur. l. RS, št. 62/2000, 80/2008 – popr., 115/2008, 72/2009) določa, da mora turistična kmetija za opravljanje gostinske dejavnosti izpolnjevati nekatere pogoje glede ureditve okolice in prostorov na kmetiji. Zunanja ureditev, prostori in oprema morajo biti prilagojeni krajevnim arhitekturnim značilnostim in okolju (krajevna tipika, naklon strehe, kritina, velikost oken, uporaba naravnih materialov). Prostor za pripravo hrane (kuhinja) mora biti ločen od prostora, v katerem strežejo hrano in pijačo. V njej morajo biti območja za čista² in nečista³ opravila, ki morajo biti med seboj ločena (Krašovec & Kulovec, 1997). Pod osnovno opremo čistega dela kuhinje spada glavni delovni pult med štedilnikom in koritom z vodo, v pultu so predali za kuhinjsko orodje in police za kuhinjsko posodo, pult s koritom in odcejalno ploščo, za čista dela ob toplotni obdelavi živil, delovni pult za pripravo hladnih jedi, jedi iz moke, pečica, odlagalni pult za predevanje gotovih jedi v servirno posodo in umivalnik za roke. Oprema nečistega dela pa je sestavljena iz izlivne školjke za grobo izpiranje zelenjave, delovnega pulta, v katerem je izvlečna deska za meso, pomivalnega pulta z dvema koritoma in

² Dokončna priprava ter mehanska obdelava zelenjave in mesa, priprava sladice in jedi iz moke, priprava hladnih jedi (narezki, solate, kruh), toplotna obdelava živil, shranjevanje kruha, delitev in izdajanje hrane, shranjevanje čiste posode.

³ Čiščenje, pranje zelenjave in sadja, čiščenje in groba predpriprava svežega mesa in rib, pomivanje kuhinjske in jedilne posode in pribora, kratkotrajno shranjevanje odpadkov, shranjevanje čistil in čistilnih sredstev.

odcejalne plošče (za pranje zelenjave, svežega mesa, posode), pomivalnega stroja, hladilnika in omare za shranjevanje pomite jedilne posode (Turistična dejavnost, 2015).

Kuhinja, ki se uporablja za pripravo jedi na turistični kmetiji, se lahko ob obveznih predpisih uporablja tudi za predelavo živil rastlinskega izvora.

Sobe za goste morajo biti dovolj velike. Oprema mora biti skladna, preprosta in udobna, če je le mogoče, mora biti iz naravnih materialov (Kulovec, 2002, str. 90).

Pravilnik o kategorizaciji nastanitvenih obratov (Ur. l. RS, št. 62/2000, 80/2008 – popr., 115/2008, 72/2009) in Pravilnik o minimalnih tehničnih pogojih in o obsegu storitev za opravljanje gostinske dejavnosti (Ur. l. RS št. 21/2014) opredeljujeta opremne značilnosti sobe na turistični kmetiji. Spodaj so navedene minimalne zahteve:

- spalnica, kopalnica in predprostor, če je kopalnica pred vhodom v spalnico;
- postelja – velikost enojnega ležišča 90 x 190 cm, v dvoposteljni sobi velikosti ležišč 180 x 190 cm ali enojnega ležišča 160 x 190 cm;
- okna z naravno svetlobo, možnost zatemnitve sobe, splošna razsvetljava, omara ali garderobna omara, miza in en stol, obešalna kljuka oziroma obešalnike za obleke, svetilka pri ležišču, pred vsakim ležiščem položen predpražnik ali copati za enkratno uporabo, če tla niso obložena s tekstilno oblogo, koš za odpadke, splošne informacije in cenik storitev.

Če soba nima lastne kopalnice, mora imeti umivalnik s tekočo hladno in toplo vodo, ogledalo z osvetlitvijo in vtičnico, pred umivalnikom položeno pralno preprogo, obešalnik za brisače, dve brisači na osebo, polico za toaletni pribor, kozarec in milo na osebo ali tekoče milo (Pogoji za opravljanje turistične dejavnosti na kmetiji, 2015). Če turistična kmetija želi imeti kategorijo dveh jabolk ali več, mora zagotavljati, da ima najmanj 50 % sob lastno kopalnico in stranišče.

Kopalnica v sobi za nastanitev pa mora imeti minimalno toplo in hladno tekočo vodo, kopalno kad ali prho z zaveso ali z zaslonom, umivalnik, polico za toaletni pribor, ogledala z osvetlitvijo in vtičnico z varnostno zaščito, stranišče, če ni urejeno v posebnem prostoru, obešalnik za brisače, eno brisačo na osebo, naravno ali umetno prezračevanje, en kozarec na osebo, eno milo na osebo ali tekoče milo, pri kadi ali prhi pralno preprogo, dva zavitka toaletnega papirja, zaprto posodo za odpadke s plastično vrečko, obešalno kljuko in pribor za čiščenje stranišča.

Če so v gostinskih obratih ali na kmetijah z nastanitvijo sobe brez kopalnice, je v Pravilniku o minimalnih tehničnih pogojih in o obsegu storitev za opravljanje gostinske dejavnosti (Ur. l. RS, št. 21/2014) določeno, da mora biti v vsaki etaži na vsakih 20 ležišč ena kopalnica, eno žensko stranišče in eno moško stranišče.

Pravilnik o minimalnih tehničnih pogojih in o obsegu storitev za opravljanje gostinske dejavnosti (Ur. l. RS št. 21/2014) navaja, da mora imeti nastanitveni obrat skupni dnevni bivalni prostor za goste, če je na voljo le jedilnica ali zajtrkovalnica, mora biti ta dostopna gostom ves čas obratovanja.

Pravilnik opredeljuje **apartma** kot enosobni ali večsobni nastanitveni prostor, kjer si gostje sami pripravljajo jedi. Apartma ima skupni vhod, dnevni bivalni prostor, eno ali več spalnic, prostor za pripravo jedi, kopalnico in stranišče. Imeti mora tudi navodila v primeru požarne nevarnosti, splošne informacije, cenik storitev in posodo za odpadke. Dovoljeno število oseb za bivanje v enosobni nastanitveni enoti je do dve osebi, z eno spalnico za do štiri osebe, z dvema spalnicama za do šest oseb in za vsak nadaljnji prostor še dve osebi. V Pravilniku o kategorizaciji nastanitvenih obratov (Ur. l. RS, št. 62/2000, 80/2008 – popr., 115/2008, 72/2009) je navedeno, da morajo biti zunanje površine opremljene z zunanjo razsvetljavo pred vsemi vhodi in možnostjo parkiranja. Pravilnik o minimalnih tehničnih pogojih in o obsegu storitev za opravljanje gostinske dejavnosti (Ur. l. RS št. 21/2014) navaja, da mora dnevni bivalni prostor imeti okno z naravno svetlobo, splošno razsvetljavo, stole, oblazinjen kavč in drugo potrebno funkcionalno opremo. Kuhinjo opredeljuje kot prostor za pripravo jedi (kuhinjska niša, če kuhinja ni urejena) in večnamensko mizo (če jedilni prostor ni ločen). Prostor za pripravo jedi mora imeti štedilnik z najmanj dvema kuhalnima ploščama, posodo in pribor za kuhanje, tekočo pitno hladno in toplo vodo ter pomivalno korito z odcejevalnikom, posodo in jedilni pribor za serviranje, hladilnik in omaro za shranjevanje jedi in inventarja, omaro za shrambo čistil in čistilnega pribora ter posodo za odpadke. Enosobni apartma ima spalni prostor urejen v dnevnem bivalnem prostoru (Pogoji za opravljanje turistične dejavnosti na kmetiji, 2015).

Kmetija z nastanitvijo lahko poleg sob, apartmajev ali prostora za kampiranje ponuja tudi **skupna ležišča**. Možnosti za ureditev skupnih ležišč obstajajo na neizrabljenih podstrešjih in v drugih prostorih obstoječih turističnih kmetij in so primerna za sprejem skupin otrok, tabornikov, planincev ipd. Velikost skupnih ležišč v nizu mora biti najmanj 70 x 190 cm, prostor mora imeti police in obešalnike za odlaganje obleke in opreme, stranišče za goste in ločeno urejeno umivalnico za moške in ženske (Kulovec, 2002, str. 91).

Na kmetiji, ki ima registrirano dopolnilno dejavnost turizma, je mogoče urediti **prostor za kampiranje**, kjer si gostje lahko postavijo avtodom, šotor, počitniške prikolice in hišice ter osebne avtomobile. Gostje pa se lahko nastanejo v že postavljenih šotorih, počitniških prikolicah ali hiškah. Prednost kmetije je, da lahko ima recepcijo v hiši, če je ta dovolj blizu (Pisnik, 2003, str. 21). Pri ureditvi morajo kmetije upoštevati pogoje, ki veljajo za kamp in so opredeljeni v Pravilniku o minimalnih tehničnih pogojih in o obsegu storitev za opravljanje gostinske dejavnosti (Ur. l. RS, št. 21/2014). Imeti morajo ravne in urejene kampirne površine, napis in ponoči osvetljen vhod (kadar kamp obratuje), sprejemni prostor (recepcija), vstopno zapornico oziroma vrata, dovozno pot, široko najmanj 3 m, razsvetljene poti do recepcije in do sanitarij, tekočo vodo (najmanj 200 l/kampirni prostor/dan), električne priključke za najmanj 40 % kampirnih prostorov, pribor za prvo pomoč, pokrite posode za odpadke, posebna mesta za kurišča, zavarovana pred požarom,

prostor za postavitve šotora ali počitniške prikolice (povprečna velikost je 55 m²), parkirni prostor pred vhodom v kamp (če ni možnosti parkiranja pri kampirnem prostoru). Število potrebnih umivalnikov, prh, stranišč in pip s pitno vodo je odvisno od števila kampirnih prostorov. Sanitarni prostori (umivalnica, stranišča), ki so urejeni v sklopu hiše, ne smejo biti od prostora za kampiranje oddaljeni več kakor 200 m.

6.5.5 Pogoji glede obratovalnega časa

Turistična kmetija z dopolnilno dejavnostjo turizma se mora glede obratovalnega časa držati Pravilnika o merilih za določitev obratovalnega časa gostinskih obratov in kmetij, na katerih se opravlja gostinska dejavnost (Ur. l. RS, št. 78/1999, 107/2000, 30/2006, 93/2007). Pravilnik v svojem 3. členu navaja, kakšen je lahko redni delovni obratovalni čas glede na vrsto gostinskega obrata oziroma kmetije:

- gostinski obrati, ki nudijo nastanitev, in sestavne enote teh obratov ter kmetije z namestitvijo lahko obratujejo med 0. in 24. uro;
- restavracije, gostilne, kavarne in izletniške kmetije lahko obratujejo med 6. in 24. uro;
- slaščičarne, okrepčevalnice, bari, vinotoči in osmice lahko obratujejo med 6. in 24. uro;
- obrati za pripravo in dostavo jedi lahko obratujejo med 0. in 24. uro oziroma glede na naročila;
- gostinski obrati v sklopu igralnic in igralnih salonov lahko obratujejo med 0. in 24. uro oziroma v času svojega obratovanja.

Gostinski obrat oziroma kmetija lahko obratuje v podaljšanem obratovalnem času, če za to pridobi pisno soglasje za gostinstvo pristojnega organa občine, ki o tem odloča na podlagi meril, sprejetih na podlagi tretjega odstavka 12. člena Zakona o gostinstvu (Ur. l. RS, št. 93/2007 – UPB, 26/2014). Gostinec mora razpored obratovalnega časa za svoj obrat prijaviti za gostinstvo pristojnemu organu občine 15 dni pred začetkom novega koledarskega leta za naslednje koledarsko leto ali začetkom obratovanja ali spremembo obratovalnega časa. Razpored obratovalnega časa mora biti objavljen na vidnem mestu ob vhodu v gostinski obrat.

6.5.6 Prijava gostov na turistični kmetiji

Nosilec turistične dejavnosti mora upoštevati pravila o prijavi gostov, ki jo določata Zakon o prijavi prebivališča (Ur. l. RS, št. 59/2006 – UPB, 111/2007) in Pravilnik o izvrševanju Zakona o prijavi prebivališča (Ur. l. RS, št. 105/2001, 78/2002, 57/2007, 67/2008). Zakon v svojem 15. členu določa, da mora stanodajalec, torej nosilec dopolnilne dejavnosti, voditi evidenco gostov, ki poleg zaporedne številke prijave vsebuje tudi priimek in ime gosta, EMŠO oziroma datum rojstva in spol, kraj rojstva, novo stalno prebivališče (s tem je mišljen kraj nastanitve), državljanstvo in datum prijave ter odjave oziroma spremembe.

Omenjeni pravilnik določa vse obrazce za prijavo in odjavo gosta ter način vodenja knjige gostov in posredovanja podatkov iz nje.

Evidenca gostov je na podlagi enotne metodologije lahko vodena računalniško ali ročno. Če nosilec turistične dejavnosti uporablja ročno knjigo gostov, jo lahko kupi in overi na upravni enoti. Elektronsko knjigo gostov pa se lahko vodi tako, da se pošlje izpolnjeno vlogo na policijo. Pogoji za elektronsko knjigo gostov sta računalnik in povezava z internetom. Sistem eGost, ki ga je pripravila policija, omogoča pošiljanje prijavnice na policijo prek interneta. Stanodajalec mora gosta prijaviti oziroma odjaviti na policiji najkasneje v 12 urah po njegovem sprejemu oziroma odhodu. Prijavo opravi tako, da na policijsko postajo prinese izpolnjen poseben obrazec (kopija iz knjige gostov) ali pa uporabi elektronsko knjigo gostov (Prijava gostov, 2016).

Turistična kmetija mora, če ima več kot 10 ležišč, kvartalno poročati število prihodov in prenočitev tudi statističnemu uradu. Če pa ima manj kot 10 ležišč, poroča samo enkrat letno, in sicer konec leta (Turizem in transport, 2016). Anketiranci morajo vse podatke izpolniti ročno, saj so vsi obrazci v papirnati obliki, kar zahteva približno pol ure dela (Tomažič, 2014).

Turistična kmetija mora prav tako mesečno poročati število prihodov in prenočitev ter znesek pobrane turistične takse na pristojno občino, ki jih določa Zakon o spodbujanju razvoja turizma – ZSRT (Ur. l. RS, št. 2/2004, 57/2012, 17/2015). Zakon v svojem 30. členu navaja, da morajo turistične kmetije na poseben račun občine nakazati turistično takso do 25. dne v mesecu za pretekli mesec.

6.6 Obdavčitev turistične dejavnosti na kmetiji

Tako je dopolnilna dejavnost obdavčena z davkom na dohodek iz dejavnosti in na koncu leta tudi z dohodnino (Pogoji za opravljanje turistične dejavnosti na kmetiji, 2015).

Če se na kmetiji že opravlja osnovna kmetijska in osnovna gozdarska dejavnost, ki se obdavčuje v okviru dohodka iz dejavnosti, mora tudi dopolnilna dejavnost slediti tej vrsti obdavčitve. Če je osnovna kmetijska in osnovna gozdarska dejavnost obdavčena po pavšalu, torej po katastrskem dohodku, pa ima nosilec dopolnilne dejavnosti na kmetiji, za opravljanje katere je bilo na upravni enoti izdano dovoljenje, možnost izbire enega od dveh načinov ugotavljanja davčne osnove, ki sta predstavljena v nadaljevanju (Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, 2015).

Osnova za dohodninsko obdavčitev se lahko ugotavlja na dva načina. Po normiranih odhodkih se odhodek ugotovi tako, da se od ustvarjenih prihodkov odštejejo odhodki v višini 80 % ustvarjenih prihodkov. Na koncu davčnega leta pa se dohodki obdavčijo tudi z dohodnino. Če nosilec med letom vplača več, kot je ugotovljena njegova davčna

obveznost, dobi razliko povrnjeno. Če je vplačal manj, kot je njegova obveznost, pa mora razliko doplačati.

Zakon o dohodnini (Ur. l. RS, št. 13/2011-UPB, Odl.US: 9/2012, 24/2012, 30/2012, 40/2012 ZUJF, 75/2012, 94/2012, Odl. US: 52/2013, 96/2013, Odl. US: 29/2014, 50/2014, 23/2015, 55/2015) pravi, da lahko davčni zavezanec pri ugotavljanju davčne osnove zahteva upoštevanje normiranih odhodkov, če izpolnjuje spodnje pogoje:

- če v davčnem letu pred tem davčnim letom njegovi prihodki iz dejavnosti, ugotovljeni po pravilih o računovodenju, ne presegajo 50.000 EUR, ali
- če v davčnem letu pred tem davčnim letom njegovi prihodki iz dejavnosti, ugotovljeni po pravilih o računovodenju, ne presegajo 100.000 EUR in je bila pri zavezancu v skladu z zakonom, ki ureja pokojninsko in invalidsko zavarovanje, obvezno zavarovana vsaj ena oseba za polni delovni čas, neprekinjeno najmanj pet mesecev.

Iz zgoraj navedenih določil sledi, da lahko normirane odhodke uporabljajo davčni zavezanci, katerih prihodki ne presegajo 50.000 EUR. Če presegajo to vrednost in ne presegajo 100.000 EUR, pa se lahko v sistem normiranih odhodkov vključijo le v primeru, da so bili v predhodnem letu obvezno zavarovani za polni delovni čas petih mesecev oziroma so imeli za to obdobje zavarovanega vsaj enega zaposlenega.

Drugi način pa je po dejanskem odhodku (razlika med prihodki in odhodki). Nosilec dopolnilne dejavnosti na kmetiji mora evidentirati poslovne dogodke po sistemu enostavnega ali dvostavnega knjigovodstva.

Dopolnilna dejavnost na kmetiji je obdavčena z davkom na dodano vrednost, ki jo določa Zakon o davku na dodano vrednost (Ur. l. št. 13/2011-UPB, 18/2011, 78/2011, 38/2012, 83/2012, 86/2014, 90/2015, ZDDV-1). Dopolnilna dejavnost in osnovna kmetijska oziroma gozdarska dejavnost se pri DDV obravnavata ločeno. Za osnovno dejavnost je dohodek določen z višino katastrskega dohodka, če katastrski dohodek in obdavčljive subvencije ne presegajo 7.500 EUR (Sotlar, 2014). Pri dopolnilni dejavnosti pa predstavlja prag za vključitev v sistem DDV višina obdavčljivega dohodka. Če ta znesek ni višji od 50.000 EUR, je nosilec dopolnilne dejavnosti oproščen obračunavanja DDV.

Nosilci dopolnilne dejavnosti na kmetijah so z 2. januarjem 2016 po Zakonu o davčnem potrjevanju računov (Ur. l. RS, št. 57/2015) obvezani davčno potrjevati račune. Davčni zavezanec mora izdajati račune z uporabo elektronske naprave za izdajo računov, ki omogoča elektronsko povezavo za izmenjavo podatkov z davčnim uradom. Do 31. 12. 2017 bodo tisti kmetje, ki izdajajo majhno število računov, lahko brezplačno uporabljali aplikacijo na spletni strani Finančne uprave Republike Slovenije, sočasno z uporabo vezane knjige računov. Kmetije, ki morajo izdajati račune, ampak se nahajajo na območjih brez internetne povezave za izmenjavo podatkov, morajo izdajati račune s pomočjo vezane

knjige računov in v roku 10 dni izdane račune posredovati davčnemu organu prek elektronske povezave. Kmetije, ki nimajo možnosti vzpostavitve elektronske povezave, morajo pridobiti potrdilo Agencije za komunikacijska omrežja in storitve Republike Slovenije, ki velja eno leto.

7 PRAVNO-EKONOMSKA ANALIZA TURISTIČNIH KMETIJ V SLOVENIJI, AVSTRIJI IN VELIKI BRITANJI

V tem poglavju proučujem ekonomske učinke turizma na podeželju oziroma, kjer so podatki na voljo, tudi ekonomske učinke na turističnih kmetijah v proučevanih državah. Nato primerjam pridobljene absolutne in relativne podatke. Z institucionalno analizo proučim transakcijske stroške in spodbude za razvoj in produktivnost turističnih kmetij. Na koncu pa je izdelan akcijski okvir implementacije predlogov v slovensko zakonodajo.

7.1 Analiza ekonomskih učinkov turizma na podeželju

Evropska komisija in Direktorat za kmetijstvo in razvoj podeželja sta leta 2012 opravila raziskavo o statističnih in ekonomskih podatkih o razvoju podeželja v EU. Raziskava poda tudi nekaj informacij o razvoju in pomembnosti turizma na podeželju.

V prvi vrsti raziskuje število oziroma delež ležišč po njihovi lokaciji. Razlikuje med mestnimi, »vmesnimi« in podeželskimi. V Sloveniji je delež ležišč, ki se nahajajo na podeželju, 47,5 %, v Avstriji 72,1 % in v Veliki Britaniji 6,6 %. Zanimivo je, da se v Sloveniji vsa ležišča uvrščajo med podeželske in »vmesne« lokacije in da nimamo deleža ležišč v mestnih območjih. Prav tako je v Avstriji le 7,3 % vseh ležišč v državi v mestih. Iz tega lahko sklepamo, da se večja slovenska mesta pri tej raziskavi ne uvrščajo med stroga urbana mesta. Avstrija ima med vsemi tremi državami daleč največji delež ležišč na podeželju, kar pomeni, da je za Avstrijo turizem na podeželju zelo pomemben (European Commission, 2012, str. 258).

Namestitev je po Lane et al. (2013) bistvena sestavina turizma na podeželju. Raziskave namreč kažejo, da turisti, ki na destinaciji prenočijo, zapravijo vsaj 300 % več od enodnevnih obiskovalcev in da do 70 % stroškov namestitve ostane v lokalni skupnosti. Poleg tega so turistični izdatki za namestitve večji generator delovnih mest kot maloprodaja, restavracije ali razvoj turističnih zanimivosti (PA Cambridge Economic Consultants, 1990).

Ehrlich (2014) navaja, da na evropskem podeželju turistično namestitev ponuja več kot 500.000 obratov s 5–6,5 milijona ležišč, kar predstavlja 15 % vseh ležišč v Evropi. Od tega jih je 20 % na delujočih aktivnih kmetijah. Manj kot 20 % jih ponuja storitev B&B in več kot 80 % predstavljajo samooskrbovane namestitve.

EuroGites je leta 2008 od svojih članov pridobil finančne podatke in jih ekstrapoliral, da je lahko posplošil podatke tudi za organizacije, ki niso njihove članice. Te kalkulacije navajajo, da turizem na podeželju zagotavlja 900.000 posrednih in neposrednih zaposlitev in da letno generira 150 milijard EUR bruto dohodka (Lane et al., 2013, str. 10).

7.1.1 Ekonomski učinki turističnih kmetij v Sloveniji

V Tabeli 3 lahko vidimo, da se je število objektov, torej turističnih kmetij z nastanitvijo, v zadnjih štirih letih vsako leto povečevalo, prav tako se je povečevala tudi njihova zmogljivost. Tako se je število objektov, ki se ukvarjajo z dejavnostjo turistične kmetije z namestitvami, povečalo s 303 v letu 2010 na 348 v letu 2014. Število ležišč pa se je od leta 2010 do leta 2014 povečalo za 661 ležišč. Če gledamo podatke iz leta 2014, lahko izračunamo, da imajo turistične kmetije z namestitvijo povprečno 14,4 ležišča.

Tabela 3: Število objektov in ležišč turističnih kmetij z nastanitvijo v Sloveniji v obdobju 2010–2014

Leto	Turistične kmetije z namestitvami	
	Št. objektov	Št. ležišč
2010	303	4.342
2011	310	4.411
2012	325	4.661
2013	335	4.886
2014	348	5.003

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Prenositvene zmogljivosti po vrstah občin in po vrstah nastanitvenih objektov, Slovenija, letno, 2015a.

Tabela 4 predstavlja prihode in prenočitve tako domačih kot tujih turistov. Tako prihodi turistov kot prenočitve turistov so se od leta 2010 do leta 2014 vsako leto povečevali. V letu 2014 je bilo skupno 54.463 prihodov in 124.086 nočitev na turističnih kmetijah. V povprečju torej turisti ostanejo na turističnih kmetijah 2,3 dneva. Iz Tabele 4 je razvidno, da je bilo v letu 2014 na turističnih kmetijah skoraj polovico več tujih gostov kot domačih. Tuji gosti na turističnih kmetijah v povprečju ostanejo več časa kot domači gosti.

Tabela 4: Število prihodov in število prenočitvev na turističnih kmetijah z nastanitvijo v obdobju 2010–2014

Leto		Turistične kmetije z namestitvami		
		Domači turisti	Tuji turisti	Skupaj
2010	Prihodi	15.110	19.704	34.814
	Prenočitve	33.112	50.031	83.143
2011	Prihodi	16.670	22.227	38.897
	Prenočitve	38.207	56.512	94.719
2012	Prihodi	18.833	27.562	46.395
	Prenočitve	41.632	68.341	109.973
2013	Prihodi	19.101	36.444	55.545
	Prenočitve	40.549	84.852	125.401
2014	Prihodi	18.418	36.045	54.463
	Prenočitve	39.761	84.325	124.086

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Prihodi in prenočitve turistov po vrstah občin, po vrstah nastanitvenih objektov in po državah, Slovenija, letno, 2015b.

Po podatkih popisa kmetijstva iz leta 2010 je bilo v tem letu na kmetijah, ki se ukvarjajo s turizmom, zaposlenih 1.391 oseb (Kutin Slatnar, Lojović – Hadžihasanović & Kranjc, 2011).

Ločena evidenca prihodkov iz dopolnilne dejavnosti se mora na kmetijah voditi od 1. januarja 2015, zato podatki o prihodkih na turističnih kmetijah še niso znani (Simončič, 2014).

7.1.2 Ekonomski učinki turističnih kmetij v Avstriji

V celotni Avstriji je število nastanitvenih obratov na podeželju od 30.000 do 40.000, na kmetijah pa 15.000 (EuroGites, 2011). Skupno število ležišč na turističnih kmetijah je 170.000, kar je kar 1/7 vseh turističnih postelj v Avstriji (Embacher, 2011). Breiling (2015) navaja, da naj bi kmetije, ki so članice združenja Urlaub am Bauernhof, imele okoli 25 % višji dohodek kot ostale turistične kmetije, ki niso članice združenja. Skoraj dve tretjini vseh turističnih kmetij so kmetije v gorskih regijah, kar pomeni, da turizem na kmetijah predstavlja pomemben ekonomski segment v kmetijstvu in celotni ekonomiji podeželske regije (Embacher, 2002). Turizem na kmetijah naj bi v Avstriji zaposloval približno 23.000 ljudi (Rau, 2009). Lane et al. (2013) navajajo, da naj bi bilo vsako leto 2 milijona obiskovalcev in 5,1 milijona nočitev na turističnih kmetijah, ki skupno potrošijo 1–1,2 milijardi EUR (Lane et al., 2013, str. 76). Turistična kmetija v Avstriji ima povprečno 30.000 EUR prihodkov od turizma na leto (Breiling, 2015).

7.1.3 Ekonomski učinki turizma na podeželju v Veliki Britaniji

Pomembnost turizma na podeželju v Veliki Britaniji je bila v celoti zaznana leta 2001, ko se je na podeželju razširila bolezen slinavke in parkljevke ter se je posledično zaradi različnih omejitev turizem na podeželju skoraj popolnoma zaustavil. Po podatkih OECD (2009) naj bi bilo v letu 2000 samov Angliji 25.000 kmetij, ki se ukvarjajo s turizmom. V letu 2014 je bilo na podeželju 21,7 milijona domačih dnevnih obiskovalcev in 73,63 milijona nočitev na podeželju s strani domačih turistov, ki so skupaj potrošili £4,21 milijard (Great Britain Domestic Overnight Trips Summary – All Trip Purposes – 2014, 2015). V letu 2011 je 5,3 milijona tujih turistov obiskalo britansko podeželje, ki so ustvarili 72,4 milijona nočitev in so na podeželju potrošili £4,2 milijona (Countryside & Coast, 2015). Pri teh podatkih velja poudariti, da so to podatki, ki zajemajo celotno podeželje in ne samo turistične kmetije. Kmetije, ki se diverzificirajo, povečajo svoje prihodke za približno £10.400 (Department for Environment, Food and Rural Affairs, 2016).

Turizem na podeželju in turizem na kmetijah v Veliki Britaniji zaposlujeta prek 380.000 ljudi v 25.000 podjetjih oziroma na kmetijah (Sharpley & Craven, 2001).

7.2 Primerjalna analiza turizma na kmetijah med Slovenijo, Avstrijo in Veliko Britanijo

Tabela 5 predstavlja primerjavo med Avstrijo, Slovenijo in Veliko Britanijo po različnih kmetijskih kot tudi turističnih kazalnikih. Po podatkih Eurostata (2013) je bilo v letu 2013 v Sloveniji 75.000 kmetijskih gospodarstev s povprečno površino kmetijskih zemljišč v uporabi na kmetijsko gospodarstvo 6,6 ha. Eurostat (2013) za Avstrijo navaja, da je bilo v letu 2013 150.000 kmetijskih gospodarstev s povprečno površino 19,2 ha obdelovalnih kmetijskih površin. V Veliki Britaniji je bilo v istem letu 187.000 kmetij s povprečno velikostjo obdelovalnih površin 90,4 ha, kar je daleč največ med analiziranimi državami. Iz teh podatkov lahko jasno vidimo, da Velika Britanija v svojem agrarnem gospodarstvu izrablja ekonomije obsega, medtem ko vidimo, da ima Slovenija daleč najmanjše kmetije. Majhnost in razdrobljenost kmetij neugodno vplivata na produktivnost, intenzivnost, strukturo pridelave in strukturo delovne sile (Kladnik & Ravbar, 2003).

Zaradi boljšega zaslužka, izboljšanja kakovosti življenja, učinkovitosti razporejanja dela, dodatnih virov zaposlovanja in zmanjšanja tveganja zaradi usmerjenosti v eno dejavnost se veliko kmetij odloča za diverzifikacijo v dopolnilne dejavnosti, ki so ali pa niso neposredno povezane s kmetijstvom. V Sloveniji in Veliki Britaniji se podoben odstotek kmetij ukvarja z dopolnilnimi dejavnostmi, v Sloveniji 16,8 % in Veliki Britaniji 17,5 %, medtem ko se v Avstriji kar 37,7 % vseh kmetij ukvarja z dopolnilnimi dejavnostmi. Izmed kmetij, ki se diverzificirajo, se v Sloveniji le 5,2 % kmetij ukvarja s turizmom, medtem ko se jih v Avstriji v turizem diverzificira 13,8 % in v Veliki Britaniji kar 26,7 %. Eden izmed

razlogov za to, da se v Sloveniji in Avstriji s turizmom ukvarja manjši delež kmetij, je zagotovo ta, da se največ kmetij v obeh državah zaradi visoke poraščenosti z gozdom diverzificira v gozdarstvo (Slovenija 67 % in Avstrija 63,9 %), medtem ko se v Veliki Britaniji z gozdarstvom ukvarja le 8,5 % kmetij z dopolnilnimi dejavnostmi. Največ se jih namreč diverzificira v dopolnilno dejavnost pogodbenih del – 55,4 % (Eurostat, 2013).

Drugi zanimiv podatek, kjer se močno razlikujemo z Avstrijo, je delež turističnih kmetij glede na celotno število kmetij. Kot lahko vidimo iz spodnjih podatkov, pri nas le 0,44 % vseh kmetij nudi turistične namestitve, medtem ko je v Avstriji številka precej večja, saj kar 10 % vseh kmetij nudi namestitve. V Angliji se 13 % kmetij ukvarja s turizmom, kar vključuje tudi nudenje namestitev, če bi sem prišteli še vse ostale turistične kmetije v Veliki Britaniji, bi bila ta številka še večja.

V nadaljevanju so podani podatki za število ležišč, prihodov in prenočitev na kmetijah, ki nudijo turistično namestitev. V Sloveniji je bilo v letu 2014 na turističnih kmetijah 5.003 ležišč, 54.463 prihodov in 124.086 prenočitev. V Avstriji pa v letu 2011 170.000 ležišč, 2.000.000 prihodov (podatki za 2013) in 5.100.000 prenočitev (podatki za leto 2005). Za Veliko Britanijo je število ležišč na turističnih kmetijah neznano, število prihodov je bilo v letu 2011 5.300.000 in prenočitev v istem letu 72.400.000. Podatki za Veliko Britanijo glede števila prihodov in prenočitev zajemajo vse namestitve, ki se nahajajo na podeželju. Torej za vse hotele, B&B in vse ostale namestitve na podeželju. Znotraj teh podatkov so tudi podatki za kmetije, ki nudijo namestitve, vendar ti specifični podatki niso znani. Prav zaradi tega omenjenih podatkov med Veliko Britanijo in ostalima dvema državama ne moremo primerjati. Primerjavo med Slovenijo in Avstrijo za omenjene podatke predstavlja Slika 6.

Tabela 5: Absolutna primerjava med Slovenijo, Avstrijo in Veliko Britanijo po različnih kmetijskih in turističnih kazalnikih

	Slovenija	Avstrija	Velika Britanija
Število kmetij (leto 2013)	75.000	150.000	187.000
Velikost kmetij v letu 2013 (v ha)	6,6	19,2	90,4
Kmetije, ki se ukvarjajo z dopolnilnimi dejavnostmi v letu 2010 (odstotek vseh kmetij)	16,8 %	37,7 %	17,5 %
Kmetije, ki se ukvarjajo s turizmom v letu 2010 (odstotek kmetij z dopolnilnimi dejavnostmi)	5,2 %	13,8 %	26,7 %
Število kmetij s turističnimi namestitvami	348 (podatki za leto 2014)	15.000 (podatki za leto 2011)	25.000 (podatki za leto 2000) *

se nadaljuje

Tabela 5: Absolutna primerjava med Slovenijo, Avstrijo in Veliko Britanijo po različnih kmetijskih in turističnih kazalnikih (nad.)

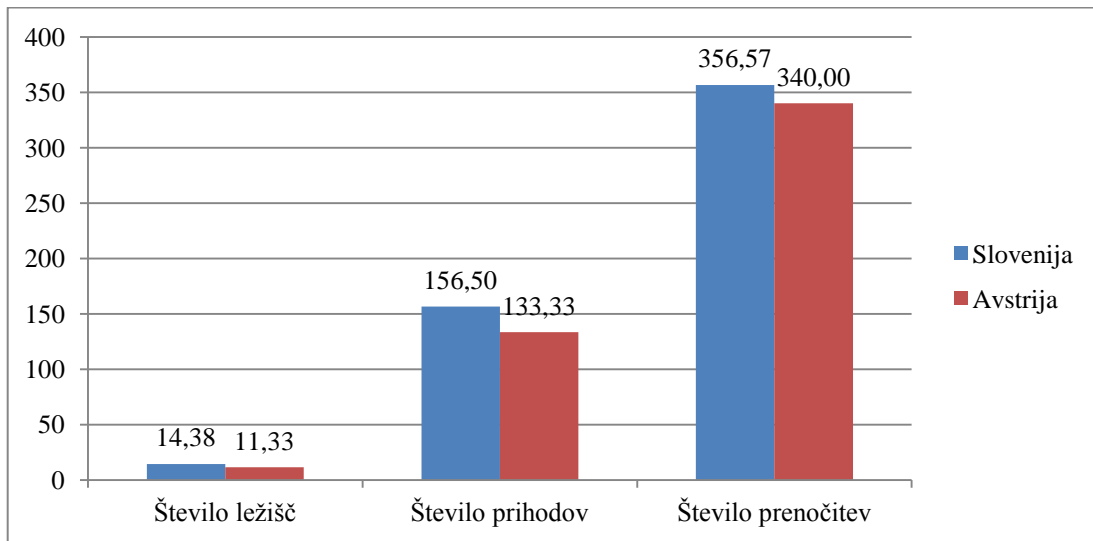
	Slovenija	Avstrija	Velika Britanija
Delež turističnih kmetij z namestitvami glede na celotno število kmetij	0,44 %	10 %	13 %
Število ležišč na kmetijah s turističnimi nastanitvami	5.003 (podatki za leto 2014)	170.000 (podatki za leto 2011)	n/a
Število prihodov na kmetije s turističnimi nastanitvami	54.463 (podatki za leto 2014)	2.000.000 (podatki za leto 2013)	5.300.000 (podatki za leto 2011) **
Število prenočitev na kmetijah s turističnimi nastanitvami	124.086 (podatki za leto 2014)	5.100.000 (podatki za leto 2005)	72.400.000 (podatki za leto 2011) **

Legenda: * Podatek za vse turistične kmetije in ne samo za tiste, ki nudijo namestitev in samo za Anglijo.

** Podatki za celoten turizem na podeželju in samo za tuje turiste.

Na osnovi podatkov o številu kmetij z namestitvami in številu ležišč, prihodov in prenočitev Slika 6 predstavlja preračune podatkov o povprečnem številu ležišč, prihodov in prenočitvah na posamezni turistični kmetiji v Sloveniji in Avstriji. Kot že omenjeno, za Veliko Britanijo za omenjene kazalnike ni primerljivih podatkov, zato je Velika Britanija izpuščena iz primerjave. V Sloveniji je povprečno število ležišč 14,38 in v Avstriji 11,33. Razlika se pojavlja, ker se v Avstriji turistične kmetije z do 10 ležišči ne uvrščajo v poslovno dejavnost, zato za njih ne veljajo posebni predpisi, ki so sicer obvezujoči za obrate z več ležišči. Turistična kmetija v Sloveniji povprečno sprejme več prihodov kot avstrijska. V Sloveniji je namreč povprečno število prihodov na turistične kmetije 168,62, v Avstriji pa le 133,33. Tretji kazalnik je povprečno število prenočitev, kjer je v Sloveniji povprečno 356,57 prenočitve na turistični kmetiji in v Avstriji 340 prenočitev. Iz teh podatkov lahko vidimo, da ima Slovenija turistične kmetije z večjim številom namestitev, ki sprejmejo več prihodov in generirajo več prenočitev. Čeprav bi po podatkih sodeč lahko sklepali, da so slovenske turistične kmetije boljše, pa to v smislu ohranjanja pristne turistične ponudbe na kmetiji na turista lahko deluje negativno. Če preračunamo omenjene podatke, lahko vidimo, da turisti na slovenskih turističnih kmetijah prenočijo povprečno 2,28-krat, medtem ko v Avstriji 2,55-krat. V Avstriji torej turisti na turističnih kmetijah povprečno prenočijo eno noč več kot v Sloveniji. Slovenske turistične kmetije morajo stremeti ne samo k povečanju kapacitet in povečevanju prihodov, ampak tudi k podaljševanju časa obiska oziroma prenočitve.

Slika 6: Povprečno število ležišč, prihodov in prenočitev na turističnih kmetijah v Sloveniji in Avstriji

Zaradi nedostopnosti podatkov o prihodkih turističnih kmetij v Sloveniji je primerjava tu nemogoča. Avstrijska kmetija namreč povprečno s turizmom zasluži 30.000 EUR letno. Iz take primerjave bi se tako lahko jasno videlo, kako finančno uspešna je lahko dopolnilna dejavnost turizma na kmetiji v Sloveniji.

7.3 Institucionalna analiza

Institucionalna analiza predstavlja del teorije nove institucionalne ekonomije, ki po Kleinu (2000) predstavlja kombinacijo ekonomije, prava, teorije organizacij, politične vede, sociologije in antropologije ter služi razumevanju družbene, politične in poslovne institucije. Cilj nove institucionalne ekonomije je pojasniti, kaj so institucije, kako nastanejo, kakšnemu namenu služijo, kako se spreminjajo ter kako, če sploh, bi jih bilo treba reformirati (Klein, 2000).

Institucionalna analiza v magistrskem delu predstavlja opredelitev najučinkovitejših nosilcev tveganj, analizo institucionalnih spodbud za rast in produktivno obnašanje in analizo transakcijskih stroškov.

7.3.1 Opredelitev najučinkovitejših nosilcev tveganj

Ocena tveganja in upravljanje s tveganji igrata pomembno vlogo v vseh panogah, vključno s turizmom. Literatura je bogata s teoretičnimi modeli in okviri, vendar ji primanjkuje empirična povezava (Karunakaran Nair, 2013). Prav tako sem ugotovila pomanjkanje literature na področju tveganja za turizem na podeželju in posledično tudi turizem na kmetijah. Tako moja raziskava tveganja turizma na kmetijah temelji na modelu, ki ga v svoji raziskavi predstavi Karunakaran Nair (2013), kjer na eni strani opredeli temeljne

dejavnike obvladovanja tveganja in na drugi strani kazalnike turistične uspešnosti, na katere vplivajo dejavniki tveganja.

Dejavniki obvladovanja tveganja so:

- Turistični dejavniki

Turistični dejavniki tveganja, ki jih je treba upoštevati pri oceni tveganja, so po opredelitvi Moutinho (2000) funkcionalni dejavniki, ki predstavljajo tveganje, da turistična industrija ne bo delovala pričakovano; fizični dejavniki tveganja, da bo turistični proizvod ali storitev škodljiva; finančno tveganje, da turizem ne bo vreden stroškov časa ali denarja; socialno tveganje, da slab turističen proizvod ali storitev povzroči zadrego pred drugimi; in psihološko tveganje, da slaba izbira turizma škoduje ego turista. Prav tako bi tukaj vključila še dejavnike, povezane z odnosi med ponudniki storitev in turisti. Ti temeljijo na pomanjkanju proaktivnega pristopa k turistu, neprimerni komunikaciji, pomanjkanju usposabljanja in timskega dela, nezadostnih informacijah o preferencah turistov, pomanjkanju pozitivnega odnosa in jasnosti vlog idr. (Adeleye, Annansingh, & Nunes, 2004; Dorasamy, Maarimuthu, Jayabalan, Ramam, & Kaliannann 2010).

Turistične kmetije se tu soočajo s finančnim tveganjem investicije, ki jo vložijo v dopolnilno dejavnost turizma, kjer ni gotovosti ali se bo ta investicija povrnila. Investicije v turizem pomenijo velik finančni in časovni zalogaj za kmetije, kjer je povrnitev investicije lahko časovno zelo zamaknjena. Poleg tega so kmetije v večini primerov neizobraženi v ocenjevanju naložb in je njihovo predvidevanje donosnosti lahko zmotno. Celotno breme uspešnosti ali neuspešnosti torej nosijo kmetije same. Turistične kmetije se lahko, kot je že zgoraj omenjeno, soočajo tudi s sociološkimi in psihološkimi tveganji. Kar se tiče odnosov med ponudniki in turisti, se situacija razlikuje med kmetijami. Kmetije pa morajo skrbeti za primeren odnos do turistov, saj je njihovo slabo mnenje tveganje za celotno prihodnost turistične kmetije. Tveganja se pojavijo tudi ob vsakršnih poškodbah turistov, kjer veliko odgovornost nosijo kmetije in tako lahko nosijo tveganje za tožbo s strani turista.

- Dejavniki ponudnika dejavnosti

Dejavniki tveganja ponudnika turistične dejavnosti vključujejo goljufive poslovne prakse, tveganje za sodelovanje in usklajevanje, jasnost zakonov in postopkov, standardizacije, celovitost transakcij, varovanje podatkov, komunikacijo, pogajanja, zlorabo zaupanja, kreditno tveganje, upravljanje sprememb idr. (Adeleye et al., 2004).

Tveganje, ki jih nosi ponudnik, torej turistična kmetija, se tu izrazi v začetku predvsem pri kreditnem tveganju. Kmetije morajo za razširitev dejavnosti v veliko primerih najeti posojilo, kar je lahko, kot že omenjeno, zelo tvegano, saj so prihodki od turizma zelo

negotovi in zagotovo niso redni. Nato pa se kmetje pri pridobivanju vseh potrebnih dovoljenj soočajo z nejasnostjo postopkov, s pretiranimi minimalnimi pogoji za obratovanje in počasno birokracijo.

- Dejavniki pogodbenih tveganj

Dejavniki pogodbenih tveganj lahko negativno vplivajo na turistično industrijo, predvsem s slabimi razmerji med izvajalcem in pogodbenim vodjem, nasprotji interesov, nejasnimi vlogami in odgovornostmi, s pomanjkanjem primerjalne kakovosti, z neustrezno opredelitvijo obsega storitev, s pomanjkanjem standardnih oblik pogodb, z neustrezno delitvijo tveganj in koristi, z goljufijami idr. (Ikediashi, Ogulana, Boateng, & Okwuashi, 2012).

Pogodbena tveganja, s katerimi se soočajo turistične kmetije, so odpoved rezervacije turistov, kjer brez sistema predplačila, kmetje lahko ostanejo brez gostov in brez prihodkov ter posledično lahko ostanejo brez gostov, ki so jih zavrnili zaradi primarne rezervacije. Prav tako lahko gostje storitve ne plačajo, kjer stroške nosi kmet. Kot je razloženo pri transakcijskih stroških uveljavitve pogodb, slovenski sodni sistem potrebuje več kot dve leti in pol za rzsodbo, zato se kmetje v večini ne odločajo za uveljavitev sklenjenih pogodb, ampak raje sami nosijo breme neizpolnitve pogodbe (kritje stroška).

- Splošni dejavniki tveganja

Poleg zgoraj naštetih dejavnikov, obstajajo tudi splošni dejavniki tveganja, s katerimi se sooča turistični sektor. Splošni dejavniki se nanašajo predvsem na zunanje dejavnike negotovosti, politična tveganja, strah pred boleznijo, pomanjkanje infrastrukture, naravne nesreče, terorizem, kulturne in socialne dejavnike, jezikovne pregrade, strah pred neznanim idr. (Gewald, Wullenweber, & Weitzel, 2006; Hoecht & Trott, 2006).

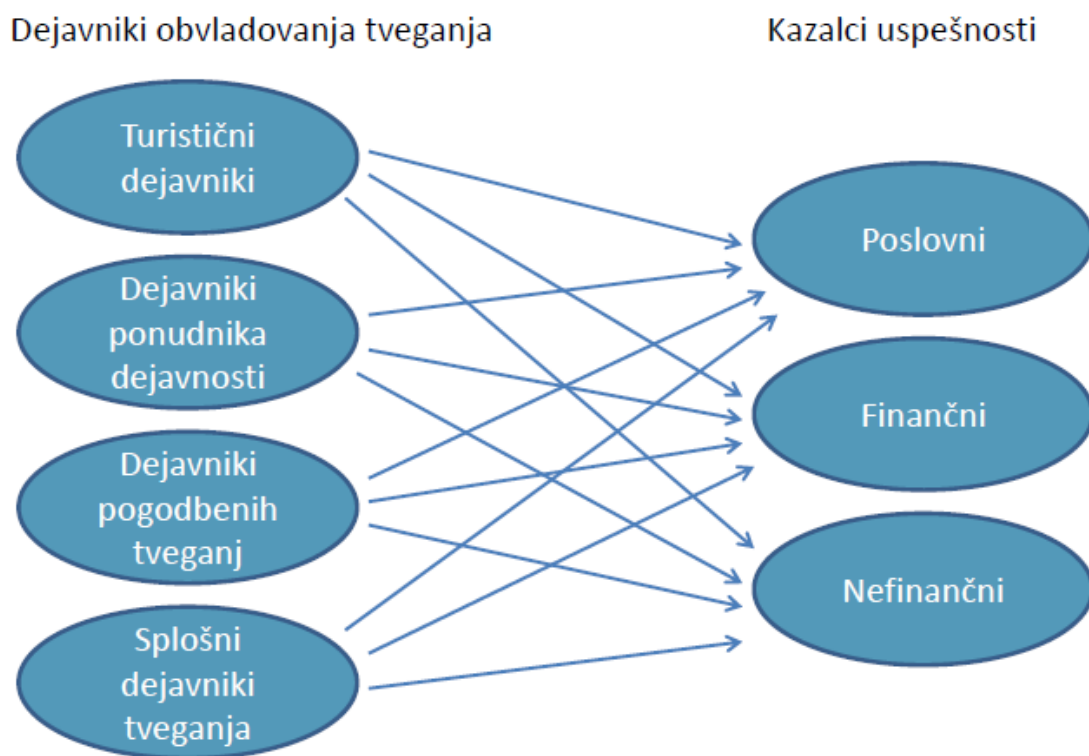
Tu se turistične kmetije soočajo z neprestanim spreminjanjem zakonodaje, s pomanjkanjem osnovne infrastrukture na podeželju, z naravnimi nesrečami, ki so v zadnjem času zelo pogoste (poplave, žled, podori itd.). Prav tako na turistično dejavnost na kmetijah vplivajo tudi bolezni, ki se pojavljajo pri kmečkih živalih, kar odvrta turiste za odločitev počitnic na podeželju. Velika ovira za kmete so zagotovo tudi računalniška pismenost in jezikovne pregrade. Računalniška pismenost je nujno potrebna ne le za dopolnilno dejavnost turizma, ampak tudi za osnovno dejavnost kmetije, kjer so zahteve po vodenju evidenc na zelo visoki ravni. Pri turistični dejavnosti je računalniško znanje potrebno na področju trženja, stika z gosti in rezervacijskega sistema. Prav tako pa problem predstavlja jezikovne ovire, ki nastanejo ob stiku s tujimi turisti.

Vsa omenjena tveganja vplivajo na kazalnike turistične uspešnosti. Definicija uspešnosti se med posamezniki kot tudi podjetji lahko razlikuje. Uspešnost lahko pomeni donosnost,

tržni položaj, učinkovitost delovanja, finančno in nefinančno uspešnost idr. Kutucuoglu, Hamali, Irani in Sharp (2001) ter Wordsworth (2001) razdelijo kazalnike uspešnosti na finančne in nefinančne ter na poslovne, ki jih Karunakaran Nair (2013) prenese na turistični sektor.

Spremenljivke, ki vplivajo na kazalnik poslovne uspešnosti, so zmanjševanje stroškov in količine odpadkov, izboljšanje kakovosti produktov ter učinkovitosti dobave. Spremenljivke finančne uspešnosti so rast prihodkov, dobiček in donosnost sredstev. Spremenljivke nefinančne uspešnosti pa so investicije v raziskave in razvoj, sposobnost za razvoj konkurenčnega profila, razvoj novih produktov, razvoj trga in usmerjenost na trg. Slika 7 predstavlja povezavo med različnimi dejavniki obvladovanja tveganja in kazalniki uspešnosti.

Slika 7: Dejavniki obvladovanja tveganja in kazalniki uspešnosti

Vir: Povzeto in prirejeno po G. Karunakaran Nair, Influence of Risk Assessment Factors in the Tourism Performance in Qatar: An Empirical Study, 2013, str. 145.

Tudi na primeru turističnih kmetij lahko opredelimo vse omenjene kazalnike. Poslovna uspešnost je na turistični kmetiji povezana s prijaznostjo ponudnikov, z naborom aktivnosti, s pristno domačo hrano, z urejeno okolico, s čistočo nastanitvenih zmogljivosti ipd. Finančna uspešnost je odvisna od prihodkov in dobička, ki je zaradi začetnih investicij v prvih letih manjši. Prav tako pa lahko kmetija s svojo dopolnilno dejavnostjo pokriva izgube v svoji osnovni dejavnosti, zato dobiček ni viden. Nefinančni kazalniki, na katere

vplivajo dejavniki tveganja, so nadaljnje investicije v dopolnilno dejavnost (dodatna ponudba, dograditev kapacitet ipd.).

7.3.2 Analiza institucionalnih spodbud za rast

Institucionalne spodbude se nanašajo na javne instrumente, s katerimi država spodbuja podporno okolje za podjetja. Podporno okolje za turistično dejavnost na kmetiji pomeni predvsem dostopnost mehanizmov za financiranje, davčne spodbude in zmanjšanje birokratskih zahtev.

Tržna nepopolnost predstavlja načelo za podporne programe javnega sektorja. V turizmu in regionalnem razvoju javni sektor intervenira, ko zasebni trgi ne zagotavljajo javnih dobrin, ko so ustvarjene eksternalije ali ko pride do asimetrije informacij (Bartik, 1990; Hartley & Hooper, 1993). To je še zlasti primerno pri turizmu na podeželju. Na podeželju so namreč v večini majhna podjetja, ki so lahko hitro izključena iz kapitalskega trga zaradi pomanjkanja informacij, kar pa lahko vpliva na njihovo diskriminacijo zaradi neznanih količin (Binks, Ennew, & Reed, 1992). Tržna nepopolnost se pojavi, ko so turistični ponudniki na podeželju na zasebnem trgu zavrjeni, medtem ko ostala podjetja s podobnim tveganjem niso (Fleischer & Felsenstin, 2000). Pri turizmu na podeželju ni težko oceniti tržnih nepopolnosti. Kmetije in ostale turistične dejavnosti na podeželju se namreč nahajajo na oddaljenih območjih z nizko kapitalsko osnovo, ki ne zahtevajo visoko kvalificiranih spretnosti in izkušenj. Čeprav so lahko turistične dejavnosti na podeželju poslovno uspešne, pa so z vidika kreditnih institucij premajhne, nove in oddaljene (Fleischer & Felsenstin, 2000). Turistične dejavnosti na podeželju se tako soočajo z oteženim dostopom do kreditnih institucij za začetek delovanja.

Davčna zakonodaja ima na področju turizma kot tudi na področju turizma na podeželju pomembno vlogo. Prvi razlog je v prihodkih davčnega sistema in njihovi visoki stopnji družbene spremenljivosti. Po drugi strani pa je pomembnost davkov v turizmu vezana na sposobnost, da delujejo kot nadomestek za cene javnih dobrin in storitev, ki jih potrošijo turisti (Gago, Labandeira, Picos, & Rodriguez, 2006). Davčni prihodki, ki jih ustvari turizem, pogosto predstavljajo več kot 10 % davčnih prihodkov v nekaterih razvitih državah. Ta številka lahko doseže tudi do 50 % v majhnih turističnih gospodarstvih (United Nation World Travel Organization, 1998), prav zato turizem predstavlja pomembno področje delovanja fiskalnih sistemov. Kot že omenjeno, je turistična dejavnost na kmetiji v Sloveniji obravnavana kot vsaka pridobitna dejavnost in je tako obdavčena z davkom od dohodka iz dejavnosti, ki je konec leta obdavčen tudi z dohodnino. Prav tako so kmetije vključene v sistem DDV (nad 50.000 EUR letnega prometa). Davčna obremenitev je podrobneje analizirana v analizi transakcijskih stroškov.

Element, s katerim lahko institucije spodbujajo ali zavirajo delovanje turističnih kmetij, so tudi birokratska in administrativna bremena. Ta bremena so del upravnih stroškov, s

katerimi se podjetja in tudi posamezniki srečujejo, ker to narekuje zakon. Nepotrebne upravne postopke bi bilo treba poenostaviti, saj ti vplivajo na konkurenčnost podjetij in slabšajo kakovost življenja državljanov. Nepotrebna administrativna bremena je možno zmanjšati ali odpraviti na sistematičen način (Ministrstvo za pravosodje in javno upravo, 2012):

- se razveljavi, zmanjša, združi predpise, ki so starejšega datuma, in se tako racionalizira zakonodajo;
- poenostavi procese – reinženiring;
- se izmenjuje podatke v okviru uprave;
- se razvija učinkovite informacijsko-komunikacijske rešitve;
- se postopke približa uporabnikom;
- se zagotovijo razumljiva navodila in informacije;
- se opravi potrebna deregulacija.

Na področju turizma na podeželju se tako kot na večini področij pojavljajo administrativna bremena. Povprečna turistična kmetija mora za svoje delovanje upoštevati več kot 10 zakonov, uredb in predpisov. Že številčnost zakonodaje na tem področju pove, da je dejavnost preobremenjena in preregulirana. Kot je navedeno v prejšnjih poglavjih o pogojih, ki jih mora turistična kmetija izpolnjevati za delovanje, lahko sklepam, da bremena za kmetije ne predstavlja samo številčna zakonodaja, ampak tudi vsebina, ki je precizna, natančna in prezahtevna.

7.3.3 Analiza transakcijskih stroškov

Kot že navedeno, so transakcijski stroški prisotni pri vseh izvedenih transakcijah in so ključni za gospodarsko rast države. Williamson (1985, 1996) in Matthews (1986) pravijo, da so transakcijski stroški pomembni za dolgoročne odnose in da institucije ter institucionalno okolje pri tem igrajo eno izmed najpomembnejših vlog. Transakcijski stroški predstavljajo zunanje stroške pravnih institucij (npr. administrativne in proceduralne stroške), ki so del sistema gospodarske izmenjave (Kovač & Spruk, 2016).

Analiza transakcijskih stroškov bo narejena na način, kot ga v svoji analizi opredelita Kovač in Spruk (2016), kjer predstavi povezanost med transakcijskimi stroški in ekonomsko rastjo med različnimi pravnimi sistemi držav. Vir podatkov za izbrane države je poročilo Svetovne banke o poslovanju držav (angl. *Doing Business Report*), ki proučuje različne ureditve poslovanja podjetij.

V Tabeli 6 so transakcijski stroški merjeni glede na pet različnih vidikov, povezanih s podjetji in z institucijami, ki posredno vplivajo tudi na kmetije, ki se ukvarjajo s turizmom.

Zagon podjetja. Zagon podjetja je merjen s številom postopkov, ki jih mora podjetje izpolniti, preden lahko začne svoje delovanje, s številom dni za zagon podjetja in s tem, koliko tak zagon podjetje stane (v deležu dohodka per capita). Po številu postopkov za ustanovitev podjetja je Slovenija presenetljivo med izbranimi državami na prvem mestu, saj za zagon podjetja potrebujemo le dva postopka, medtem ko v Veliki Britaniji potrebujejo štiri in v Avstriji največ, torej osem postopkov. Glede na število dni za zagon podjetja podjetje v Veliki Britaniji potrebuje 4,5 dneva, v Sloveniji 6 dni in v Avstriji kar 22 dni. Glede na stroške, povezane z ustanovitvijo podjetja, je Slovenija na najvišjem mestu, saj je ustanovitev podjetja v Sloveniji brezplačna, v Veliki Britaniji je strošek 0,1 % dohodka per capita in v Avstriji 0,3 %. Zanimivo je dejstvo, da je po kazalniku stroškov za zagon podjetja Slovenija najboljša med vsemi proučevanimi 189 državami, saj za zagon podjetja niso potrebni nobeni stroški (The world Bank, 2016a).

Iz zgornjih podatkov lahko vidimo, da je v Sloveniji zelo lahko ustanoviti podjetje, vendar pa moramo vedeti, da zaradi tega nismo bolj konkurenčni. Problem je v tem, da se podjetje res lahko ustanovi hitro in brez stroškov, vendar to pomeni, da ustanove posameznikov in podjetij ne preverijo in lahko podjetje ustanovi tako rekoč vsak. Tako na trg vstopajo podjetja, ki nimajo prave motivacije. To so lahko le podjetja, namenjena pranju denarja in ostalim poslovnim goljufijam. Leta 2005 so bile namreč odpravljene večje administrativne ovire za ustanovitev podjetja, tako da je lahko podjetje ustanovil kdorkoli, tudi z namenom goljufanja, saj podjetnika nihče ne preveri. To pa zagotovo vodi v nižanje konkurenčnosti naše države, zmanjševanje rasti in blaginje. Rešitve so preverjanje posameznikov pred ustanovitvijo podjetja in povečanje minimalnega kapitala za ustanovitev podjetja.

Kmetijam, ki se želijo ukvarjati z dopolnilno dejavnostjo turizma, ni treba registrirati novega podjetja, morajo pa registrirati dopolnilno dejavnost, kar je podrobneje navedeno pod v nadaljevanju navedenimi formalnimi zahtevami za začetek delovanja.

Gradbena dovoljenja. Kriterij pridobitve gradbenega dovoljenja je razdeljen na tri kazalnike; število postopkov, število dni in stroške kot delež skladiščne vrednosti. Kot lahko vidimo v Tabeli 6, je Slovenija po vseh treh kazalnikih na zadnjem mestu. Za pridobitev gradbenega dovoljenja je v Sloveniji treba izpolniti 12 postopkov, v Avstriji 11 in v Veliki Britaniji 9. V Sloveniji se za vsa dovoljenja čaka kar 224,5 dneva, v Avstriji 223 in v Veliki Britaniji 105 dni. Prav tako je strošek pridobitve gradbenega dovoljenja največji, to je 2,7 % skladiščne vrednosti, v Avstriji 1,3 % in v Veliki Britaniji 1,1 %. Kot že rečeno, je Slovenija po vseh treh kazalnikih na najslabšem mestu, medtem ko je Velika Britanija na najboljšem, saj za pridobitev gradbenega dovoljenja potrebuje najmanj postopkov, časa in tudi denarja.

Hitrost in stroški pridobitve gradbenega dovoljenja kažejo, kako učinkovite so državne institucije pri zagotavljanju vseh potrebnih dovoljenj za podjetja, ki želijo zgraditi nov objekt. Iz podatkov v nadaljevanju je jasno, da je slovenski sistem tu zelo počasen, saj je

najprej treba izpolniti veliko postopkov, na katere se čaka več kot pol leta, poleg tega pa so stroški pridobitve vseh dovoljenj enkrat večji kot v ostalih dveh državah. Po podatkih omenjene raziskave za Slovenijo podjetje največ časa potrebuje za pridobitev gradbenega dovoljenja in tehnične licence s strani upravne enote ter vpis nepremičnine v zemljiško knjigo. Rešitev vidim predvsem v zmanjšanju administracije na upravnih enotah, saj te za vsak postopek potrebujejo preveč časa.

Turistične kmetije se tu soočajo s problemi pri pridobivanju gradbenih dovoljenj, če morajo za namestitve graditi nove objekte ali bistveno spreminjati obstoječe. Prvič je investicija v ureditev novih prostorov oziroma bistvena sprememba obstoječih za kmeta finančno zelo visoka, drugič pa dolgotrajnost postopkov in stroški pridobitve potrebnih dovoljenj lahko odvrnejo marsikaterega kmeta, da bi se začel ukvarjati s turistično dejavnostjo.

Registracija nepremičnine. Trije kazalniki, ki opredeljujejo registracijo nepremičnine, so število postopkov, čas in stroški v deležu vrednosti nepremičnine. Slovenija mora za registracijo nepremičnine izpolniti pet postopkov, Avstrija tri in Velika Britanija šest. Registracija nepremičnine najdlje poteka v Sloveniji, 49,5 dneva, v Avstriji 20,5 dneva in v Veliki Britaniji 21,5 dneva. Stroški, povezani z registracijo, v deležu vrednosti nepremičnine pa so v Sloveniji 2 %, v Avstriji 4,6 % in v Veliki Britaniji prav tako 4,6 %. Slovenija je tu v najslabšem položaju pri času, ki je potreben za registracijo nepremičnine, saj potrebujemo kar enkrat več časa kot v Avstriji in Veliki Britaniji, stroški registracije pa so enkrat manjši kot v ostalih dveh državah.

Podobno kot pri gradbenih dovoljenjih je tudi registracija nepremičnine povezana z učinkovitostjo uradnih institucij, kjer smo po času, potrebnem za registracijo, v najslabšem položaju. Stroški pa so zato manjši. Poročilo Svetovne banke navede primer prenosa lastnine, kjer lahko traja do meseca dni, da davčna uprava oceni vrednost davka na zemljišče. Prav tako je čas za vpis v zemljiško knjigo lahko tudi do 30 dni. Kot že omenjeno, so administrativni postopki v javni upravi preobremenjujoči, kar velja tudi za turistične kmetije, saj jim številčnost postopkov po nepotrebnem nalaga bremena, zavira njihovo rast, otežuje delovanje in znižuje blaginjo.

Plačevanje davkov. Plačevanje davkov sem tu opredelila le z enim kazalnikom, to je z davčno stopnjo kot deležem dobička, ki ga mora plačati podjetje. Iz podatkov v nadaljevanju lahko vidimo, da je med izbranimi državami dobiček najmanj obremenjen z davkom v Sloveniji, in sicer 31 %, medtem ko je v Veliki Britaniji 32 % in največ v Avstriji (51,7 %). V Sloveniji in Avstriji je največji delež davkov namenjen socialnim prispevkom, v Veliki Britaniji pa davkom od dohodka pravnih oseb.

Plačevanje davka na dohodek turističnih kmetij se po posameznih državah razlikuje, kar je podrobneje razloženo pri vidikih minimalne zmogljivosti za neposlovno dejavnost in plačevanje davkov.

Uveljavljanje pogodb. Najbolj zanimiv in alarmanten vidik je zagotovo čas, potreben za uveljavitev sklenjenih pogodb. V Sloveniji naš sodni sistem potrebuje kar 1.160 dni, da se sklenjena pogodba uveljavi, medtem ko so številke za Avstrijo in Veliko Britanijo precej nižje, v Avstriji 397 dni in v Veliki Britaniji 437 dni.

Podatek, da za uveljavitev pogodbe slovenski sistem potrebuje več kot dve leti in pol, kaže, kako neučinkovit je naš pravno-sodni sistem. To pove tudi podatek, da smo po uveljavitvi pogodb na slabem 117. mestu med 189 državami na svetu. Doing business report ocenjuje kakovost sodnega sistema prek štirih kazalnikov: strukture sodišča in postopkov, upravljanja s primeri, avtomatizacije sodišča in alternativnega reševanja sporov. Med omenjenimi kazalniki je najslabši rezultat pri upravljanju s primeri in z avtomatizacijo sodišč. Pri avtomatizaciji in upravljanju s primeri je problem predvsem v elektronskem sistemu, kjer bi se lahko začetne pritožbe vložilo v elektronski obliki pri pristojnem sodišču. Prav tako slovenski sodniki in odvetniki nimajo elektronskih sistemov za dostop do preteklih sodnih primerov. Vzpostavitev takega sistema bi povečala transparentnost in pospešila sodne procese.

Tabela 6: Primerjava transakcijskih stroškov Slovenije, Avstrije in Velike Britanije

	Slovenija	Avstrija	Velika Britanija
ZAGON PODJETJA			
Št. postopkov	2	8	4
Št. dni	6	22	4,5
Stroški (% dohodka per capita)	0	0,3	0,1
GRADBENA DOVOLJENJA			
Št. postopkov	12	11	9
Št. dni	224,5	223	105
Stroški (delež skladiščne vrednosti)	2,7	1,3	1,1
REGISTRACIJA NEPREMIČNINE			
Št. postopkov	5	3	6
Št. dni	49,5	20,5	21,5
Stroški (delež vrednosti nepremičnine)	2	4,6	4,6
PLAČEVANJE DAVKOV			
Skupna davčna stopnja (delež dobička)	31	51,7	32
UVELJAVLJANJE POGODB			
Št. dni	1.160	397	437

Vir: The World Bank, Doing Business, Measuring Regulatory Quality and Efficiency, Economy Profile 2016, Slovenia 2016, 2016a; The World Bank, Doing Business, Measuring Regulatory Quality and Efficiency, Economy Profile 2016, Austria, 2016b; The World Bank, Doing Business, Measuring Regulatory Quality and Efficiency, Economy Profile 2016, United Kingdom 2016c.

V Tabeli 7 so na enak način analizirani trije vidiki, ki so povezani z delovanjem turistične kmetije, kjer so podatki pridobljeni iz analize turističnih kmetij proučevanih držav.

Formalne zahteve za začetek delovanja turističnih kmetij. Turistična kmetija se mora v Sloveniji prijaviti pri štirih organih, medtem ko se mora turistična kmetija v ostalih dveh državah prijaviti le pri enem organu, kjer opravi vse potrebne registracije. To za slovenske kmetije pomeni dodatno obremenitev, saj morajo pri vsakem organu izpolnjevati vloge in obrazce, kar pomeni višje transakcijske stroške za kmete. V primeru zmanjšanja števila postopkov registracije in možnosti registracije pri le enem organu bi s tem zmanjšali administrativne stroške kmetijam kot tudi javnim organom, ki opravljajo postopek registracije. Nosilec dejavnosti bi se zmanjšali tudi oportunitetni stroški, saj bi čas, namenjen registraciji in izpolnjevanju potrebnih obrazcev in postopkov, lahko namenili svojemu delu na kmetiji in dopolnilni dejavnosti turizma na kmetiji.

Minimalna zmogljivost za neposlovno dejavnost. Kazalnik tega, ali se aktivnost turistične kmetije šteje kot poslovna dejavnost, je število ležišč ali število sob. V Sloveniji se vsako ponujeno ležišče ali soba šteje kot poslovna dejavnost, v Avstriji se do 10 ležišč šteje kot dodatna dejavnost gospodinjstva, kjer ne sme biti zaposlenih dodatnih ljudi (le lastnik in člani gospodinjstva), v Veliki Britaniji pa se kot neposlovna dejavnost štejejo do štiri sobe v sistemu B&B. Kazalnik tega, ali se turistična kmetija šteje med poslovno dejavnost, je povezan predvsem z zakonodajnimi pravili. V Avstriji tako turistične namestitve z manj kot 10 ležišči ne ureja nobena posebna zakonodaja, turistične kmetije z več kot 10 ležišči pa morajo upoštevati zakonodajo, namenjeno penzionom in hotelom. Minimalna zmogljivost za neposlovno dejavnost je povezana tudi z davčnimi obremenitvami, saj so v Sloveniji vse turistične kmetije obdavčene kot pridobitna dejavnost, medtem ko je v Avstriji in Veliki Britaniji obdavčenost omejena s številom ležišč oziroma sob. Obdavčenost vseh turističnih kmetij ne glede na njihovo velikost torej na število ležišč zagotovo deluje destimulativno na slovenske kmete v primerjavi z avstrijskimi in britanskimi. Kot je že navedeno pri plačevanju davkov, je dobiček najmanj obdavčen v Sloveniji, vendar pa so v to vključene vse turistične kmetije. Če bi bila meja vključenosti v davčni sistem omejena s številom ležišč in bi se trenutno veljavna zakonodajna pravila za nastanitvene obrate nanašala, le na tista, nad določenim številom ležišč, kot je to opredeljeno v Avstriji in Veliki Britaniji, bi se zagotovo več kmetij odločalo za diverzifikacijo v turizmu.

Plačevanje davkov turističnih kmetij. Pri turistični dejavnosti na kmetiji se pri davčni obravnavi stroški lahko obravnavajo kot normirani ali kot dejanski. V Sloveniji so normirani stroški za turistične kmetije 80 %, ki so omejeni s prihodki od dejavnosti (50.000 EUR oziroma 100.000 EUR, če ima zavezanec zavarovano vsaj eno osebo za več kot pet mesecev). V Avstriji se razlikuje med B&B in apartmaji, kjer sistem B&B lahko uveljavlja 50 % normiranih stroškov, apartmaji pa 30 % normiranih stroškov ne glede na prihodke, vendar je treba vedeti, da se v Avstriji do 10 ležišč davčno šteje kot

komplementarna aktivnost gospodinjstva in ne kot pridobitna dejavnost, kot je to opredeljeno pri nas. V Veliki Britaniji ni določenih normiranih stroškov, prihodki od B&B se štejejo kot osebni dohodki, od apartmajev pa kot prihodki od nepremičnin. Kot že omenjeno, so v Sloveniji v obdavčitev prihodkov vključene vse turistične kmetije ne glede na število ležišč oziroma sob.

Drugi kazalnik plačevanja davkov pa je obračunavanje DDV in kako se ta meri. V Sloveniji se obračunava DDV, če prihodki iz naslova turistične dopolnilne dejavnosti na leto presežejo 50.000 EUR. V Avstriji so turistične kmetije vključene v sistem DDV, če imajo več kot 10 ležišč ali apartmaje. Če primerjamo Slovenijo in Avstrijo, so v Sloveniji v sistem DDV vključene vse kmetije, medtem ko v Avstriji le kmetije, ki imajo več kot 10 ležišč. S tem Avstrija spodbuja kmetije, da se odločajo za dopolnilno dejavnost turizma v manjšem okviru. S tem tudi preprečujejo, da bi se kmetije v preveliki meri usmerile v turizem, saj je njihova primarna dejavnost še vedno kmetijstvo. V Veliki Britaniji turistične kmetije obračunavajo DDV, če prihodki presežejo 75.000 EUR. Če primerjamo Slovenijo in Veliko Britanijo v meji, ko se DDV obračunava, lahko vidimo veliko razliko, saj se meja razlikuje kar za 25.000 EUR.

Ker turistične kmetije nudijo storitev namestitve in pri tem nimajo dejanskih stroškov, kot so nabava materiala ipd., ter storitve večinoma oddajajo fizičnim osebam, je bolje, da niso vključene v sistem DDV. Nizka meja za vključenost v sistem DDV zato destimulira kmetije za dopolnilno dejavnost turizma.

Tabela 7: Primerjava transakcijskih stroškov turističnih kmetij v Sloveniji, Avstriji in Veliki Britaniji

TURISTIČNE KMETIJE			
	Slovenija	Avstrija	Velika Britanija
FORMALNE ZAHTEVE ZA ZAČETEK DELOVANJA			
Št. organov registracije	4	1	1
MINIMALNA ZMOGLJIVOST ZA NEPOSLOVNO DEJAVNOST			
Št. ležišč/sob	0	10 ležišč	4 sobe
PLAČEVANJE DAVKOV			
Normirani stroški (delež prihodkov, ki se šteje kot strošek)	80 %	50 % (B&B)	0
		30 % (apartmaji)	
Plačevanje DDV (višina prihodkov/št. ležišč, delež DDV)	> 50.000 EUR	> 10 ležišč (B&B)	> 75.000 EUR
		10 % (apartmaji)	

Pri analizi moramo upoštevati tudi dejstvo, da niso le transakcijski stroški tisti, ki povzročajo tržne nepopolnosti, ampak na to vplivajo tudi regulacijske nepopolnosti. Den

Hertog (2000) navaja tri vzroke za nepopolnost regulacij. Prva je ta, da so regulacije drage in njihovi administrativni stroški lahko presežejo koristi odprave tržnih nepopolnosti. Drugi razlog je, da se regulacije lahko motijo. To je v primerih, ko imajo tisti, ki jih sprejemajo, manj informacij kot akterji na trgu. Tretji razlog pa je, da se tisti, ki regulacije pripravljajo in sprejemajo, lahko bolj ukvarjajo s svojo koristjo kot z dobrobitjo družbe.

7.4 Akcijski okvir implementacije predlogov v slovensko zakonodajo

V nadaljevanju podajam normativne predloge za spremembo zakonodaje na področju turističnih kmetij v Sloveniji, s katerimi bi po mojem mnenju zmanjšali prenормiranost na tem področju in administracijo tako nosilcem turistične dejavnosti na kmetiji kot državnim službam, ki so vključene v delovanje turističnih kmetij. Prav tako podajam predloge za povečanje pristojnosti Združenja turističnih kmetij Slovenije in kmetijske svetovalne službe.

Predlog: za turistične kmetije z vključno 10 ležišči ne velja posebna zakonodaja, ki velja za turistične kmetije, ki nudijo več kot 10 ležišč. Ta predlog je zasnovan na tem, da se razbremeni turistične kmetije, ki imajo do 10 ležišč. Te kmetije bi bile tako izvzete iz velikega števila predpisov in uredb, ki se nanašajo na turistične kmetije. Povprečna kmetija, ki nudi namestitve, ima glede na podatke iz leta 2014 14,4 ležišča. Torej bi se zakonodaja spremenila za približno dve tretjini vseh kmetij, ki nudijo turistične namestitve. S tem bo se ohranila avtentičnost turističnih kmetij z manjšo, bolj osebno ponudbo. Za njih tako ne bi veljali oziroma bi bili izvzeti iz spodnjih določil naslednji dokumenti:

- Uredba o dopolnilnih dejavnostih na kmetiji (Ur. l. RS, št. 57/2015)

Za turistično kmetijo z manj kot 10 ležišči bi tako prenehal veljati prvi odstavek 15. člena, ki govori o najmanj 10-letnem najemu objekta za opravljanje turistične dejavnosti ali stavbni pravici na tem objektu za najmanj 10 let kot pogoju za opravljanje dejavnosti turizma na kmetijah. Sem spadajo predvsem najemi kmetij s strani mladih družin, ki pa se zaradi restriktivnih pravil glede najemnih let zdaj niso mogle odločiti za to dejavnost. Take kmetije bi se lahko diverzificirale v turizem in bi si lahko z do 10 ležišči izboljšale finančni položaj.

- Pravilnik o registraciji in odobritvi obratov na področju živil (Ur. l. RS, št. 96/2014)

Turistične kmetije z do 10 ležišči bi bile izvzete iz tega pravilnika. Za njih torej ne bi veljala pravila glede registracije živilskega obrata, saj bi v tem primeru šlo za primarno predelavo živil, kjer turistična kmetija daje na trg majhne količine primarnih proizvodov. Tako bi za njih veljal Pravilnik o določitvi majhnih količin živil, pogojih za njihovo pridelavo ter o določitvi nekaterih odstopanj za obrate na področju živil živalskega izvora (Ur. l. RS, št. 96/2014). S tem pravilnikom so že zdaj opredeljeni količine in prostori za

zakol živali na turističnih kmetijah, zdaj pa bi se zmanjšali tudi vsi predpisi za predelavo primarnih kmetijskih pridelkov rastlinskega izvora. Turističnim kmetijam z manj kot 10 ležišči, torej ne bi bilo treba upoštevati smernic HACCP. S tem bi se zmanjšali administrativni stroški vodenja evidenc in stroški inšpekcijskih služb za preverjanje ustreznosti obratov.

- Pravilnik o minimalnih tehničnih pogojih in o obsegu storitev za opravljanje gostinske dejavnosti (Uradni list RS, št. 21/2014)

Pravilnik opredeljuje minimalne tehnične pogoje za opremo prostorov v posameznih gostinskih obratih, kot so zunanje površine gostinskega obrata, komunalna oskrba, prostori za zaposlene, prostori za sprejem gostov, sobe za nastanitve, kopalnice, komunikacijske poti, prostori za pripravo in strežbo jedi in pijač, jedilnica, stranišča in drugi prostori za zaposlene in goste. Z mojim predlogom bi ta pravilnik prenehal veljati za vse turistične kmetije. Kmetje, ki se želijo ukvarjati s turizmom na kmetiji, se v prvi vrsti obrnejo na kmetijsko svetovalno službo, ki jim s svojim znanjem pomaga pri registraciji te dopolnilne dejavnosti. Predlagam, da kmetijska svetovalna služba skupaj z Združenjem turističnih kmetij Slovenije ocenjuje primernost opremljenosti prostorov na turistični kmetiji in poda mnenje, ki ga nosilec nato predloži pri registraciji turistične dejavnosti na kmetiji.

Zdaj namreč turistične kmetije, pred registracijo ni preverjala nobena pristojna služba, to pomeni, da so kmetije po svojem vedenju, zmožnostih in napotkih uredili kmetijo za turistično dejavnost, vendar jih pred začetkom delovanja ni nihče preveril. Tako so morale kmetije ob morebitnem prihodu inšpekcijske službe popravljati in urejati stvari, ki bi jih lahko uredili že na začetku. Menim da je boljša preventiva, kot kurativa, zato bi se moralo turistične kmetije prevetiti pred njenim začetkom obratovanja. S tem bo kmetija že pred začetkom ustrezala vsem potrebnim standardom.

- Pravilnik o kategorizaciji nastanitvenih obratov (Ur. l. RS, št. 62/2008, 80/2008 – popr., 115/2008, 72/2009)

Pravilnik o kategorizaciji nastanitvenih obratov, ki določa kategorizacijski list za vrste obratov, opredeljuje samoocenjevanje turističnih kmetij do kategorije treh jabolk, za kategorijo štirih jabolk pa mora kategorizacijo opraviti ocenjevalec. Po mojem predlogu bi ta pravilnik prenehal veljati za vse turistične kmetije, ne le tiste z do 10 ležišči. Kategorizacijo vseh turističnih kmetij bi po mojem mnenju morala opravljati organizacija Združenje turističnih kmetij Slovenije s sodelovanjem kmetijske svetovalne službe, ki bi imela svoja interna pravila in kategorizacijo o opremljenosti turističnih kmetij.

- Zakon o dohodnini (Ur. l. RS, št. 13/2011-UPB, Odl.US: 9/2012, 24/2012, 30/2012, 40/2012-ZUJF, 75/2012, 94/2012, Odl. US: 52/2013, 96/2013, Odl. US: 29/2014, 50/2014, 23/2015, 55/2015)

V trenutno veljavni zakonodaji se turistične kmetije vključijo v sistem normiranih odhodkov (80 % prihodkov), če njihovi prihodki v davčnem letu pred tem davčnim letom ne presegajo 50.000 EUR ali ne presegajo 100.000 EUR in je bila pri zavezancu obvezno zavarovana vsaj ena oseba za polni delovni čas, neprekinjeno najmanj pet mesecev. Po tem sistemu osnovo za dohodninsko obdavčitev predstavlja 20 % vseh prihodkov, ki so obdavčeni kot dohodek iz dejavnosti. Drug način pa je po dejanskem odhodku (razlika med prihodki in odhodki). Nosilec dopolnilne dejavnosti na kmetiji mora evidentirati poslovne dogodke po sistemu enostavnega ali dvostavnega knjigovodstva. Z namenom, da se razbremeni turistične kmetije, ki ponujajo manj kot 10 ležišč, predlagam, da se uvede pavšalna obdavčitev, torej po dejanskih prihodkih in normiranih odhodkih, ne glede na to, kolikšni so prihodki v davčnem letu. Turistična kmetija pa bi se lahko prostovoljno odločila, ali bi spremenila ugotavljanje davčne osnove na podlagi dejanskih prihodkov in dejanskih odhodkov. Tako bi se turistične kmetije z manj kot 10 ležišči razbremenile administracije prihodnih in izhodnih računov. Prav tako bi se jim zmanjšali stroški vodenja računovodstva.

- Zakon o davku na dodano vrednost (Ur. l. RS, št. 13/2011-UPB, 18/2011, 78/2011, 38/2012, 83/2012, 86/2014, 90/2015)

Prag za vključitev dejavnosti v sistem DDV je višina obdavčljivega prometa, ki v zadnjem letu ne sme presegati 50.000 EUR. Če turistična kmetija preseže ta promet, se mora vključiti v sistem DDV. Predlagam, da so majhne turistične kmetije, ki nudijo do 10 ležišč, oproščene obračunavanja DDV, saj pri svoji dejavnosti nimajo dejanskih stroškov nabave materialov. V primeru, da se turistične kmetije ne identificirajo za namene DDV, jim ni treba voditi davčnih evidenc in ni treba oddajati obračunov DDV. Tako bi se administracija glede davčnih poslov za omenjene turistične kmetije močno zmanjšala, postale pa bi tudi bolj cenovno konkurenčne.

- Zakon o davčnem potrjevanju računov (Ur. l. RS, št. 57/2015)

Vse kmetije, ki opravljajo dopolnilno dejavnost na kmetiji, morajo po tem zakonu uporabljati davčne blagajne, četudi mesečno izdajo le nekaj računov. Predlagam, da se določi meja prihodkov oziroma količine dopolnilne dejavnosti, nad katero je treba račune davčno potrjevati. Tako bi bile turistične kmetije, ki nudijo manj kot 10 ležišč, izvzete iz Zakona o davčnem potrjevanju računov. S tem bi se zmanjšali stroški, ki jih mora nositi turistična kmetija za vzpostavitev sistema elektronskega potrjevanja računov.

Registracija dejavnosti. Po trenutno veljavni zakonodaji se mora kmet, ki se hoče usmeriti v dopolnilno dejavnost na kmetiji, prijaviti pri več pristojnih organih (upravna enota, AJPES, DURS, UVVHVVR, VURS). To nosilcu dopolnilne dejavnosti povzroča velike časovne in finančne stroške.

Predlagam, da nosilec dopolnilne dejavnosti vse potrebne obrazce pridobi pri Združenju turističnih kmetij Slovenije oziroma pri kmetijski svetovalni službi. Izpolnjene obrazce prinese na upravno enoto, kjer tiste obrazce, ki potrebujejo dodatna odobriila, distribuirajo na dodatne organe. Predlog za vzpostavitev takega sistema, bi povzročil, da bi se administracija zmanjšala kmetom in ostalim organom, povečala pa bi se upravnim enotam, ki bi lahko ta sistem vpeljale prek elektronskega pošiljanja obrazcev na ostale pristojne organe.

Registracija gostov. Trenutno mora turistična kmetija vsakega gosta v 12 urah po prihodu oziroma odhodu prijaviti na najbližji policijski postaji, nato mora mesečno posredovati podatke o prihodih in prenočitvah ter pobrano turistično takso poročati občini. Nato mora SURS še četrletno poročati o prihodih in prenočitvah. Čeprav lahko turistična kmetija vse te podatke prek informacijskih sistemov pošilja različnim organom, se veliko kmetij ne odloča za to. Prvi razlog je ta, da so ti informacijski sistemi zelo dragi, drugi pa ta, da se veliko kmetij nahaja v odročnih krajih, kjer nimajo internetne povezave, ki je ključna za vzpostavitev takega informacijskega sistema.

Predlog: vzpostavitev enotnega informacijskega sistema, kjer bi turistična kmetija podatke o prihodih in prenočitvah sporočala samo enkrat, in to na policijsko postajo (saj je to treba storiti v 12 urah po prihodu ali odhodu gosta), nato bi se podatki, ki jih zahtevata občina in SURS, posredovali še na ti dve inštituciji. S tem bi se administracija nosilca turistične kmetije, SURS in občine močno zmanjšala.

Povečanje pristojnosti organizacije Združenja turističnih kmetij Slovenije. Kot primer dobre prakse organiziranosti na področju turističnih kmetij je treba izpostaviti avstrijsko združenje turističnih kmetij Urlaub am Bauernhof, ki je, kot že rečeno, ena izmed najbolj prepoznavnih in najbolj organiziranih združenj turističnih kmetij na svetu. Temelj tega združenja je, da je v 50 % podprta s strani države, ostalo polovico sredstev pa pridobi s strani članic, torej turističnih kmetij, ki morajo letno prispevati 35 EUR na ležišče. Kmetije, ki se hočejo dodatno oglaševati, morajo za to tudi doplačati.

Druga prednost združenja je urejena, ažurirana in pregledna spletna stran, kjer so na voljo vsi podatki o turističnih kmetijah članicah. Na tej spletni strani lahko potrošniki izbirajo med različnimi kmetijami in prek spletne strani nastanitev na turistični kmetiji po izbiri tudi rezervirajo. Spletna stran je na voljo v šestih jezikih (nemščina, angleščina, poljščina, češčina, madžarščina in nizozemščina). Potrošnik lahko izbira med različnimi regijami oziroma provincami in med posameznimi tipi turističnih kmetij s specializirano ponudbo. Ko si potencialni kupec storitve izbere kmetijo, ki bo jo rad obiskal, so mu na voljo podatki o cenah in razpoložljivosti, različnih vrstah sob in apartmajev ter njihovi opremljenosti. Sama kmetija je predstavljena z vidika svoje lokacije: vsebuje zemljevid z lokacijo, točen naslov, nadmorsko višino kmetije, predstavljeni so podatki o vremenu za naslednje tri dni

in oddaljenost kmetije od ostale infrastrukture (avtobusna postaja, restavracija, smučišče itd.). Na dodatnih zemljevidih so navedene tudi bližnje kmetije. Turistična kmetija je predstavljena tudi z vidika tega, katere živali so prisotne na kmetiji in katere domače izdelke nudi kmetija. Predstavljena je tudi vsa dodatna ponudba kmetije.

Spletna stran Združenja turističnih kmetij Slovenije je sestavljena iz informacij za nosilce turističnih dejavnosti na kmetiji in za njihove potencialne goste. V primerjavi z avstrijsko spletno stranjo je slovenska bolj okrnjena, nepregledna in zastarela. Pri pregledu različnih kmetij, ki se oglašujejo na tej spletni strani, sem odkrila mnoge pomanjkljivosti. Za nekatere kmetije, ki so prikazane na zemljevidu, ni vidnih nobenih informacij, pri nekaterih so podani samo stiki, brez kakršnegakoli opisa ponudbe, slikovni material je pri večini turističnih kmetij močno okrnjen. Spletna stran potrebuje grafično in vsebinsko osvežitev in posodobitev. Spletna stran turistične kmetije bi morala postati osrednja spletna stran za iskanje kot tudi za rezervacijo namestitve na turističnih kmetijah v Sloveniji. Na trenutni strani namreč neposredna rezervacija ni mogoča. Če povzamemo avstrijski model, kjer turistične kmetije za prisotnost na njihovi spletni strani Urlaub am Bauernhof letno plačujejo 35 EUR na ležišče, za njihov denarni prispevek pridobijo veliko več kot slovenske turistične kmetije. Slovenske turistične kmetije trenutno plačujejo 50 EUR letno za prisotnost na spletni strani v slovenščini in 100 EUR letno za prisotnost na spletnih straneh v ostalih jezikih. Predlagam, da se poveča pristojbina turističnih kmetij, ki se oglašujejo na njihovi spletni strani, glede na število ležišč, ki jih nudijo. Pod pogojem, da se spletna stran osveži in izboljša, doda sistem neposredne rezervacije. Menim, da bi marsikatera turistična kmetija plačala več, če bi za svoj denar dobila v zameno primerno spletno stran.

Predlagam, da se okrepi pristojnost Združenja turističnih kmetij Slovenije s tem, da se, kot že rečeno, posodobi njihova spletna stran in se povečajo prispevki turističnih kmetij, ki hočejo biti predstavljene na spletni strani, glede na število ležišč, kot je to urejeno v Avstriji. Prav tako, kot sem že predlagala, bi morale združenje prevzeti nadzor nad kategorizacijo turističnih kmetij, saj bi se s tem povečalo zaupanje gostov v kategorizacijo. Zdaj se namreč do kategorije treh jabolok nosilci ocenjujejo sami. Podobno je v Veliki Britaniji, kjer za ocenjevanje turističnih namestitvev skrbi posebna organizacija. Združenje turističnih kmetij bi tako v sodelovanju s kmetijsko svetovalno službo prevzelo nadzor nad kakovostjo ponudbe na turističnih kmetijah.

SKLEP

Turizem na kmetiji je le ena izmed dejavnosti, s katero se lahko kmetija ukvarja, da bi izboljšala svoj finančni položaj. Vsaka izmed dejavnosti ima svoje prednosti in slabosti, tako kot ima vsaka dejavnost posebne pogoje, ki jih mora kmetija izpolnjevati, če želi opravljati to dejavnost.

V prvem delu magistrskega dela sem proučevala pomembnost turizma v izbranih državah Slovenije, Avstrije in Velike Britanije po kriterijih neposrednega in posrednega učinka na BDP, kapitalskih investicij v turizem, neposrednih in posrednih zaposlitev in prihodkov mednarodnih turističnih prihodov. S to analizo sem hotela predstaviti širšo sliko pomembnosti turističnega sektorja v proučevanih državah. Ugotovila sem, da je pri vseh kriterijih, razen kapitalskih investicijah v turizem, Avstrija na najvišjem mestu. Sklepam torej lahko, da je turizem v Avstriji zelo pomembna panoga. V Avstriji se vsako sedmo turistično ležišče nahaja na turistični kmetiji in posledično ugotavljam, da je turizem na kmetijah zelo pomemben del turističnega sektorja v Avstriji, ki ga država s svojimi zakoni vzpodbuja k rasti. V Sloveniji pa je turizem sicer pomembna panoga v državi, vendar je število namestitev na turističnih kmetijah na državni ravni zanemarljivo, zato država nima zanimanja za spodbujanje te vrste namestitvenih zmožnosti.

V nadaljevanju sem najprej proučevala turizem na kmetijah v Veliki Britaniji, Avstriji in na koncu še v Sloveniji. S tem sem želela poudariti kompleksnost slovenske zakonodaje na tem področju v primerjavi z ostalima državama. Z ekonomsko analizo v nadaljevanju sem predstavila pomembnost sektorja turističnih kmetij v proučevanih državah, kjer sem zopet odkrila, da so turistične kmetije v Avstriji zelo pomemben del turističnega sektorja in da so ekonomsko zelo uspešne. Bistvo institucionalne analize, ki je sledila ekonomski, je bila prepoznati najučinkovitejše nosilce tveganja, proučiti institucionalne spodbude na tem področju in analizirati transakcijske stroške, na osnovi katerih sem nato podala svoje normativne predloge za izboljšanje zakonodaje na področju turističnih kmetij.

V magistrskem delu sem ugotavljala, katerim zakonom, uredbam in pravilnikom mora slovenska turistična kmetija slediti pri svojem delovanju. Ugotovila sem, da to področje ureja kar devet zakonov, ena uredba in osem pravilnikov, in to samo za dopolnilno dejavnost turizma. K temu lahko dodamo še ostalo zakonodajo, ki ureja osnovo kmetijsko dejavnost. Že iz števila vseh predpisov lahko vidimo, da obstaja na tem področju velika prenormiranost. Nosilec turistične dejavnosti na kmetiji je tako omejen in reguliran, da to negativno vpliva na njegovo produktivnost in rast celotne kmetije kot tudi okolja, kjer se kmetija nahaja. S tem se posledično povečuje tudi siva ekonomija na področju turističnih kmetij.

S pomočjo omenjenih analiz sem prišla do odgovorov na raziskovalna vprašanja, ki sem si jih zastavila v začetku naloge. Zakonodaja na področju turističnih kmetij, kot že večkrat omenjeno, zavira njihovo rast in blaginjo. Z velikim številom zakonov, uredb in pravilnikov jim povečuje čas, namenjen administraciji, kar prinaša velike oportunitetne stroške. Z analizo področja turističnih kmetij v Avstriji in Veliki Britaniji sem ugotovila, da področje turističnih kmetij v obeh državah ni urejeno tako restriktivno kot v Sloveniji. Tako na primer v Avstriji turističnih kmetij z manj kot 10 ležišči ne ureja nobena posebna zakonodaja, v Veliki Britaniji pa ta dejavnost sploh ni urejena. O tem, da reguliranost igra veliko vlogo pri odločitvi za diverzifikacijo v turistično kmetijo, govori podatek, da je v

Veliki Britaniji kar 26,7 % kmetij, ki se diverzificirajo, takih, ki se ukvarjajo s turizmom, medtem ko jih je v Sloveniji le 5,2 %. Viri neučinkovitosti, ki zavirajo rast proučevane dejavnosti in ki sem jih skozi analizo uspela prepoznati, se pojavljajo v zakonodajnih pravilnikih in pogojih. Pri tem mislim predvsem na ureditev zunanjih in notranjih prostorov na kmetiji, ki nudi turistično namestitev, pogoje za predelavo rastlinskih in živalskih živil in davčno zakonodajo. Prav tako sem prepoznala problem poročanja enakih podatkov več različnim organom, kar prinaša stroške tako turističnim kmetijam kot institucijam. Pri proučevanju področja v Avstriji in Veliki Britaniji sem pri podaji normativnih predlogov upoštevala dejstvo, da področje turističnih kmetij v obeh državah ni omejeno s tolikšnim številom pravil. Iz avstrijske zakonodaje sem prenesla ugotovitev, da so turistične kmetije z manj kot 10 ležišči obravnavane drugače kot tiste z več ležišči. Primer iz Velike Britanije pa mi je dal misliti, da sta za to, da se kmete spodbuja k dopolnilni dejavnosti turizma, nujno potrebna deregulacija področja ter zmanjšanje števila zakonov, uredb in pravilnikov. Bolj kot se področje regulira, manj kmetij se odloča za diverzifikacijo in posledično sta manjši rast ter blaginja kmetij in s tem celotne nacije.

Prenormiranost področja pomeni, da se kmetje, ki se ukvarjajo s turistično dejavnostjo, več ukvarjajo s samimi seboj in z administracijo dejavnosti kot s svojimi gosti. Ljudje, ki prihajajo na turistične kmetije, želijo edinstvene izkušnje domačnosti, kmečkega življenja, pristne domače hrane in ne ureditve prostorov, kot jih nudi hotel, in hrane, ki jo lahko dobijo kjerkoli drugje. Tisti, ki prihajajo na turistične kmetije, cenijo domačnost in pristnost, ki pa jo kmetije težko dosežajo, če morajo strogo slediti predpisanim pravilom.

Menim, da sem kljub omejitvam analize glede dostopnosti podatkov uspela prikazati, s kakšnimi problemi se soočajo turistične kmetije v Sloveniji, in z normativnimi predlogi podati rešitve, ki bi zakonodajalcu omogočile, da se področje turističnih kmetij deregulira. Število kmetij, ki se odločajo za turistično dopolnilno dejavnost, že zdaj vsako leto raste, če pa bi se to področje dereguliralo, bi se zagotovo več kmetij odločalo za usmeritev v turizem. To bi povzročilo rast prihodkov kmetij in lokalnih skupnosti, posledično bi se povečal prihod domačih kot tujih turistov, kar bi pozitivno vplivalo na slovensko turistično bilanco. S tem bi se ozavestila podoba Slovenije kot zelene, zdrave in aktivne države, kar je bistvo turističnih kmetij.

LITERATURA IN VIRI

1. *About Farm Stay UK*. Najdeno 3. julija 2015 na spletnem naslovu <http://www.farmstay.co.uk/About>
2. *About us*. Najdeno 3. junija 2015 na spletnem naslovu <http://www.eurogites.org/about.php?lang=EN>
3. Adeleye, B. C, Annansingh, F., & Nunes, M. B. (2004). Risk management practices in IS outsourcing: an investigation into commercial banks in Nigeria. *International Journal of Information Management*, 24(1), 167–180.
4. Andereck, K., & Vogt, C. (2000). The relationship between residents' attitudes toward tourism and tourism development options, *Journal of Travel Research*, 39(4), 435–443.
5. Bartik, T. J. (1990). The Market Failure Approach to Regional Economic Development Policy. *Economic Development Quarterly*, 4, 361–370.
6. Beeton, S. (1999). Rural tourism policy: Cross-sectoral land use regulation and government policy in Australia. V C. M. Daugherty (ur.), *Proceedings in sustaining rural environment: Issues in globalization, migration and tourism*. Arizona: North Arizona University, Department of Geography/Planning.
7. *Benefits of Farm Stay UK Membership*. Najdeno 3. julija na spletnem naslovu <http://www.farmstay.co.uk/About/GetListed/Benefits>
8. Binks, M. R., Ennew, C. T., & Reed, G. V. (1992). International Asymmetries and the Provision of Finance to Small Firms. *International Small Business Journal*, 11(1), 35–46.
9. Bizjak, S. (1997). *Kakovost v gostinstvu: priročnik za izvajanje kategorizacije*. Celje: Fit Media.
10. Bojnec, Š. (2006). Rural tourism. Najdeno 12. septembra 2015 na spletnem naslovu http://agrillife.jrc.ec.europa.eu/documents/Bojnec_Seville_rural_tourism.pdf
11. Bregar, L., Pfajfar, L., & Ograjenšek, I. (2009). *Osnove statistike za ekonomiste, 1. zvezek*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
12. Breiling, M. (2015). Tourism as Example of Rural Innovation in Austria. Najdeno 26. septembra 2015 na spletnem naslovu <http://ttl.tuwien.ac.at/150316.pdf>
13. Burton, R. J. F., & Wilson, G. A. (2006). Injecting social psychology theory into conceptualisations of agricultural agency: towards a post-productivist farmer selfidentity?. *Journal of Rural Studies*, 22(1), 95–115.
14. Butler, R., & Clark, G. (1992). Tourism in rural areas: Canada and the United Kingdom. V I. Bowler, C. Bryant & M. Nellis (ur.), *Contemporary rural systems in transition volume II: Economy and society* (str. 166–183). United Kingdom: CAB International.
15. Carter, S. (1998). Portfolio entrepreneurship in the farm sector: indigenous growth in rural areas. *Entrepreneurship and Regional Development*, 10(1), 17–32.
16. Cloke, P., Marsden, T., & Monney, P. (2006). *Handbook of rural studies*. London: Thousand Oaks, Calif.
17. Coase, R. H. (1937). The Nature of the Firm. *Economica*, 4(16), 386–406.

18. Coase, R. H. (1988). *The Firm, the Market and the Law*. Chicago: University of Chicago Press.
19. Coase, R. H. (1998). The New Institutional Economics, *American Economic Review, Papers and Proceedings*, 88, 72–74.
20. Cooter, D. R., & Ulen, T. (2012). *Law and Economics* (7th ed.). Boston: Pearson.
21. Countryside Commission. (1995). *Public attitudes to the countryside*. Northampton: Countryside Commission.
22. Crouch, D. (2006). Tourism, consumption and rurality. V P. Cloke, T. Marsden & P.H. Mooney (ur.), *Handbook of Rural Studies* (str. 355–364). London: Sage Publications.
23. *Countryside & Coast*. Najdeno 19. septembra 2015 na spletnem naslovu <https://www.visitbritain.org/countryside-coast>
24. Dekleva, M. M., Stanič, I., Rožič, M., Lah, A., & Pergar, J. (1998). *Razvoj turističnih krajev: udeležba krajanov*. Ljubljana: Turistična zveza Slovenije.
25. Den Hertog, J. (2000). General Theories of Regulation. V B. Bouckaert and G. Da Geest (ur.), *Encyclopedia of Law and Economics*, 5. (str. 223–270). Cheltenham: Edward Elgar.
26. Department for Environment, Food and Rural Affairs. (2008). *Farm diversification: January 2008. Statistical release*. London: Department for Environment, Food and Rural Affairs.
27. Department for Environment, Food and Rural Affairs. (2016). Diversifying farming business. Najdeno 2. maja 2016 na spletnem naslovu <https://www.gov.uk/guidance/diversifying-farming-businesses>
28. Dorasamy, M., Maarimuthu, M., Jayabalan, J., Rammam, M., & Kaliannan, M. (2010). Critical factors in the outsourcing of accounting functions in Malaysian small medium sized enterprises (MSEs), Kajian, Malaysia. *Journal of Management*, 28(2), 39–69.
29. Ehrlich, K. (2014). Rural Tourism in Europe. State of Art. Najdeno 26. septembra 2015 na spletnem naslovu http://www.europeanrtcongress.org/media/media-presentationen-pdfs/Ehrlich_RT-in-Europe-state-of-the-art_Landtou.pdf
30. Embacher, H. (1994). Marketing for agri-tourism in Austria: strategy and realization in a highly developed tourist destination. *Journal of Sustainable Tourism*, 2(1–2), 61–76.
31. Embacher, H. (2002). Farm Holiday in Austria: Quality Classification and Theming of Farms as Development and Marketing Tools. *Rural Tourism in Europa: Experiences, Development and Perspectives* (str. 33–37). Belgrade: World Tourism Organization.
32. Embacher, H. (2011). Marketing for farm holidays in Austria. Najdeno 1. julija na spletnem naslovu <http://www.kombeg.org.rs/Slike/UdrTurizam/2011/novembar/TAIEX/Prezentacije/Austria.pdf>
33. Embacher, H. (2014). Farm holidays in Austria – strategy & contributions towards sustainability. Najdeno 17. aprila na spletnem naslovu http://www.salzburgglobal.org/fileadmin/user_upload/Documents/2010-2019/2014/534/Embacher__Hans._

- Farm_Holidays_in_Austria_-_Strategy_and_Contributions_towards_Sustainability.pdf
34. English Tourist Board. (1987). *Visitors to the Countryside*. London: English Tourist Board.
 35. EuroGites. (2005). Eurogites summary of business forms and taxes in rural tourism in Europe. Najdeno 2. julija 2015 na spletnem naslovu http://safety.eurogites.org/download/manual/files/SafetyAndSecurityEU_en_taxes_InspectionManual-ver-7769F3D7BEC3D6011793B06EE9EF9FDB.pdf
 36. EuroGites. (2011). Regulation of small-size rural accommodation in reference countries: Austria, Germany, France, United Kingdom. Najdeno 2. julija 2015 na spletnem naslovu http://safety.eurogites.org/download/manual/files/SafetyAndSecurityEU_en_regulation_InspectionManual-ver-5CEEB826E35CDF22399C11DA973595C5.pdf
 37. EuroGites. (b. l.). Common aspects of Safety and Security in European Rural Tourism. Inspection manual. Your rural tourism business – run it smart. Najdeno 1. julija 2015 na spletnem naslovu http://safety.eurogites.org/download/manual/files/SafetyAndSecurityUK_en_InspectionManual-ver-B035075F96A1D0CFDDBD20FFD68FFBA3C.pdf
 38. European Commission. (2012). Rural Development in the EU. Statistical and Economic Information Report 2012. Najdeno 3. julija 2015 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/agriculture/statistics/rural-development/2012/full-text_en.pdf
 39. Eurostat. (2013). Eurostat regional yearbook 2013. Najdeno 15. oktobra 2015 na spletnem naslovu <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/5784301/KS-HA-13-001-EN.PDF/ec68c62e-0ca9-40af-83c2-949e152f9269>
 40. Farmaki, A. (2012). An exploration of tourist motivation in rural settings: The case of Troodos. Ciper. *Tourism Management Perspectives*, 2(2–3), 72–78.
 41. Fleischer, A., & Felsenstein, D. (2000). Support for rural tourism. Does it Make a Difference?. *Annals of Tourism Research*, 27(4), 1007–1024.
 42. Forbord, M, Scherrmer, M., & Griebmair K. (2012). Stability and variety – Products, organization and institutionalization in farm tourism. *Tourism Management*, 33(4), 895–909.
 43. Frater, J. (1983). Farm tourism in England: Planning, funding, promotion and some lessons from Europe. *Tourism Management*, 4(3), 167–179.
 44. Gago, A., Labandeira, X., Picos, F., & Rodriguez, M. (2006). Taxing Tourism in Spain: Results and Recommendations. Najdeno 7. Marca 2016 na spletnem naslovu <http://ageconsearch.umn.edu/bitstream/12023/1/wp060040.pdf>
 45. Gewald, H., Wullenweber, K., & Weitzel, T. (2006). The influence of perceived risk in bank managers' intention to outsource business processes. *Journal of Electronic Commerce Research*, 7(2), 78–96.
 46. *Great Britain Domestic Overnight Trips Summary – All Trip Purposes – 2014*. Najdeno 19. septembra 2015 na spletnem naslovu https://www.visitengland.com/sites/default/files/gb_all_trip_purposes_2014.pdf

47. HAACP (*Smernice dobre higienske prakse v gostinstvu*). Najdeno 14. marca 2015 na spletnem naslovu <http://www.tgzsi.si/sl/haccp-smernice-dobre-higienske-prakse-v-gostinstvu>
48. Hartley, K., & Hooper, N. (1993). Tourism Policy: Market Failure and Public Choice. V P. Johnson & B. Thomas (ur.), *Perspectives on Tourism Policies* (str. 15–28). London: Mansell Publishing.
49. Hazlewoods, (2012). Agricultural Focus. Najdeno 17. Aprila 2016 na spletnem naslovu <http://www.hazlewoods.co.uk/uploads/AA%20-%20All%20New%20Web%20site%20Docs/Agriculture/Agricultural%20Focus%20-%20Spring%202012.pdf>
50. Hernantes, R. M., Munoz, P. A., & Santos, L. (2007). The moderating role of familiarity in rural tourism in Spain. *Tourism Management*, 28(4), 951–964.
51. Hjalager, A. (1996). Agricultural diversification into tourism: Evidence of a European community development programme. *Tourism Management*, 17(2), 103–111.
52. Hoecht, T. R., & Trott, P. (2006). Innovation risks of strategic outsourcing. *Technovation*, 26(5/6), 672–681.
53. Ikediashi, D. I., Ogunlana, S. O., Boateng, P., & Okwuashi, O. (2012). Analysis of risk associated with facilities management outsourcing: a multivariate approach. *Journal of Facilities Management*, 10(4), 301–316.
54. Ilbery, B., & Stiell, B. (1991). Uptake on farm diversification grant scheme in England. *Geography*, 75, 69–73.
55. *Kakovost*. Najdeno 12. marca 2015 na spletnem naslovu <http://www.turisticne.kmetije.si/kakovost>
56. Karunakaran Nair, G. (2013). Influence of Risk Assessment Factors on the Tourism Performance in Qatar: An Empirical Study. *American Journal of Tourism Research*, 2(2), 141–153.
57. Kaspar, C. (1996). *Turismus in Grundriss* (5. Auflage). Bern: Verlag Paul Haupt.
58. Kerkmeester, H. (2000). Methodology: General. V B. Bouckaert & G. De Geest (ur.), *Encyclopedia of law and economics, Volume I. The History and Methodology of Law and Economics* (str. 383–401). Cheltenham: Edward Elgar.
59. Kim, M. K. (2005). *Determinants of rural tourism and modeling rural tourism demand in Korea*. Michigan: Michigan State University unpublished PhD dissertation.
60. Kladnik, D., & Ravbar, M. (2003). *Členitev slovenskega podeželja. Prispevek k usmerjanju skladnega regionalnega razvoja*. Geografija Slovenije 8. Ljubljana: Geografski inštitut Antona Mlika ZRC SAZU.
61. Klein, P. G. (2000). New Institutional Economics. V B. Bouckaert & G. De Geest (ur.), *Encyclopedia of law and economics, Volume I. The History and Methodology of Law and Economics* (str. 456–489). Cheltenham: Edward Elgar.
62. Kmetijsko gozdarski zavod Nova Gorica. (2012). Turistična dejavnost kot dopolnilna dejavnost na kmetiji. Najdeno 14. marca 2015 na spletnem naslovu http://www.kmetijskizavod-ng.si/priponke/Aktualno/projekti/krog/turisticna_dejavnost.pdf

63. Knežević Cvelbar, L. (2011). *Management turističnih destinacij* (prosojnice predavanj). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
64. Kovač, M. (2011). *Comparative Contract Law and Economics*. Cheltenham, UK: Edward Elgar.
65. Kovač, M., & Spruk, R. (2015). *Transaction Costs and Sub-National Economic Growth: Evidence from Exogenous Variation in Drug-Related Violence in Mexico*. Delovni document. Najdeno 11. decembra 2015 na spletnem naslovu http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2623237
66. Kovač, M., & Spruk, R. (2016). Institutional development, transaction costs and economic growth: evidence from a cross-country investigation. *Journal of Institutional Economics*, 12(1), 129–159.
67. Krašovec, M., & Kulovec, M. (1997). *Uspešna turistična kmetija*. Ljubljana: samozaložba.
68. Kulovec, M. (2002). *Dopolnilne dejavnosti na kmetiji*. Ljubljana: Kmečki glas.
69. Kumer, A. (2011). *Zakonski okvir za opravljanje turizma na kmetiji* (diplomski seminar). Maribor: Ekonomsko-poslovna fakulteta.
70. Kutin Slatnar, B., Lojović – Hadžihasanović, E., & Kranjc, A. (2011). Pomembnejši podatki Popisa kmetijstva: delovna sila na kmetijskih gospodarstvih, Slovenija, 2010 – začasni podatki. Najdeno 11. decembra 2015 na spletnem naslovu <http://www.stat.si/StatWeb/glavnanavigacija/podatki/prikazistaronovico?IdNovice=4241>
71. Kutucuoglu, K. Y., Hamali, J., Irani, Z., & Sharp, J. M. (2001). A framework for managing maintenance using performance measurement systems. *International Journal of Operations & Production Management*, 21(1), 173–195.
72. Lane, B. (1994). What is rural tourism? *Journal of Sustainable Tourism*, 2(1–2), 7–21.
73. Lane, B., Weston, R., Davies, N., Kastenholz, E., Lima, J., & Majewski, J. (2013). Industrial heritage and agri/rural tourism in Europe. Najdeno 16. junija na spletnem naslovu [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2013/495840/IPOL-TRAN_ET\(2013\)495840_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2013/495840/IPOL-TRAN_ET(2013)495840_EN.pdf)
74. Latvian Country Tourism Association. (b. l.). Safety and Security in European rural tourism. Najdeno 3. julija 2015 na spletnem naslovu http://www.celotajs.lv/cont/prof/proj/SAFETUR/documents/wp1_country_summary.pdf
75. Lebe, S. S. (2007/2008a). *Destinacijski management; začasno študijsko gradivo kot zapiski predavanj za šolsko leto 2007/2008*. Maribor: Ekonomsko-poslovna fakulteta.
76. Lebe, S. S. (2007/2008b). *Gostinski management; preliminarno študijsko gradivo kot zapiski predavanj*. Maribor: Ekonomsko-poslovna fakulteta.
77. Matthews, R. C. O. (1986). The Economics of Institutions and the Sources of Economic Growth. *Economic Journal*, 96(384), 903–918.
78. Mihalič, T. (2008). *Turizem. Ekonomski vidiki*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
79. Mihalič, T. (2010). *Ekonomske funkcije turizma*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.

80. Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo. (2015). Investicijska politika. Najdeno 19. oktobra 2015 na spletnem naslovu http://www.mg.gov.si/fileadmin/mg.gov.si/pageuploads/turizem/turizem__investicijska__politika_060424.pdf
81. Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. (2016). *Dovoljenje za izvajanje dopolnilne dejavnosti*. Tacen: Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano.
82. Ministrstvo za pravosodje in javno upravo. (2012). *Akcijski program za odpravo administracijskih ovir in zmanjšanje zakonodajnih bremen za obdobje 2012 do 2013*. Ljubljana: Ministrstvo za pravosodje in javno upravo.
83. Moutinho, L. (2000). *Strategic Management in Tourism*. Wallingford: CABI Pub.
84. Nilsson, P. A. (2002). Staying on farms: an ideological background. *Annals of Tourism Research*, 29(1), 7–24.
85. North, D.C. (1990). *Institutions, Institutional Change and Economic Performance*. New York: Cambridge University Press.
86. *O dopolnilnih dejavnostih*. Najdeno 2. maja 2016 na spletnem naslovu <http://www.kmetijskizavod-celje.si/o-dopolnilnih-dejavnostih>
87. Oppermann, M. (1996). Rural tourism in southern Germany. *Annals of Tourism Research*, 23(1), 86–102.
88. Organisation for Economic Co-operation and Development (1994). Tourism Strategies and Rural Development. *Tourism Policy and International Tourism* (str. 13–75). Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development.
89. Organisation for Economic Co-operation and Development. (2009). The role of agriculture and farm household diversification in the rural economy of United Kingdom. Najdeno 4. aprila 2016 na spletnem naslovu <https://www.oecd.org/tad/agricultural-policies/43245616.pdf>
90. Organisation for Economic Co-operation and Development. (2012). *OECD Tourism Trends and Policies 2014 – United Kingdom*. United Kingdom: OECD Publishing.
91. *Our brand name stands for certified quality*. Najdeno 2. julija 2015 na spletnem naslovu <http://www.farmholidays.com/service/our-quality-criteria.html?L=3>
92. PA Cambridge Economic Consultants. (1990). *The impact of Tourism in the Countryside, Submission to English Tourist Board (ETB), Task Force on Tourism and the Environment*. London: ETB.
93. Paces, A. M., & Visscher, L. (2011). Methodology of Law and Economics. V B. Van Klink & S. Taekema (ur.), *Law and Method. Interdisciplinary research into Law* (Series Politika, št. 4) (str. 85–107). Tübingen: Mohr Siebeck.
94. Page, S. J., & Getz, D. (1997). *The business of a rural tourism: international perspectives*. London: Thomson Learning.
95. Pisnik, V. (2003). *Ponudba in razvojne možnosti turističnih kmetij na Goričkem* (diplomsko delo). Maribor: Ekonomsko-poslovna fakulteta.
96. Planina, J., & Mihalič, T. (2002). *Ekonomika turizma*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.

97. *Pogoji za opravljanje turistične dejavnosti na kmetiji*. Najdeno 15. januarja 2015 na spletnem naslovu <http://www.turisticnekmetje.si/pogoji-za-opravljanje-turisticne-dejavnosti-na-kmetiji>
98. Posner, R. A. (2011). *Economic Analysis of Law* (7th ed.). New York: Aspen Publishers.
99. Potočnik-Slavič, I., & Schmitz, S. (2013). Farm tourism across Europe. *European Countryside*, 5(4), 265–274.
100. Pravilnik o določitvi majhnih količin živil, pogojih za njihovo pridelavo ter o določitvi nekaterih odstopanj za obrate na področju živil živalskega izvora. *Uradni list RS* št. 96/2014.
101. Pravilnik o izvrševanju zakona o prijavi prebivališča. *Uradni list RS*, št. 105/2001, 78/2002, 57/2007, 67/2008.
102. Pravilnik o kategorizaciji nastanitvenih obratov. *Uradni list RS*, št. 62/2008, 80/2008 – popr., 115/2008, 72/2009.
103. Pravilnik o merilih za določitev obratovalnega časa gostinskih obratov in kmetij, na katerih se opravlja gostinska dejavnost. *Uradni list RS*, št. 78/1999, 107/2000, 30/2006, 93/2007.
104. Pravilnik o minimalnih tehničnih pogojih in o obsegu storitev za opravljanje gostinske dejavnosti. *Uradni list RS* št. 21/2014.
105. Pravilnik o razvrstitvi kmetijskih gospodarstev v območja z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost. *Uradni list RS* št. 12/2015.
106. Pravilnik o registraciji in odobritvi obratov na področju živil. *Uradni list RS* št. 96/2014.
107. Pravilnik o zdravstvenih zahtevah za osebe, ki pri delu v proizvodnji in prometu z živili prihajajo v stik z živili. *Uradni list RS*, št. 82/2003, 25/2009.
108. *Predelava živil rastlinskega izvora*. Najdeno 4. maja 2016 na spletnem naslovu <http://www.kmetijskizavod-celje.si/predelava-zivil-rastlinskega-izvora>
109. *Predelava živil živalskega izvora*. Najdeno 4. maja na spletnem naslovu <http://www.kmetijskizavod-celje.si/predelava-zivil-zivalskega-izvora>
110. *Predstavitev združenja*. Najdeno 1. julija 2015 na spletnem naslovu <http://www.turisticnekmetje.si/predstavitev-zdruzenja>
111. *Prijava gostov*. Najdeno 2. maja 2016 na spletnem naslovu <http://www.policija.si/index.php/pogosta-vpraanja/1166-prijava-gostov>
112. Pušnik, D. (2013). *Vpliv kakovosti in specializacije ponudbe na porabnikovo izbiro turistične kmetije* (magistrsko delo). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
113. *Quality Schemes*. Najdeno 3. julija 2015 na spletnem naslovu <http://www.qualityintourism.com/quality-schemes/>
114. Rau, M. L. (2009). The role of agriculture and farm household diversification in the rural economy of Austria. Najdeno 4. maja 2016 na spletnem naslovu <https://www.oecd.org/tad/agricultural-policies/43245339.pdf>
115. *Razvoj poslovnega okolja in investicij (tudi javni razpisi za sofinanciranje turistične infrastrukture)*. Najdeno 19. oktobra 2015 na spletnem naslovu <http://www.mgrt.gov>.

- si/si/delovna_podrocja/turizem_in_internacionalizacija/turizem/razvoj_poslovnega_okolja_in_investicij_tudi_javni_razpisi_za_sofinanciranje_turisticne_infrastrukture/
116. Saxena, G., Clark, O., & Ilbery, B. (2007). Conceptualizing integrated rural tourism. *Tourism Geographies*, 9(4), 347–370.
 117. Schmitt, M. (2010). Agritourism – from additional income to livelihood strategy and rural development. *The Open Social Science Journal*, 3, 41–50.
 118. *Self catering and holiday let accommodation*. Najdeno 3. maja 2016 na spletnem naslovu <https://www.gov.uk/introduction-to-business-rates/self-catering-and-holiday-let-accommodation>
 119. Sharpley, R. (2007). Flagship attractions and sustainable rural tourism development: the case of the Alnwick Garden, England. *Journal of Sustainable Tourism*, 15(2), 125–143.
 120. Sharpley, R., & Craven, B. (2001). The 2001 Foot and Mouth Crisis – Rural Economy and Tourism Policy Implementations. *Current Issues in Tourism*, 4(6), 527–538.
 121. Sharpley, R., & Sharpley, J. (1997). *Rural tourism. An introduction*. London: Thomson Learning.
 122. Sharpley, R., & Vass, A. (2006). Tourism, farming and diversification: An attitudinal study. *Tourism Management*, 27(5), 1040–1052.
 123. Simončič, D. (2014). Novosti v Uredbi o dopolnilnih dejavnostih na kmetiji in izvajanje (delavnica Dopolnilne dejavnosti na kmetiji). Najdeno 2. maja 2016 na spletnem naslovu http://www.mkgp.gov.si/fileadmin/mkgp.gov.si/pageuploads/podrocja/Kmetijstvo/Dopolnilne_dejavnosti/delavnica_9_10_okt14_simoncic_novosti.pdf
 124. Sotlar, M. (2014). Novosti v davčni zakonodaji za kmetije. Najdeno 13. marca 2015 na spletnem naslovu <http://www.eko-humanitatis.org/wp-content/uploads/2014/05/Novosti-v-dav%C4%8Dni-zakonodaji2.pdf>
 125. *Specializirana ponudba turističnih kmetij*. Najdeno 15. marca 2015 na spletnem naslovu http://www.spodezelja.si/index.php?option=com_content&view=article&id=1155:specializirana-ponudba-turistinih-kmetij&catid=112:strokovnapriloga&Itemid=621.
 126. Statistični urad Republike Slovenije. (2015a). *Prenočitvene zmogljivosti po vrstah občin in po vrstah nastanitvenih objektov, Slovenija, letno*. Najdeno 29. junija 2015 na spletnem naslovu http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=2164502S&ti=&path=../Database/Ekonomsko/21_gostinstvo_turizem/02_21645_nastanitev_letno/&lang=2
 127. Statistični Urad Republike Slovenije. (2015b). *Prihodi in prenočitve po vrstah občin, po vrstah nastanitvenih objektov in po državah, Slovenija, letno*. Najdeno 29. junija 2015 na spletnem naslovu http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=2164505S&ti=&path=../Database/Ekonomsko/21_gostinstvo_turizem/02_21645_nastanitev_letno/&lang=2

128. Šauperyl, F. (2000). *Položaj in vloga turističnih društev pri razvoju turizma na podeželju*. Ljubljana: Turistična zveze Slovenije.
129. Šimkova, E. (2014). Analysis of tourism and agrotourism management in the Czech Republic and Austria. *Acta Universitatis Agriculturae et silviculturae mendelianae brunensis*, 62(4), 811–824.
130. Tew, C., & Barbieri, C. (2012), The perceived benefits of agritourism: The provider's perspective. *Tourism Management*, 33(1), 215–224.
131. *The conceptual framework for TSA - Tourism Satellite Account: Recommended Methodological Framework*. Najdeno 17. aprila 2016 na spletnem naslovu <http://statistics.unwto.org/content/conceptual-framework-tsa-tourism-satellite-account-recommended-methodological-framework-tsar>
132. The World Bank. (2016a). Doing Business 2016, Measuring Regulatory Quality and Efficiency, Economy Profile 2016, Slovenia. Najdeno 4. marca 2016 na spletnem naslovu <http://www.doingbusiness.org/~media/GIAWB/Doing%20Business/Documents/Profiles/Country/SVN.pdf>
133. The World Bank. (2016b). Doing Business 2016, Measuring Regulatory Quality and Efficiency, Economy Profile 2016, Austria. Najdeno 4. marca 2016 na spletnem naslovu <http://www.doingbusiness.org/~media/GIAWB/Doing%20Business/Documents/Profiles/Country/AUT.pdf>
134. The World Bank. (2016c). Doing Business 2016, Measuring Regulatory Quality and Efficiency, Economy Profile 2016, United Kingdom. Najdeno 4. marca 2016 na spletnem naslovu <http://www.doingbusiness.org/~media/GIAWB/Doing%20Business/Documents/Profiles/Country/GBR.pdf>
135. Tomažič, J. (2014, 7. januar). Do 10. januarja morajo turistični podjetniki na statistični urad oddati odgovore na vprašalnik o turističnih prihodih. Najdeno 6. maja 2016 na spletnem naslovu <http://www.finance.si/8354583>
136. Torres, R., & Momsen, J. H. (2004). Challenges and potential for linking tourism and agriculture to achieve pro-poor tourism objectives. *Progress in Development Studies*, 4(4), 294–318.
137. *Successful Austrian Project of Rural Tourism Businesses*. Najdeno 2. julija 2015 na spletnem naslovu <http://m.tourism-review.com/travel-tourism-magazine-rural-tourism-austrian-project-succeeding-article2509>
138. *Tourism in Austria*. Najdeno 2. julija 2015 na spletnem naslovu <http://www.en.bmwf.gv.at/Tourism/TourismInAustria/Seiten/default.aspx>
139. *Turistična dejavnost*. Najdeno 14. marca 2015 na spletnem naslovu <http://www.kmetijskizavod-celje.si/turisticna-dejavnost>
140. *Turizem in transport*. Najdeno 2. maja 2016 na spletnem naslovu <http://www.stat.si/StatWeb/glavnanavigacija/oddajanje-podatkov/pogostavprasanja/po-vprasalnikih/turizem-in-transport>
141. United Nation World Travel Organization. (1998). *Tourism Taxation*. Madrid: World Tourism Organization.

142. United Nation World Travel Organization. (2015). *UNWTO Tourism Highlights – 2015 Edition*. Madrid: World Tourism Organization.
143. United Nation World Travel Organization. (2015a) *Austria: Country – specific: Basic Indicators (Compendium) 2009-2013 (04.2015)*. Madrid: World Tourism Organization.
144. United Nation World Travel Organization. (2015b) *Slovenia: Country – specific: Basic Indicators (Compendium) 2010-2014 (09.2015)*. Madrid: World Tourism Organization.
145. United Nation World Travel Organization. (2015c) *United Kingdom: Country – specific: Basic Indicators (Compendium) 2009-2013 (04.2015)*. Madrid: World Tourism Organization.
146. Uredba o dopolnilnih dejavnostih na kmetiji. *Uradni list RS*, št. 57/2015.
147. Vatovec, T., Bokal, M., & Hauptman, M. (2013). Prvi koraki v podjetništvo na podeželju – Priročnik o dopolnilnih dejavnostih. *Razvoj*. Najdeno 9. februarja 2016 na spletnem naslovu http://www.razvoj.si/UserFiles/File/prirocnik_DOPOLNILNE_DEJAVNOSTI.pdf
148. Veeck, G., Che, D., & Veeck, J. (2006). America's changing farmscape: a study of agricultural tourism in Michigan. *The professional Geographer*, 58(3), 235–248.
149. Vlada Republike Slovenije. (2012). Strategija razvoja slovenskega turizma 2012-2016. Najdeno 22. januarja 2015 na spletnem naslovu http://www.mgrt.gov.si/fileadmin/mgrt.gov.si/pageuploads/turizem/Turizem-strategije_politike/Strategija_turizem_sprejeto_7.6.2012.pdf
150. Walford, N. (2001). Patterns of development in tourist accommodation enterprises on farms in England and Wales. *Applied Geography*, 21(4), 331–345.
151. Williamson, O. (1985). *The Economic Institutions of Capitalism*. New York: Free Press.
152. Wiliamson, O. (1996). *The Mechanism of Governance*. New York: Oxford University Press.
153. Wordsworth, P. (2001). *Lee's Building Maintenance Managemnt* (4th ed.). Oxford: Blakwell.
154. World Economic Forum. (2015). *The Travel & Tourism Competitiveness Report 2015*. Geneva: World Economic Forum.
155. World Travel and Tourism Council. (2015a). *Travel & Tourism Economic Impact 2015 – World*. London: World Travel and Tourism Council.
156. World Travel and Tourism Council. (2015b). *Benchmarking Travel & Tourism. How does Travel & Tourism compare to other sectors? – Global*. London: World Travel & Tourism Council.
157. *WTTC – data gateway. Total contribution to GDP*. (2015a). Najdeno 29. junija 2015 na spletnem naslovu <http://www.wttc.org/datagateway/>
158. *WTTC – data gateway. Direct contribution to GDP*. (2015b). Najdeno 29. junija 2015 na spletnem naslovu <http://www.wttc.org/datagateway/>

159. *WTTC – data gateway. Investment (Capital investment)*. (2015c). Najdeno 29. junija 2015 na spletnem naslovu <http://www.wttc.org/datagateway/>
160. *WTTC – data gateway. Direct contribution to employment*. (2015d). Najdeno 29. junija 2015 na spletnem naslovu <http://www.wttc.org/datagateway/>
161. *WTTC – data gateway. Total contribution to employment*. (2015e). Najdeno 29. junija 2015 na spletnem naslovu <http://www.wttc.org/datagateway/>
162. *WTTC – data gateway. Visitor exports (Foreign spending)*. (2015f). Najdeno 29. junija 2015 na spletnem naslovu <http://www.wttc.org/datagateway/>
163. Zakon o davčnem potrjevanju računov (ZdavPR). *Uradni list RS*, št. 57/2015.
164. Zakon o davku na dodano vrednost (ZDDV-1). *Uradni list RS* št. 13/2011-UPB, 18/2011, 78/2011, 38/2012, 83/2012, 86/2014, 90/2015.
165. Zakon o dohodnini (Zdoh-2). *Uradni list RS*, št. 13/2011-UPB, Odl.US: 9/2012, 24/2012, 30/2012, 40/2012 - ZUJF, 75/2012, 94/2012, Odl. US: 52/2013, 96/2013, Odl. US: 29/2014, 50/2014, 23/2015, 55/2015.
166. Zakon o gostinstvu (Zgos). *Uradni list RS*, št. 93/2007 – UPB, 26/2014 – ZKme-1B.
167. Zakon o kmetijstvu (ZKme-1). *Uradni list RS*, št. 45/2008, 57/2012, 90/2012 ZdZPVHVVR, 26/2014, 32/2015.
168. Zakon o prijavi prebivališča (ZPPreb). *Uradni list RS*, št. 59/2006 – UPB, 111/2007.
169. Zakon o spodbujanju razvoja turizma (ZSRT). *Uradni list RS*, št. 2/2004, 57/2012, 17/2015.
170. Zakon o varnosti in zdravja pri delu (ZVZD-1). *Uradni list RS*, št. 43/2011.
171. Zakon o zdravstveni ustreznosti živil in izdelkov ter snovi, ki prihajajo v stik z živili (ZZUZIS). *Uradni list RS*, št. 52/2000, 42/2002, 47/2004 – ZdZPZ.
172. Zweigert, K., & Kotz, H. (1998). *An Introduction to Comparative Law*. Oxford: Clarendon Press.

PRILOGE

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Kategorizacija turističnih kmetij v Avstriji	1
Priloga 2: Kategorizacija turističnih kmetij v Sloveniji	1
Priloga 3: Specializacija turističnih kmetij v Sloveniji	2

Priloga 1: Kategorizacija turističnih kmetij v Avstriji

Tabela 1: Kategorizacija turističnih kmetij v Avstriji

	Kmetija z osnovno funkcijsko ponudbo. Tuš ali kad in stranišče so v sobi, apartmaju ali na hodniku.
	Kmetija z dobro in udobno ponudbo. Tuš ali kad in stranišče so v sobi ali apartmaju.
	Kmetija z zelo dobro ponudbo, ki izpolnjuje visoka pričakovanja. Tuš ali kad in stranišče so v sobi ali apartmaju.

Vir: *Our brand name stands for certified quality, 2015.*

Priloga 2: Kategorizacija turističnih kmetij v Sloveniji

Tabela 2: Kategorizacija turističnih kmetij v Sloveniji

Kataloška označba kakovosti	Opis
	1 jabolko Preprosto opremljene sobe s skupno kopalnico in WC.
	2 jabolki Dobra ponudba kmetije, preprosto opremljene sobe (najmanj polovica jih ima lastno kopalnico in WC).
	3 jabolka Zelo dobra ponudba kmetije, dobro opremljene sobe (večina z lastno kopalnico in WC).

se nadaljuje

Tabela 2: Kategorizacija turističnih kmetij v Sloveniji (nad.)

	<p>4 jabolka</p> <p>Ponuja zanimivo in aktivno preživljanje počitnic tudi takrat, ko pridejo otroci na kmetijo brez spremstva staršev, najpogosteje s svojimi vzgojitelji. Nekatere kmetije varstvo in pester program aktivnosti v celoti zagotovijo same. Programi bivanja na kmetiji vključujejo spoznavanje narave in dela na kmetiji ter animirano igro pod skrbnim vodstvom vzgojiteljev ali drugih strokovno usposobljenih oseb.</p>
---	--

Vir: Kakovost, 2015

Priloga 3: Specializacija turističnih kmetij v Sloveniji

Tabela 3: Specializacija turističnih kmetij v Sloveniji

	<p>Ekološka turistična kmetija je namenjena gostom, ki cenijo naravo in okolje. Gostom ponuja zdravo bivalno okolje in ekološko hrano. Pri opreми uporablja naravne materiale, varčuje z energijo in ločuje odpadke.</p> <p>Obvezen kriterij: certifikat Organizacije za kontrolo ekološkega kmetovanja (za tekoče leto).</p> <p>Št. kmetij v Sloveniji: 9.</p>
	<p>Turistična kmetija s ponudbo za zdravo življenje ponuja počitnice ljubiteljem zdravega načina življenja. Omogoča aktivno preživljanje prostega časa v neokrnjeni naravi, ki ga odlično združuje z zdravim prehranjevanjem.</p> <p>Obvezni kriteriji: vsaj eden od članov na kmetiji ima opravljen tečaj zdrave prehrane ali gibanja ali sprostitev; kmetija leži v okolju brez hrupa; notranja oprema je iz naravnih materialov; v prostorih kmetije kajenje ni dovoljeno itd.</p> <p>Št. kmetij v Sloveniji: 9.</p>

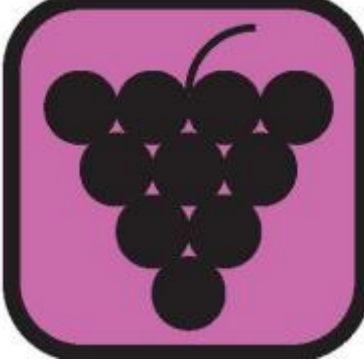
se nadaljuje

Tabela 3: Specializacija turističnih kmetij v Sloveniji (nad.)

	<p>Družinam z otroki prijazna turistična kmetija ponuja družinske počitnice v pristnem kmečkem okolju. Veliko pozornost namenja animaciji otrok, prav tako se ponša z otrokom prijaznim bivalnim okoljem (oprema sob, igrala, zdrava prehrana). V vse aktivnosti s posebno pozornostjo vključuje tudi starše.</p> <p>Obvezni kriteriji: zavarovana nevarna mesta, vtičnice, stopnišča, varnost na otroškem igrišču, oprema za dojenčke in otroke, igrala, prehrana za otroke itd.</p> <p>Št. kmetij v Sloveniji: 11.</p>
	<p>Otrokom brez spremstva staršev prijazna turistična kmetija ponuja zanimivo in aktivno preživljanje počitnic tudi takrat, ko pridejo otroci na kmetijo brez spremstva staršev, najpogosteje s svojimi vzgojitelji. Nekatere kmetije varstvo in pester program aktivnosti v celoti zagotovijo same. Programi bivanja na kmetiji vključujejo spoznavanje narave in dela na kmetiji ter animirano igro pod skrbnim vodstvom vzgojiteljev ali drugih strokovno usposobljenih oseb.</p> <p>Obvezni kriteriji: zavarovana nevarna mesta, vtičnice, varnost na otroškem igrišču, prostor za igro, igrače, igrala, program bivanja (5- ali 7-dnevni) itd.</p> <p>Št. kmetij v Sloveniji: 2.</p>
	<p>Kolesarjem prijazna turistična kmetija ponuja številne možnosti kolesarjenja v okolici, informacije o kolesarskih poteh in njihovih značilnostih ter informacije o zanimivostih, ki so dosegljive s kolesom. Na kmetiji lahko kolesa shranite ali si jih, če jih ne boste pripeljali s seboj, tudi sposodite.</p> <p>Obvezni kriteriji: kmetija je dostopna s kolesom, kakovostna kolesa, dodatna ponudba otroških sedežev, čelade, prostor za shranjevanje koles itd.</p> <p>Št. kmetij v Sloveniji: 6.</p>

se nadaljuje

Tabela 3: Specializacija turističnih kmetij v Sloveniji (nad.)

	<p>Vinogradniške turistične kmetije, ki ležijo večinoma ob vinskih turističnih cestah, so prijazne domačije, ki svoje goste razvajajo z odličnimi vini in okusnimi kulinaričnimi dobrotami. Gostje lahko spoznajo dela v vinogradu in v kleti. Te kmetije niso privlačne le za poznavalce vin, ampak s svojo gostoljubnostjo in domačnostjo očarajo prav vsakogar. Obvezni kriteriji: lasten vinograd in vinska klet, vodene degustacije itd.</p> <p>Št. kmetij v Sloveniji: 10.</p>
	<p>Invalidom prijazna turistična kmetija gostom omogoča, da se lahko z invalidskim vozičkom samostojno gibljejo okoli kmetije in v prostorih, ki so jim namenjeni in katerih oprema je v največji meri prilagojena njihovim potrebam. Obvezni kriteriji: parkirni prostor za invalide, ureditev notranjih prostorov (širina hodnikov, vrata – pragovi), primerni sanitarni prostori itd.</p> <p>Št. kmetij v Sloveniji: 2.</p>
	<p>Ljubiteljem konj in jahanja prijazna turistična kmetija ponuja številne možnosti jahanja na kmetiji in v okolici ter informacije o učenju jahanja, vodenih terenskih izletih, izposoji konjev, jahalnih urah, o jahalnih poteh in terenih. V času počitnic na kmetiji lahko gostje vzdržujejo in negujejo konje. Obvezni kriteriji: najmanj trije jahalni konji, ograjen prostor za jahanje, jahalna oprema, garderoba, usposobljenost članov kmetije, zavarovanje itd.</p> <p>Št. kmetij v Sloveniji: 0.</p>

Vir: Specializirana ponudba, 2012; A. Petrovič, Specializirana ponudba turističnih kmetij, 2012.